

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XVII-то обикновено Народно събрание.

Първа извънредна сесия.

XI заседание, сряда, 16 априлий 1914 г.

(Открито отъ прѣдседателя г. д-ръ Д. К. Вачовъ, въ 3 ч. 20 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателъ: (Звъни) Г. секретарь ще прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь М. Зелковъ: (Прочита списъка. Отсѣствуватъ народнитѣ прѣдставители: г. г. Иванъ Ангеловъ, Тефигъ Ахмедовъ, Иванъ Вагаровъ, Димитъръ Благоевъ, Александъръ Ботевъ, Атанасъ Буровъ, Григоръ Василевъ, Йонко Веселиновъ, Недѣлко Георгиевъ, Сѣбо Георгиевъ, Тодоръ Георгиевъ, Илия Георговъ, Иванъ Гешовъ, Юрданъ Дечевъ, Василь Димчевъ, Константинъ Досевъ, Никола Здравковъ, Стано Златевъ, Маринъ Ковачевъ, Личо Личовъ, Венедиктъ Поповъ, Георги Поповъ, Михаилъ Такевъ, Теню Узунъ, Хашимъ бей, Андрей Ходжовъ, Коста Ципорановъ, Крумъ Чапрашиковъ, Панайотъ Чорбаджиевъ, Юрданъ Юрдановъ и Христо Янковъ)

Прѣдседателъ: Отъ 243 народни прѣдставители отсѣствуватъ 31; има налице 212. Значи, има достатъчно народни прѣдставители, за да се пристъпи къмъ разглеждане въпроситѣ поставени на дневенъ редъ.

Имамъ да съобща на Народното събрание слѣдното.

Народниятъ прѣдставителъ г. д-ръ Андрей Ходжовъ е поискалъ съ едно заявление двудневенъ отпускъ. Разрѣшенъ му е.

Кюстендилскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Христо Янковъ иска 3 дена отпускъ. Сѣщо му е разрѣшенъ.

Народниятъ прѣдставителъ г. Юрданъ Дечевъ иска 10 дена отпускъ по болестъ. Сѣщо му е разрѣшенъ.

Търновскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Юрданъ Юрдановъ иска 4 дена отпускъ. Сѣщо му е разрѣшенъ.

Старозагорскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Коста Ципорановъ иска 3 дена отпускъ. Сѣщо му е разрѣшенъ.

Народниятъ прѣдставителъ г. Михаилъ Такевъ иска 3 дена отпускъ. Сѣщо му е разрѣшенъ.

Старозагорскиятъ народенъ прѣдставителъ г. И. Ангеловъ иска 2 дена отпускъ. Сѣщо му е разрѣшенъ.

Народниятъ прѣдставителъ г. Йонко Веселиновъ сѣщо иска 2-дневенъ отпускъ. Разрѣшенъ му е.

Народниятъ прѣдставителъ г. Сѣбо Георгиевъ иска 3-дневенъ отпускъ. Сѣщо му е разрѣшенъ.

Народниятъ прѣдставителъ г. Салимъ Ахмедовъ иска 7-дневенъ отпускъ. Разрѣшенъ му е.

Народниятъ прѣдставителъ Хашимъ бей иска 10-дневенъ отпускъ, по болестъ. Разрѣшенъ му е.

Народниятъ прѣдставителъ г. Милушъ х. Велчевъ иска 8-дневенъ отпускъ. Разрѣшенъ му е.

Народниятъ прѣдставителъ г. Никола Здравковъ иска 4-дневенъ отпускъ. Сѣщо му е разрѣшенъ.

Народниятъ прѣдставителъ г. Тефигъ х. Ахмедовъ иска 6-дневенъ отпускъ. Разрѣшено му е.

Народниятъ прѣдставителъ г. Крумъ Чапрашиковъ иска по болестъ 6-седмиченъ отпускъ. Прѣдставилъ е и медицинско свидѣтелство. Този отпускъ, споредъ правилника, трѣбва да му разрѣши Народното събрание. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да се даде, по причина на болестъ, 6-седмиченъ отпускъ на народния прѣдставителъ г. Крумъ Чапрашиковъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се.

Постѣлили сѣ:

Отъ Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията прѣдложение за одобрение на съглашенето по уреждане положението на бѣжанцитѣ отъ Тракия, сключено въ Одринъ на 2 януарий 1913 г. Ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се тури на дневенъ редъ.

Отъ Министерството на финанситѣ — прѣдложение за одобрение постановленията на Министерския съветъ, взети въ засѣданията му: отъ 18 априлий 1913 г., протоколъ № 93, отъ 8 априлий 1913 г., протоколъ № 82 и отъ 1 октомври 1913 г., протоколъ № 238, относящи се до освобождаването отъ мито внесенитѣ отъ странство 5.000 кг. востъкъ отъ Софийската митрополия и разни книжа, библии, библейски брошури и др. внесени отъ странство отъ Д. Н. Фурнаджиевъ, Евгений Герасимеско и Американското библейско дружество. И това прѣдложение ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се тури на дневенъ редъ.

Отъ Министерството на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве — законопроектъ за измѣнение чл. 2 отъ закона за разрѣшение на Русенската градска община да сключи 300.000 л. заемъ. Също ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се тури на дневенъ редъ.

Отъ Министерството на финанситѣ — законопроектъ за свѣрхсметенъ кредитъ къмъ бюджета за 1914 г. на сума 1.200.000 л. за помощ на бѣжанцитѣ. Ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се тури на дневенъ редъ.

Постапили сж двѣ запитвания.

Едното отъ софийския народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Благоевъ до г. министъръ-прѣдседателя: (Чете)

„Съгласно чл. 86 отъ конституцията, Народното събрание се състои само отъ прѣдставители, избрани отъ народа. Следователно, съгласно конституцията, въ състава на Народното събрание не могатъ да влизатъ лица, не облечени съ народенъ мандатъ, не избрани отъ народа за негови прѣдставители. Това постановление на конституцията се отнася безъ друго и до министритѣ. Не могатъ да бъдатъ министри лица, които не влизатъ въ състава на Народното събрание, т. е. които не сж избрани отъ народа за негови прѣдставители. Противното не е съгласно съ основнитѣ начала на нашата конституция и специално съ постановленията на чл. 153 отъ нея за министерската отговорност прѣдъ Народното събрание.

„Обаче, въ състава на Народното събрание днесъ влиза лице, което нѣма качеството на народенъ прѣдставителъ, а именно г. генералъ Бояджиевъ, който заема мѣстото на военния министъръ. Истина е, че мѣстото на военния министъръ винаги досега се е заемало сѣ отъ военни лица, които сж нѣмали и не могатъ да иматъ качеството на народни прѣдставители. Но тази практика е явно противоконституционна и съставлява посѣгане на народния суверинитетъ, осветенъ отъ нашата конституция. Тази противоконституционна и противонародна практика, създадена въ едно врѣме, когато България бѣше васална на руския абсолютизъмъ, поддържана досега отъ всички партии, управлявали нашата страна, съдържа въ себе си много гибелни послѣдци за страната, една отъ които съставлява увеличението силата на монархизма въ врѣда на народовластие.

„Като имаме прѣдъ видъ всичко това, отъ името на парламентарната група на работническата социал-демократическа партия, ние отправяме тази интърпелация къмъ г. министъръ-прѣдседателя съ молба да ни отговори, не намира ли за наврѣменно и належаще да се тури край на конституционната аномалия съ допускането на военни министри лица, които нѣматъ качеството, изисквано отъ чл. 86 отъ конституцията.“

Това, запитване ще се съобщи въ прѣписъ на г. министъръ-прѣдседателя и ще се иска отъ него да опрѣдѣли день, въ който да отговори.

Друго едно запитване има отъ пловдивския народенъ прѣдставителъ г. Стоянъ Костурковъ до г. министра на финанситѣ: (Чете)

„Прѣзъ врѣме на войната 1912—1913 г. бѣха реквизирани, между друго, кола отъ разни конструкции, коне, волове и другъ добитѣкъ. Едни бѣха реквизирани за постоянно употребление, а други за врѣменно. Следъ демобилизацията частъ отъ реквизираната за постоянно употребление добитѣкъ, както и кола бѣха повърнати на стопанитѣ имъ. Макаръ че голѣма частъ отъ добитѣка бѣ станалъ почти негоденъ отъ прѣселването, на каквото е билъ подложенъ прѣзъ врѣме на войната, стопанитѣ бѣха принудени да го взематъ обратно, защото мнозина трѣзъ него прѣхранваха по-рано сѣмействата си, а при това виждаха, че ако не го взематъ, държавата не

ще може скоро да имъ го плати, за да си купятъ другъ. И като повърна на такива стопани добитѣка и колата, държавата смѣта, че по този начинъ е уравнила смѣтката си. А това не е нито законно, нито справедливо, защото, като повърща добитѣка и колата на стопанитѣ имъ, държавата признава, че ги е реквизирила за врѣменно употребление, а въ такъвъ случай тя е длѣжна да плати наемъ за врѣмето, прѣзъ което ги е използвала. Това се отнася до колата и до рогатия добитѣкъ, защото тѣ не попадатъ подъ измѣнения прѣзъ януарий 1913 г. чл. 41 отъ надлежния правилникъ.

„На основание чл. 107 отъ конституцията питамъ г. министра на финанситѣ, мисли ли да разпореди да се плати наемъ на притежателитѣ на рогатия добитѣкъ и на кола, които сж били реквизирирани за нуждитѣ на държавата по врѣме на войната и послѣ повърнати на стопанитѣ имъ.“

И това запитване ще се прати въ прѣписъ на г. министра на финанситѣ, който ще се помолн да опрѣдѣли день, въ който да отговори.

Сега пристѣпваме къмъ питанятия, постапили по-рано къмъ разнитѣ министри.

Понеже г. министърътъ на народното просвѣщение е тукъ, ще се занимаемъ съ питането направено къмъ него отъ видинския народенъ прѣдставителъ г. Тодоръ Петровъ и отъ врачанскитѣ народни прѣдставители г. г. Георги Димитровъ и Каменъ Тошевъ.

Кой отъ васъ, г-да, иска да развие питането?

Т. Петровъ: Азъ.

Прѣдседателятъ: Имате думата.

Т. Петровъ: Г. г. народни прѣдставители! Следъ изборитѣ, учителитѣ, особено основнитѣ, се подхвърлиха на незаконни прѣселвания, и то поради това, че сж участвували активно въ политическата борба. Най-много пострадаха, разбира се, онѣзи учители, които бѣха подозрѣни отъ правителственитѣ партии, че агитиратъ за опозиционнитѣ партии. Така въ Кюстендилско, Видинско и на много мѣста нѣкои отъ учителитѣ бѣха размѣстени. Напр., единъ учителъ отъ прогимназията въ Ново-село, Видинско, мѣстатъ посрѣдъ зима чакъ въ Рѣжево-Копаре, Карловско; други учители уволниха завинаги отъ нѣкои окръжи и околии. И това става въ врѣме, когато множество села и градове въ нашата страна и сега даже нѣматъ учители. Въ такова едно врѣме се прѣселдватъ учители за мними прѣстѣпления.

Ние направихме питането за прѣселването на нѣкои учители отъ Кюстендилско, Видинско и Берковско, именно за Александъръ Ивановъ отъ гр. Берковица, Замфиръ Поповъ отъ с. Боровци, Берковска околия, Георги Филиновъ отъ с. Гаганица, Сотиръ Димитровъ отъ сѣщото село, Ангелъ Стояновъ отъ с. Соточино, сѣщата околия, и Петъръ Васевъ отъ с. Николичевци, Кюстендилско. Всички тѣ се уволняватъ или отстраняватъ затова, защото ужъ сж водили активна политическа борба или сж участвували активно въ политическия животъ. Това сж просто донесения отъ заинтересовани хора на правителството. Азъ смѣтамъ, че министерството не е имало право нито да отстранява учителитѣ, нито да ги уволнява даже заради една политическа агитация, защото чл. 161 отъ избирателния законъ не визира учителитѣ, не поставя учителитѣ на почвата, на която сж поставени чиновницитѣ. Въ избирателния законъ се говори за длѣжностни лица, които може да използватъ служебното си положение, които поради своето служебно положение могатъ да влияятъ на избирателитѣ. Е добръ, азъ питамъ, единъ основенъ учителъ, който просвѣщава младото поколение и който може политически и културно да въздѣйствува на възрастнитѣ членове на обще-

ството, съ каква власт, поради своето положение като учител, той разполага, за да влияе, за да въздѣйствиува на избирателитѣ, щото тѣ да гласоподаватъ за една или друга партия? Учителитѣ може да агитира и може да издигне партийната политическа борба на една по-принципна основа, на по-висши начала — да има борба между начала, програми, принципи. Слѣдователно на най-просвѣтения избирател и гражданинъ, какъвто е сега учителитѣ въ село, не можемъ да забранимъ да участвува въ избирателната борба и да постави тази избирателна борба на една по-принципна основа. Министерството не е имало никакво основание да отстрани тия учители, защото тѣ не сж водили такава агитация, въ каквато се обвиняватъ. Това сж нѣколко заинтересовани въ селото правителствени партизани, които правятъ донесения, обвиняватъ ги, прави се надвѣнати дознание отъ инспектора и веднага ги уволняватъ безъ дисциплинарния съдъ при окръжния съдъ да се произнесе за тѣхното отстранение. А пъкъ споредъ закона за народното просвѣщение, учителитѣ могатъ да се отстраняватъ само за позорни дѣяния, за фалшификация, за прѣлюбовѣние, които дѣяния правятъ учителя просто невъзможенъ въ дадено село, въ дадено мѣсто да занимава по-нататѣкъ своята служба. Така е казано въ чл. 89 отъ закона за народното просвѣщение. Учителитѣ се отстраняватъ за прѣстѣпления изрично изброени въ този членъ, а въ него нѣма да се говори и за агитация. И когато се е разисквало по измѣненіето на чл. 88 отъ закона за народната просвѣта, г. Мушановъ, тогавашенъ министъръ на народната просвѣта, изрично е наблегналъ, че учителитѣ, безъ искане отъ съдебния слѣдователъ или отъ прокурора, не могатъ да се отстраняватъ за други дѣяния, освѣнъ за ония, които се прѣдвизждатъ отъ чл. 89 отъ закона за народното просвѣщение, т. е. за блудство, за фалшификация, за кражба съ взломъ — и други такива позорни и тежки прѣстѣпни дѣяния. Изрично е казалъ тогава министърътъ на просвѣтата, тѣй сжщо и докладчикътъ и много отъ ораторитѣ, които сж говорили по измѣненіето на чл. 88 отъ закона за народната просвѣта, че за агитация, за дребни прѣстѣпки, учителитѣ не може да бжде отстраняванъ, не може да бжде уволняванъ по силата на чл. 88 отъ сжщия законъ. Чл. 88 отъ закона дава право на министъра да отстранява учителитѣ, както ви казахъ, само за прѣстѣпленията, които изрично, изчерпателно сж изброени въ чл. 89; не може министерството да отстранява учителитѣ и за — споредъ него — партизански агитации, защото никой учителъ нѣма да бжде сигуренъ, тѣй като се ще се намѣрятъ въ едно село двама партизани отъ други партии, които ще кажатъ: еди-кой учителъ е отъ противна партия, социалистъ или народнякъ, или отъ която щете партия, агитира въ село, подбужда населението, и заради тѣзи двама-трима селяни, недоволници, трѣбва да отстранятъ и да уволнятъ учителя. Ето защо, ние отправяме питане къмъ г. министъра на народното просвѣщение: (Чете) „Защо и на какво основание Министерството на народното просвѣщение е отстранило основнитѣ учители: Александъръ Ивановъ отъ гр. Берковица, Замфиръ Поповъ отъ с. Боровци, Берковска околия, Георги Филиповъ отъ с. Гаганица, Сотиръ Димитровъ отъ сжщото село, Ангелъ Стояновъ отъ с. Соточино, сжщата околия и Петъръ Васевъ отъ с. Николичевци, Кюстендилско, обвинявани само възъ основа на измислици въ нарушение на чл. 161, алинея втора отъ избирателния законъ, че сж се намѣсвали въ агитацията“. А казахъ, че чл. 161, алинея втора говори за чиновници, които могатъ да злоупотрѣбаватъ и влияятъ върху избирателитѣ съ своето служебно положение, съ своята власт, когато учителитѣ нѣматъ тази възможность и, слѣдователно, чл. 161 не може да се при-

лага къмъ тѣхъ, и тѣ не може да се смѣтатъ за чиновници въ такъвъ тѣсенъ смисълъ на думата.

По-нататѣкъ питаме, защо се отстраняватъ тия учители, безъ да бжде поискано това отъ съдебната власт. Ако имаше такива прѣстѣпления, извършени отъ тѣхъ, които да сж несъвмѣстими съ тѣхното звание, съ тѣхната длъжностъ като учители, тогава самата съдебна власт, самиятъ съдебенъ слѣдователъ и прокуроръ ще се намѣсатъ да поискатъ отстранението имъ. Напротивъ, съдебнитѣ власти сж поискали гаранция на нѣкои отъ тѣхъ за неотклонение отъ съдъ по 200 л., а на други не сж поискали никаква гаранция за неотклонение, и въпрѣки това тия учители сж отстранени. Дѣлата въ много училища сж останали безъ учители, а пъкъ за нищо и никакво, просто по донесение на нѣкои заинтересовани партизани, сж отстранени тия шестъ души учители, а въ цѣлата страна, общо взето, тѣ сж много повече.

Послѣ: (Чете) „На какво основание министерството е уволнило учителитѣ въ с. Брѣгово, Видинска околия: М. Павловъ и П. Вичевъ, първиятъ отъ Видинския окръгъ, а вториятъ отъ Видинската околия, и защо ги е отстранило изобщо отъ учителствуване, като не ги допушта да учителствуватъ въ други окръзи и околии на страната?“ Уволняватъ ги, по кой ги уволнява? Уволнява ги дисциплинарната комисиия при Министерството на народното просвѣщение, когато основнитѣ учители трѣбва да се уволняватъ по рѣшение на дисциплинарния съдъ при окръжнитѣ сждилища, образувани отъ единъ членъ на окръжния съдъ, отъ кмета, като прѣдседателъ на училищното настоятелство въ града, и единъ учителъ, избранъ отъ учителитѣ. Обаче, министерството или органитѣ на Министерството на просвѣтата, знаейки, че тѣзи учители сж певници, че единъ дисциплинаренъ съдъ при окръжнитѣ сждилища нѣма да ги уволни и отстрани, нѣма да ги накаже, защото не сж се провинили, не сж извършили никакво прѣстѣпление, взема то само и ги отстранява. И така дисциплинарната комисиия при Министерството на просвѣтата, състояща се отъ чиновници прѣмо зависящи отъ министъра и отъ партизани, уволнява и отстранява учители отъ окръга и околията, безъ да разслѣдва случаитѣ, за които сж обвинени, и не ги допушта даже да учителствуватъ въ цѣла България.

Тѣзи питання отправяме къмъ г. министъра и ще чакаме да видимъ, какви обяснения той ще даде. Ние питаме, не смѣта ли г. министърътъ, че е въ интереса на учебното дѣло и съгласно закона за народното просвѣщение, щото всички тѣзи учители да бждатъ възвѣрнати на своитѣ мѣста дотогава, докогато надлежитѣ съдебни мѣста се произнесатъ върху прѣстѣпнитѣ, за които се обвиняватъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ П. Пешевъ: Г. г. народни прѣдставители! Уважаемиятъ народенъ прѣдставителъ каза общо нѣколко неоснователни думи, въ смисълъ, че учителството било прѣслѣдвано. Това не е вѣрно.

Що се касае специално за тѣзи учители, за които ми е отправено писменото питане, ще кажа, че сжщо тѣ сж неоснователни сжжденията спрѣмо тѣхъ. Министерството на народното просвѣщение се е водило точно по постановленията на законитѣ. Учителитѣ, за които ме запитватъ, сж дадени подъ съдъ по чл. 161 отъ избирателния законъ, за общи прѣстѣпления, влѣчащи подирѣ си, освѣнъ другото наказание, и лишение отъ права. По чл. 89 отъ закона за народното просвѣщение учителитѣ, противъ които е възбудено углавно прѣслѣдване, могатъ да бждатъ отстранени отъ Министерството на просвѣ-

щението съгласно чл. 88 от същия законъ. Учителитъ, за които е дума, не сж току-тъй набѣдени, но сж якоу-тъй неоснователно прѣслѣдвани за нѣкакви си измислени тѣхни дѣяния; тѣ сж дадени подъ сждъ отъ сждебнитѣ власти у насъ, които дѣйствуватъ самостоятелно и които никой не може да подозира въ пристрастие или партизанство. Противъ тия учители сж възбудени не само слѣдствени, но и углавни дѣла, съ обвинителни актове отъ прокуроритѣ. Министерството въ случая е дѣйствувало на основание на чл. 88 отъ закона за народното просвѣщение. Тоя законъ може да не е добъръ за нѣкои, но докато е законъ, той ще бѣде изпълняванъ — и ние отъ Министерството на просвѣщението го изпълняваме. Въ силата на тоя законъ министерството не можеше да задържи учители, които сж дадени подъ сждъ. Че нѣма нѣкакво прѣслѣждане противъ учителитѣ, това личи отъ този фактъ, дѣто въ питането се затекватъ случаи само за 5—6 души народни учители. Мога да кажа, макаръ че запитвачътъ е избралъ да пита само за свои приятели, че много случаи за отстранение на учители нѣма. Може да има още нѣколко случая, но не сж много.

Г. Кирковъ: Въ всѣки окръгъ има.

Министъръ П. Пешевъ: Това мога да отговоря по първия пунктъ отъ питането. Слѣдователно, дѣйствиата на Министерството на просвѣщението сж точно въ кръга на закона, съгласно чл. 88 и 89 отъ закона за народното просвѣщение.

По втория пунктъ отъ питането: „вѣрно ли е, че тия народни учители сж били уволнени отъ дисциплинарната комисиия при Министерството на просвѣщението“ ще отговоря, да, вѣрно е, тия учители сж уволнени отъ дисциплинарния съвѣтъ при Министерството. Учителитѣ Павловъ и Вичевъ сж уволнени, задѣто сж тероризирали всѣки новодошълъ учителъ въ с. Бръгово, и по този начинъ сж вѣждали вражди и раздори между учителитѣ, а Павловъ още и заради неморални дѣйствия. Това тѣхно отстранение или уволнение се е направило отъ дисциплинарния съвѣтъ при Министерството на просвѣтата на основание чл. 86 отъ закона за народното просвѣщение, защото тия учители сж въ особено положение: тѣ сж назначени направо отъ министерството въ общини, които не могатъ да си издържатъ учителитѣ и училищата — тамъ министерството назначава само съ срдѣства отъ бюджета учители. Съгласно чл. 86 такива учители подлежатъ на дисциплинарно наказание не отъ редовнитѣ дисциплинарни комисиии, но отъ дисциплинарната комисиия при Министерството на народното просвѣщение, която въ случая е рѣшила уволнението имъ.

Защо, пита запитвачътъ, не сж били назначени на друго мѣсто? Министерството не знае, да-ли тѣзи господа сж поискали учителски мѣста другадъ и да-ли имъ е било отказано да бждатъ назначени. Възможно е да бждатъ назначени въ други околии или въ други окръзи. Единътъ отъ тѣхъ е отстраненъ отъ Видинския окръгъ, а другиятъ само отъ Видинската околия; да-ли сж поискали другадъ мѣста и да-ли сж назначени или не — това не ми е извѣстно. Мѣста за учители, дѣйствително, въ България има, и ако тия господа поискатъ да бждатъ назначени другадъ, вѣроятно ще бждатъ назначени. Почти навсѣкждъ въ България, дѣто има училища, не сж останали учителски мѣста незаети; дори въ новоосвободенитѣ земи училищата почти навсѣкждъ сж открити и тамъ сж назначени учители, каквито имаме на разположение отъ българскитѣ земи, които досега бѣха подъ Турско.

Това е относително втория пунктъ отъ питането.

На края запитвачътъ пита, да-ли министерството не счита за нужно да отмѣни своитѣ разпореждания

по отстранението на тия учители. По съображенията, които имахъ честта да изложя прѣдъ Народното събрание, азъ смѣтамъ, че министерството нѣма причини засега да отмѣнява своитѣ разпореждания за отстранението на тия учители, докато за тѣхъ не бѣде издадена една оправдателна присжда или постановление за прѣкращение на възбуденото срдѣще тѣхъ прѣслѣждане.

Това имамъ да отговоря. (Ржкопѣскане отъ дѣсенната и дѣсеня центъръ)

Прѣдседателъ: Има думата г. Тодоръ Петровъ, за да каже да-ли е доволенъ отъ отговора на г. министра.

Т. Петровъ: По отговора на г. министра има да кажа, че неговитѣ обяснения по алинея втора на чл. 161 отъ избирателния законъ се опровергаватъ отъ изричното постановление на сждата алинея. (Чете) „Сждото наказание се налага и на всѣки държавенъ, общински или окръженъ чиновникъ, който, възползуванъ отъ служебното си положение, върши агитации по изборитѣ, раздава бюлетени, държи политически рѣчи, увѣщава избирателитѣ да гласуватъ за този или онзи кандидатъ, обѣщава каквито ѣ да било блага, заплашва или се заканва на ония, които не биха гласували за посочената отъ него листа“. Значи, за да накажете единъ учителъ или да повдигнете прѣслѣждане противъ него, трѣбва да има това сждествено условие да се е възползувалъ отъ служебното си положение. Именно затуй казвамъ, че този членъ не засѣга учителитѣ. Но и да смѣтнемъ учителитѣ за чиновници, както ги смѣта г. министърътъ на народното просвѣщение, то чл. 51 отъ закона за чиновницитѣ казва: (Чете) „Всѣки чиновникъ, който се намѣрва подъ сждъ за прѣстъпление или нарушение, извършено при изпълнение служебни обязанности, което влѣче слѣдъ себе си наказание на затворъ повече отъ шестъ мѣсеца, ако сждътъ поиска, се отстранява“. Въ случаитѣ, за които азъ казвамъ, сждътъ е намѣрилъ, че нѣма прѣстъпление и не е поискалъ никаква гаранция за освобождението на тия учители, а министерството направо ги уволнява и съ тази своя партизанска политика увѣжда учебното дѣло. Азъ мисля, че Народното събрание не трѣбва да се съгласи съ такова едно третиране на народнитѣ учители. А, за да видите, че чл. 88 отъ закона за народното просвѣщение, на който главно се основава Министерството на просвѣтата, за да прѣслѣдва учителитѣ, не му дава право да ги отстранява, безъ да иска сждътъ тѣхното отстранение, азъ ще ви прочета думитѣ, които е казалъ г. Мушановъ, когато се е разисквало измѣнението на чл. 88 отъ закона за народното просвѣщение, по силата на който членъ тѣзи учители сж отстранени.

Прѣдседателъ: Имайте прѣдъ видъ, че слѣдъ отговора на г. министра имате на разположение само петъ минути за обяснение.

Т. Петровъ: Г. Мушановъ, като министъръ на просвѣтата, е казалъ: (Чете) „Азъ ви казахъ, ако въпросътъ се отнася за малки прѣстъпления, за нѣкакви обиди, за малки партизански простѣпки, разбирамъ, но азъ ги изключвамъ“.

Й. Йоновъ: Той ги изключва, но окръжното на г. Бобчева не ги изключва.

Прѣдседателъ: Моля Ви се, г. Йоновъ.

Т. Петровъ: Той ги изключва, защото, види се, е прѣдвизждалъ, че ще се яви министъръ на просвѣтата, който да използва този членъ, за да прѣслѣдва учителитѣ по партизански съображения. Той

казва, че изключва отстранението на учителитъ за горнитъ простъпки. (Чете) „Въпросътъ е за прѣстъпления отъ общъ характеръ, несъвмѣстими съ учителствуването: кражба, грабежъ, палежъ, развратъ, убийство — по тѣхъ като се заведе дѣло, тогава да се отстранява учителътъ, а не по партизански дѣла“. Така е казалъ авторътъ на измѣненіето на чл. 88, тогавашниятъ министъръ на просвѣтата г. Мушановъ.

Ето защо, азъ не мога да бъда доволенъ отъ обясеніята на г. министра на просвѣтата, още повече, че Министерството на просвѣтата не се е отнесло еднакво къмъ всички учители. Ако вие прѣследвате учителитъ за агитация въ врѣме на изборитъ, защо не сте прѣдприели никакви мѣрки противъ други учители?

Г. Кирковъ: (Къмъ г. министъръ П. Пешевъ) Вапитъ, напр., които сж агитирали.

Т. Петровъ: Иванъ Бѣлѣжковъ, изпълняющъ длъжността директоръ на непълната гимназия въ Банско, е билъ застъпникъ на правителството въ изборното бюро въ Мехомия. Какво по-голъмо участие искате вие отъ единъ прогимназияленъ учителъ отъ това: да бѣде застъпникъ на правителствената листа въ изборното бюро? И вие не сте взели никакви мѣрки противъ него.

Й. Йоновъ: Той може да бѣде и прѣдседателъ на изборно бюро.

Прѣдседателътъ: (Звъни)

Т. Петровъ: Иванъ Гавалюговъ, учителъ въ сжщата непълна гимназия въ Банско, е билъ застъпникъ отъ страна на правителството въ с. Банско. И още много други учители мога да ви изброя, които не сж агитирали така, както сж агитирали учителитъ социалъ-демократи или отъ други партии, а просто сж водѣли една низка партизанска борба и сж взели активно участие въ изборната борба. Ето защо, азъ констатирамъ, че въ прѣследването на учителитъ, които не съчувствуватъ на правителствената политика, Министерството на просвѣтата се е водѣло отъ една тѣсно-партизанска политика, подхвърляло ги е на несправедливости и беззакония, и протестирамъ противъ тѣзи прѣследвания на учителитъ. (Ръкоплѣскане отъ лѣвния центъръ)

Отъ дѣсницата: Хайде-де-е-е!

Г. Кирковъ: Това е отмѣнение на правителството, задѣто не получи болшинство. Вие смѣтате, че учителитъ ви сж кабахатлии за тази работа.

Прѣдседателътъ: Пристъпваме къмъ второто питане, отъ пловдивския народенъ прѣдставителъ г. Стоянтъ Костурковъ до г. военния министъръ.

Има думата г. Костурковъ, за да развие своето питане.

С. Костурковъ: Г. г. народни прѣдставители! Едва ли има двѣ мнѣния по въпроса за неутралното държане на организираната военна сила въ държавата спрямо партийнитъ политически борби; защото всички смѣтатъ, че армията служи на общитъ интереси на държавата, защото всички сж убѣдени, че армията запазва цѣлата държава отъ външна, както и отъ вътрѣшна опасностъ, и по такъвъ начинъ дава възможностъ на всички партийни политически течения въ самата страна да проявяватъ своя животъ, да се борятъ, за да могатъ съ течение на врѣмето да се добератъ до властта и да реализиратъ, да прокаратъ въ държавното управление своитъ искания; затуй, повтарямъ, всички поддържатъ, че държав-

ната организирана сила, войската, трѣбва да стои далечъ отъ партийнитъ политически борби. Това е общото положение.

Доколко правителствата и партиятъ у насъ сж се държали лоялно къмъ туй общо положение, доколко не сж дѣйствували въ противорѣчие съ него, то е другъ въпросъ, който сега не ме занимава. Интересно е, обаче, че слѣдъ прѣживѣнитъ катастрофални събития прѣзъ 1913 г., когато изъ цѣлата наша държава, и въ преса, и въ публични събрания се заговори за виновницитъ на тѣзи събития, тогава се яви единъ своеобразенъ тълкувателъ на тѣзи събития, който имаше, вижда се, зададена специална цѣль да куди едни, а да оправдава и зацѣпвава други. Този господинъ, Софрони Никовъ, теософъ, е трѣгналъ изъ разнитъ градове на България да държи рѣчи главно на темата: виновницитъ за катастрофата. Говорилъ е и на други теми, обаче, изобщо, неговитъ рѣчи сж били чисто политически. И интересно е туй, г. г. народни прѣдставители, че този гражданинъ, като не намѣрвалъ въ нѣкои градове достатъчно слушатели между гражданството, отивалъ между офицеритъ и войницитъ и говорѣлъ. Изнесоха се тѣзи факти дори въ пресата, и Военното министерство не опроверга това. Азъ имамъ частни свѣдѣния изъ провинцията, които твърдятъ тоже, че туй сж факти.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Говорилъ е въ Казанлъкъ въ казармитъ.

С. Костурковъ: Не само въ Казанлъкъ е говорилъ въ казармитъ, но сжщото нѣщо е говорилъ и въ Хасково прѣдъ войницитъ, именно, обяснявалъ е по единъ своеобразенъ начинъ катастрофата на България.

Нѣкой отъ лѣвицата: Срѣщу заплата.

С. Костурковъ: Да-ли е срѣщу заплата или не, азъ това не мога да зная, по, въ всѣки случай, единъ Софрони Никовъ не може да пътува въ България на свои срѣдства; той не се поддържа отъ никаква политическа организация и формално не е прононсиранъ членъ на извѣстна политическа партия, която да го поддържа, за да ходи да агитира изъ страната.

Г. г. народни прѣдставители! Доколко е успѣлъ г. Софрони Никовъ да повлияе на нѣкои отъ нашитъ офицери и на нѣкои отъ войницитъ, прѣдъ които е държалъ своитъ рѣчи, не зная, нито се толкозъ интересувамъ да зная; азъ само изказвамъ своето незадоволство не, а своето възмущение, дѣто се позволява на единъ господинъ да отива между войницитъ и офицеритъ да държи рѣчи. Ако, г-да, туй нѣщо бѣше резонно, тогава всички ние, принадлежащи къмъ разни политически групировки, ще трѣгнемъ изъ казармитъ по цѣлата страна да търсимъ послѣдователи на своитъ идеи и възгледи по управленіето на държавата. А щомъ като туй нѣщо стане, ще прѣстанемъ вече да имаме армия, каквато искаме да имаме: армия, която да стои далечъ отъ нашитъ политически и обществени борби, армия, която да служи на общитъ интереси на страната, а не само на интереситъ на една партия, която днесъ управлява или вчера е управлявала. Убѣденъ съмъ, че и вие вървате въ това, какво поставката на този гражданинъ е не само осждителна, а и прѣстѣжна.

Азъ питамъ г. военния министъръ, първо, знае ли той за тѣзи работи, и ако знае, какви мѣрки е взелъ за прѣдотвратяването на подобни нѣща; второ, ако послѣ се е научилъ, какви мѣрки е взелъ за прѣдотвратяването на това ходене на този господинъ изъ войската и държане рѣчи отъ него; трето, ако г. военниятъ министъръ досега нищо не е направилъ въ туй отношение, какво мисли да направи.

Още сега, г. г. народни представители, ще забължа, че г. военният министър не може да оправдае себе си, ако слѣдъ нѣколко минути излѣзе да каже тукъ, прѣдъ васъ, въ отговоръ на мене, че той нѣма понятие отъ тѣзи работи, че нѣма такава нѣщо, . . .

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Чакайте да кажа, че тогава вадете заключение. А priori недѣйство прави заключение.

С. Костурковъ: . . . защото при Военното министерство има специално информационно бюро, което е длъжно да слѣди тѣзи работи, да слѣди, какво нѣщо за армията печатътъ, и да информира г. военния министъръ, за да вземе мѣрки противъ всичко онова, което иде да разяжда армията.

Отъ дѣсницата: Чакайте министърътъ да отговори, че тогава възражайте.

Прѣдседателътъ: Моля г. министра на войната да отговори на това питане.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Г. г. народни представители! Г. Софрони Никовъ е единъ отъ нашитъ заслужили и достойни запасни офицери. Той е взелъ живо участие въ обсадата на Одринъ, сражавалъ се е юнашки, водилъ е своята рота умѣло и побѣдоносно и се е отличилъ при шурма и прѣвземането на тази крѣпостъ. Както всички запасни офицери, така и г. Софрони Никовъ, като запасенъ офицеръ, има свободенъ достѣпъ въ офицерскитъ събрания на еднакво основание, както всички офицери на дѣйствителна служба. Той има право да държи бесѣди, да произнася рѣчи прѣдъ офицеритъ, да слуша бесѣдитъ на другаритъ си, да взема участие въ занятията на военнитъ събрания, които се извършватъ периодически отъ офицеритъ, било запасни или на дѣйствителна служба.

Извѣстно ми е, че той обикаля градоветъ и гарнизонитъ по цѣла България; съ това се и прѣпитаватъ. Той не принадлежи къмъ никоя партия — азъ така го зная — тъй щото, хвърленото обвинение, че той принадлежи къмъ правителствениятъ, къмъ днешнитъ, не е вѣрно. Азъ не зная да принадлежи къмъ тѣхъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Нѣма нужда да принадлежи къмъ тѣхъ. Той върши партизанство.

Х. Славейковъ: Той обикаля гарнизонитъ и иска да образува нова партия и ако намѣри партизани, значи, способенъ е да ги поведе.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Ха, ако иска да образува нова партия и ако намѣри партизани, значи, способенъ е да ги поведе.

Ще отговори на въпроса, който г. Костурковъ полага. Той трѣбваше да почака да му отговори на прѣдложенията, които той прави а priori, и тогава да направи заключение.

Г. Софрони Никовъ обикаля гарнизонитъ не само сега, слѣдъ войната, а и много време прѣди нея. Азъ съмъ го слушалъ въ Шуменъ и въ Разградъ. Ходилъ е навсѣкдажъ, ималъ е достѣпъ не само въ офицерски, но и въ граждански събрания, дѣто сж се събирали граждани отъ разни партии, съ разни убѣждения, изслушвали сж го и сж му възражавали — той е допушалъ диспути въ своитъ проповѣди.

К. Пастуховъ: По теософията.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Сега, като запасенъ офицеръ, азъ казвамъ, че нему не може да се запрѣти да посѣщава военнитъ събрания и

да държи бесѣди, толкозъ повече слѣдъ една война, която интересува всички, а особено военнитъ.

Д. Драгиевъ: Земледѣлци и социалисти, запасни офицери, могатъ ли да отиватъ въ казармитъ да държатъ бесѣди на войницитъ?

Д-ръ Б. Вазовъ: Може ли г. Харлаковъ, като запасенъ офицеръ, да държи бесѣди въ казармитъ? (Глъчка въ лѣвицата)

А. Стамболийски: Отворете ни казармитъ да образуваме офицерски земледѣлски групи.

Прѣдседателътъ: (Звъни) Чакайте, г-да. Нѣмате думата. На-ли ще трѣбва да слушаме отговора на г. военния министъръ? Най-послѣ, ако не сте доволни отъ отговора му, има другъ пътъ за това. Ако не искате да слушате отговоритъ на г. г. министритъ, тогава недѣйство ги пита.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Когато, г-да, се говори за една война, неминусемо е да се зачекне и политиката, защото войната, както е извѣстно, е инструментъ на дипломатията. Ако дипломатътъ не е употребилъ умѣло този инструментъ, естествено е, че трѣбва да се търсятъ и грѣшкитъ, защо е станало така, защо не е имало сполука. И азъ мисля, че едно разискване, една критика върху нашата война не би имала значение, ако въпросътъ не се изчерпи всеотранно, т. е. ако не се говори и за политика.

Р. Маджаровъ: Ама то е най-опасното въ казармата, г. министре. Такава теория не би трѣбвало да се поддържа.

Прѣдседателътъ: Моля, г. Маджаровъ, недѣйство прѣсича. Тогава, ще бѣде излишно да се правятъ питаня и да се даватъ отговори.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Колко опасни работи слушаме тукъ по партизанството! Офицеритъ нѣма да се повлияятъ въ нищо. Да-ли г. Софрони Никовъ въ своитъ бесѣди е насаждалъ партизанство, както казва г. Костурковъ; азъ не зная, но, на всеки случай, азъ мисля, че не сж нашитъ офицери, които могатъ да бждатъ повлияни отъ партизанството на г. Никова, защото тѣ иматъ свои възгледи, държатъ се на положението си, изслушватъ отъзи, които държатъ бесѣдитъ, и не могатъ да бждатъ повлияни отъ единъ Никовъ, който единъ или два пѣти въ годината ще се яви прѣдъ тѣхъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: (Възражава нѣщо)

Прѣдседателътъ: Моля, г. Вазовъ, оставете г. министра спокойно да отговори.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Азъ не чуехъ какво каза г. Вазовъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Вѣрно е, че нашитъ офицери сж хора разумни и ще знаятъ какво да рѣшатъ, обаче, ако тукъ има нѣкакъвъ простѣпкъ, той не е въ тѣсва, какво ще рѣшатъ офицеритъ, но въ поведението на началството, което търпи извѣстни проповѣдници.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Ха, то е друго нѣщо. Сега, не знамъ, но г. Софрони Никовъ не първи пѣтъ проповѣдва, г. Вазовъ; той проповѣдвалъ е въ ваше време — дѣ бѣхте Вие тогава да вдигнете гласъ? (Ржкопѣскане отъ дѣсницата и дѣсни центъръ)

Т. Теодоровъ: Въ наше време никогa не е имало такива проповѣдници.

Отъ дѣсницата: А-а-а!

Т. Теодоровъ: Защо викаете? Защото говоря истината ли? Въ наше време нито Софроний Никовъ, нито никой другъ е билъ допусканъ да държи политически рѣчи въ казармитѣ. Това само въ наше време става. (Възражение отъ дѣсницата) И негова милостъ телеграфира на полковници и генерали да му приготвятъ събрания. Отъ единъ градъ отпва въ други . . .

Прѣдседателъ: (Звъни) Моля, г. Теодоровъ.

Т. Теодоровъ: . . . и телеграфира: „Господинъ полковникъ, утрѣ пристигамъ“.

Прѣдседателъ: Г. Теодоровъ! Азъ съмъ длъженъ да Ви забѣляжа за послѣдния нѣтъ, че не трѣбва да прѣсичате.

Т. Теодоровъ: Той се занимава съ политически развратъ отъ най-лошия типъ. Ако това не е политическа агитация въ армията, азъ не знамъ тогава кое е политическа агитация!

Отъ дѣсницата: Стига бе!

Прѣдседателъ: Жално е, че за г. Теодорова нѣма вътрѣшенъ правилникъ.

Т. Теодоровъ: Г. Вазовъ иска да обясни причинитѣ на погрома; ще му позволите ли да държи бесѣди въ казармитѣ? (Възражение отъ дѣсницата)

Прѣдседателъ: (Звъни продължително) Г. Теодоровъ! Вие, бившъ министъръ и прѣдседателъ на Събранието, не зачитате правилника.

Т. Теодоровъ: Той иска да третира това, че армията не е крива за катастрофата.

Прѣдседателъ: Г. Теодоровъ! Има правилникъ и Вие не го зачитате за нищо. Трѣбва да се изслуша отговорътъ на г. министра. Който не е доволенъ, може да отправи запитване. (Глъчка) Моля тишина, г-да.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Г. г. народни прѣдставители! При всичкото уважение, което питая къмъ г. Теодора Теодоровъ, като бившъ държавникъ, азъ не мога да не се очудя на неговото епериране по отношение на тая работа.

Т. Теодоровъ: Защото казахте неистини, г. министре.

П. Панайотовъ: Ти само истини ли приказвашъ?

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Моля Ви се, чакайте. — Г. Софроний Никовъ не е мой приятелъ, нито искамъ да го защитавамъ, но искамъ да констатирамъ искрено — това, което говоря не е лъжа — че той е държалъ бесѣди въ събрания, частни, граждански и военни, и въ наше време. Защо се обиждате, тогава? Сега, той е говорилъ по разни теми. Ако е зачекналъ нѣкоя ваша тънка струна, кривъ ли съмъ азъ?

Т. Теодоровъ: Въ казармитѣ не може да се държатъ такива бесѣди. (Глъчка въ дѣсницата)

Прѣдседателъ: Моля, г-да, пазете тишина.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Азъ не мога, г. г. прѣдставители, да разбера, защо се дава толкова голѣмо значение на г. Софроний Никовъ. Да-ли той е толкова силенъ, че, като се яви да държи една бесѣда, ще убѣди всички слушатели, ще увлѣче всички слѣдъ себе си . . .

Н. Харлаковъ: Не е тамъ въпросътъ.

Д. Драгиевъ: (Възражава нѣщо)

Прѣдседателъ: Моля, изслушайте отговора на г. министра, г. Драгиевъ.

А. Стамболийски: Пазете армията, г. министре — това искатъ запаснитѣ офицери.

Прѣдседателъ: Моля, г. Стамболийски.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Ако има опасностъ за офицеритѣ, за армията, опасността произлиза отъ нашата партийна преса. Тамъ всичкитѣ тѣзи дразги, всичкитѣ тѣзи нещастия на България всѣки ги третира по своему, обаче, никой не казва, че трѣбва да се запрѣти пресата да влиза въ военнитѣ клубове, въ казармитѣ. Вѣстникитѣ сж достъпни въ офицерскитѣ събрания; офицеритѣ ги четатъ, взематъ актъ отъ тѣхъ, но никой вѣстникъ не имъ влияе. За щастие и за честъ на българското офицерство, то не се поддава на тѣзи изкушения на партийната преса и то умѣе да стои на висотата на положението си. (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата и дѣсни центъръ)

Другъ е въпросътъ, г-да, за бесѣди, които се държатъ въ казармитѣ прѣдъ войницитѣ. Тамъ азъ малко по-друго-яче гледамъ на работата, защото при войницитѣ не трѣбва да се допускатъ хора, които проповѣдватъ учения, противни на възпитанието, на образованието, на дълга изобщо на войската.

А. Механджийски: Да ги учатъ да не ставатъ земледѣлци и социалисти.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Учимъ, г-да, войницитѣ на патриотизмъ, учимъ ги какъ да защитаватъ отечеството и независимостта на България. Това влиза въ програмата на нашитѣ положения и на законитѣ, това е и назначението на войската. Всѣки, който желае да държи бесѣда прѣдъ войницитѣ въ тая смисълъ, бива допусканъ въ казармитѣ, допускатъ се и лица да прѣдставляватъ, да даватъ разни развлѣчения въ казармитѣ, шомъ тѣзи прѣдставления сж отъ характеръ възпитателенъ и съгласни съ духа на назначението на войската. Така щото не е само г. Софроний Никовъ, който прониква въ казармата; има и други български граждани, които отиватъ тамъ да проповѣдватъ въ тая смисълъ.

Сега, споредъ правилникитѣ, никой не може да се допусне въ казармата да държи бесѣда, ако неговата бесѣда не е прѣгледана прѣдварително отъ началника на частта. Когато началникътъ на частта се убѣди, че бесѣдата не съдържа нѣкое вѣдно за военния духъ учение, допуска такъвъ господинъ да държи бесѣда прѣдъ войницитѣ. Доколко Софроний Никовъ е спазилъ този редъ, отговоренъ е началникътъ на частта. Ако той, въпрѣки програмата, която е прѣдставилъ на началника за утвърждение, си е позволилъ да говори разни нелѣпости, да насажда партизанство въ войската, той е кривъ. И азъ бихъ желалъ г. Костурковъ да ми посочи конкретни случаи, за да мога да провѣря този фактъ и да взема да накажа началника, който е позволилъ това нѣщо, и да запрѣти завинаги входа на г. Никова въ казармитѣ. (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата и дѣсни центъръ)

Прѣдседателъ: Моля г. Костурковъ да каже, доволенъ ли е отъ отговора на г. министъра.

С. Костурковъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. военниятъ министъръ съ свой отговоръ твърдѣ много улесни моята задача. Той призна самичкѣ, че когато г. Софрони Никовъ е обяснявалъ събитията прѣзъ 1912/1913 г., не е могълъ да не се докосне и до ролята на дипломатията — видите ли? — не е могълъ, слѣдователно, да не говори и по политиката на държавата, по политически въпроси.

Д-ръ Б. Вазовъ: Само за това е говорилъ.

С. Костурковъ: Моля. — Тъкмо туй искахъ азъ да признае г. военниятъ министъръ и затова говорихъ въ общи думи. Азъ се досѣдахъ, че г. министърътъ не може да не признае това, защото то е ноторенъ фактъ. Но тъкмо туй е прѣстѣпното, г. г. народни прѣдставители. Офицерскитѣ събрания и войничкитѣ казарми не сѣ мѣстото за политически проповѣди и тълкувания на тѣзи или онѣзи събития, вчерашни още. Задачата на г. Софрони Никовъ, доколкото се простиратъ моитѣ свѣдѣния, г. г. народни прѣдставители, е да мие прѣстѣплението на най-главния виновникъ на катастрофата на България. (Ржкоплѣскане отъ крайната лѣвица и лѣвия центъръ) Тамъ е всичкиятъ въпросъ, тая е неговата задача.

Г. министърътъ на войната, като казва, че г. Софрони Никовъ не билъ членъ на никаква партия, едновременно, казва, че той ходилъ, пжтувалъ, говорилъ и съ това се прѣпитавалъ. Какъ, съ това ще се прѣпитаватъ, г. г. народни прѣдставители, като ходи и говори по политически въпроси въ офицерски събрания и въ казарми? Кой ще му плаща, за да се прѣпитаватъ по този начинъ?

Нѣкой отъ крайната лѣвица: Войничитѣ.

С. Костурковъ: Да, войничитѣ ще му даватъ да яде чорба и коравъ черъ хлѣбъ. Г. г. народни прѣдставители! Вие разбирате, че тукъ има нѣщо по-друго отъ онова, което се крие и което виждаме. Това е, че на Софрони Никовъ се даватъ срѣдства отъ нѣкакви фондове да ходи и да мие кирливитѣ лица на ония, които сѣ главни виновници на погрома, . . .

Отъ дѣсницата: Народничитѣ.

С. Костурковъ: . . . особено да мие главния виновникъ на тоя погромъ. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ и крайната лѣвица)

Й. Ионовъ: Кажете му името.

Н. Цановъ: Вие го знаете.

С. Костурковъ: Г. г. народни прѣдставители! Вие сте сезирани вече съ едно прѣдложение и вис, отъ болшинството, имайте доблестта да поставите въ анкетната комисиия на българския парламентъ и хора отъ опозицията, които ще изкаратъ налице кой е главниятъ виновникъ, . . .

Й. Ионовъ: Непрѣмѣнно, отъ всѣка група ще има по единъ.

С. Костурковъ: . . . а не да ходятъ въ казармитѣ хора да проповѣдватъ, че не е виновенъ тоя, а билъ виновенъ оня. Това искамъ да кажа.

Ако г. военниятъ министъръ искрено поддържа положението, мисълта, че може всѣки запасенъ офицеръ да отива въ казармитѣ и въ офицерскитѣ събрания да държи рѣчи и реферати, азъ му заявявамъ, че още тая вечеръ ще телеграфирамъ въ Русо на г. Романъ Сокеровъ, запасенъ поручикъ отъ нашата армия, радикалъ, да говори тамъ, на Атанасъ Лулковъ, въ Видинъ, запасенъ подпоручикъ, на Христо Михайловъ, въ Търново, запасенъ подпоручикъ, на Кръстю Шипковъ, въ Татаръ-Пазарджикъ, и т. н. Г. военниятъ министъръ нѣма да допусне това.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Нека говорятъ.

Н. Харлаковъ: Ще позволите ли да говоримъ за главния виновникъ за катастрофата на България, за царя на българитѣ, за царъ Фердинанда, който е причина на този погромъ? (Възражение отъ дѣсницата)

Прѣдседателъ: (Звъни) Моля, г. Харлаковъ! Тишина, г-да!

С. Костурковъ: Г. г. народни прѣдставители! Или ще се развива политика между офицеритѣ въ тѣхнитѣ събрания и между войничитѣ, или нѣма да се допуска това; отъ двѣтъ едно — срѣденъ пътъ нѣма. Г. военниятъ министъръ много криво мисли — ако дѣйствително мисли така, ако това не сѣ само думи — че трѣбва да се допускатъ външни лица да говорятъ въ офицерскитѣ събрания, че могло да отиватъ разни хора да говорятъ на войничитѣ по благодправни въпроси. Благодаримъ, знаемъ ние какви сѣ тѣзи благодправни въпроси, по които днесъ се говори. Г. военниятъ министъръ и неговитѣ подчинени начальници на разни войсковы части по никои начинъ нѣма да допуснатъ, напр., мене или г. Петрова, или г. Киркова, или г. Бобчева, или който и да било тукъ отъ насъ да говори; тамъ е всичката работа.

Прѣдседателъ: (Звъни) Г. Костурковъ! Петъти минути минаха.

С. Костурковъ: Тѣй щото, азъ, като заявявамъ, че не съмъ доволенъ отъ отговора на г. военния министъръ, добавямъ, че ще направя отъ питането си запитване, интерпелация.

Отъ дѣсницата: Ей-й-й!

С. Костурковъ: Имало е и телеграфически заповѣди да се устройватъ събрания на г. Софрони Никовъ. За никого друго нѣма тая привилегия.

Т. Теодоровъ: И че офицеритѣ сѣ длѣжни да присѣтствуватъ на неговитѣ сказки.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Много съжалявамъ, г. Теодоровъ, че тѣй енервирано говорите къмъ мене.

Т. Теодоровъ: Вие може да не знаете, но хората знаятъ.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Недѣйте говори така, защото нѣма никакво прѣдумишлено дѣйствие въ тая работа.

Т. Теодоровъ: Понеже най-голѣмиятъ началникъ устройва събранието, всички други офицери сѣ длѣжни да присѣтствуватъ — отъ най-голѣмия до

най-малкия. Това е било въ Цариградъ и въ Търново. Азъ имамъ свѣдѣния.

Прѣдседателъ: Моля, г. Теодоровъ.

Министъръ генералъ Н. Бояджиевъ: (Иска думата)

С. Костурковъ: Г. прѣдседателю! Слѣдъ моя отговоръ, мисля, че г. министърътъ на войната нѣма какво да говори. Иначе, и азъ си запазвамъ правото да говоря.

Министъръ генералъ Н. Бояджиевъ: Г. Костурковъ! Искамъ да дамъ само нѣкои пояснения, нѣма да говоря.

Н. Цановъ: Но, г. министре, ще дадете ли разпорѣба за тѣзи мѣста, за които каза г. Костурковъ, да се отворятъ казармитѣ и офицерскитѣ събрания за рѣшитѣ на наши запасни подпоручици, относително главния виновникъ за катастрофата на България? Само туй азъ бихъ искалъ да зная.

Отъ дѣсницата: Брей-й-й!

Министъръ генералъ Н. Бояджиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ казахъ, че всички запасни офицери се ползватъ съ сѣщитѣ права, съ каквито се ползватъ офицеритѣ на дѣйствителна служба относително посѣщението на офицерскитѣ събрания, и държането на бесѣди.

Т. Лукановъ: Позволете на запасни офицери да защитятъ и социализма.

Министъръ генералъ Н. Бояджиевъ: Както г. Соколовъ, ако е поручикъ, така и г. Ивановъ, ако е подпоручикъ, така и всички офицери отъ запаса могатъ да отиватъ въ офицерскитѣ събрания, да ги посѣщаватъ, да държатъ бесѣди и да слушатъ такива. Слѣдователно, г. Костурковъ нѣма никакво основание да ме обвинява и да казва, че щѣлъ да телеграфира на нѣкого си да отиде да говори. Ами че опитахте ли се да отидете и отказано ли Ви бѣше да посѣтите тия клубове, г. Костурковъ? Тогава можете да говорите. (Ръкоплѣскане отъ дѣсницата и дѣсна центъръ)

С. Костурковъ: Много хубава армия ще имаме тогава!

Прѣдседателъ: Днесъ е постѣпило едно питане отъ врачанския народенъ прѣдставителъ г. Георги Димитровъ до г. министра на вътрѣшнитѣ работи, относително стачката на тютюноработницитѣ въ Ксантѣ.

Г. Димитровъ: Прочетете това питане.

Прѣдседателъ: То ще се съобщи на г. министра.

Понеже врѣмето опрѣдѣлено за питанията мина, пристѣпваме къмъ въпроситѣ положени на дневенъ редъ.

На дневенъ редъ е докладътъ на провѣрочната комисия. Но тъй като г. прѣдседателътъ на комисията не е съобщилъ, че сѣ готови докладитѣ по нѣкои отъ изборитѣ, пристѣпваме къмъ втората точка отъ дневния редъ — разглеждане прѣдложението за одобрение указитѣ № 39 отъ 30 септември 1913 г. и № 1 отъ 3 януарий 1914 г. по Министерството на финанситѣ, относително разрѣшенето бюджетни кредити за послѣдното тримѣсечие на 1913 г. и за първото тримѣсечие на 1914 г. или за врѣмето отъ 1 октомври 1913 г. до 1 априлий 1914 г.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ проекто-рѣшението за одобрение указа № 39 отъ 30 септември 1913 г. и № 1 отъ 3 януарий 1914 г., по Министерството на финанситѣ, относително разрѣшенето бюджетни кредити за послѣдното тримѣсечие на 1913 г. и за първото тримѣсечие на 1914 г., или за врѣмето отъ 1 октомври 1913 г. до 1 априлий 1914 г.

„Г. г. народни прѣдставители,

„ХV-то обикновено Народно събрание не можа да гласува бюджетъ за послѣдното тримѣсечие на 1913 г., а ХVI-то обикновено Народно събрание не можа да одобри кредититѣ, разрѣшени на основание чл. 122 отъ конституцията съ указъ № 39 отъ 30 септември 1913 г. за нуждитѣ на това тримѣсечие, нито да гласува прѣдставения му законопроектъ, съ който се разрѣшаваха кредити за първитѣ два мѣсеци отъ 1914 г. За това отново се наложи на Министерския съвѣтъ необходимостта да разрѣши, съ I-то си постановление отъ 1 януарий т. г., протоколъ № 1, съгласно чл. 122 отъ конституцията, щото да останатъ въ сила до свикването на ХVII-то обикновено Народно събрание и гласуването на бюджети за 1914 г. и да се прилагатъ прѣзъ това врѣме редовния и извънредния бюджети и бюджетитѣ на фондовѣтъ за 1913 г., респективно гласуванитѣ кредити за 1912 г., както и кредититѣ за сѣществующия тогава персоналъ, помѣстени въ проекто-рѣшението за одобрение указа № 39 отъ 30 септември 1913 г. Това постановление на Министерския съвѣтъ се утвърди съ указъ № 1 отъ 3 януарий 1914 г.

„Като ви докладвамъ за това, имамъ честь да ви помоля, г. г. народни прѣдставители, да разгледайте и приемете приложеното проекто-рѣшение за одобрение споменатитѣ два указа, съ които сѣ разрѣшени бюджетни кредити за послѣдното тримѣсечие на 1913 г. и за първото на 1914 г., или за всичкото врѣме отъ 1 октомври 1913 г. до 1 априлий 1914 г.

„София, мартъ 1914 г.

„Министъръ на финанситѣ: Д. Тончевъ.

Проектъ.

„Р ѣ ш е н и е

за одобрение указа № 39 отъ 30 септември 1913 г. и № 1 отъ 3 януарий 1914 г., по Министерството на финанситѣ, относително разрѣшенето бюджетни кредити за послѣдното тримѣсечие на 1913 г. и за първото на 1914 г., или за врѣмето отъ 1 октомври 1913 г. до 1 априлий 1914 г.

„Чл. 1. Одобрява се указътъ отъ 30 септември 1913 г., подъ № 39, по Министерството на финанситѣ, издаденъ съгласно III-то постановление на Министерския съвѣтъ отъ 30 септември 1913 г., протоколъ № 237, а именно да останатъ въ сила и се прилагатъ прѣзъ четвъртото тримѣсечие отъ 1913 г. редовния и извънредния бюджети и бюджетитѣ на фондовѣтъ за 1912 г., както и законитѣ за разрѣшение кредити за I-то, II-то и III-то тримѣсечия и бюджета за новоосвободенитѣ земи.

„Чл. 2. Използуването на кредититѣ за нужди, прѣдизвикани отъ измѣнението на границитѣ на царството, съгласно букурещкия и цариградския договори и съ прѣдварителното съгласие на финансовия министъръ, се одобрява, споредъ приложената таблица.

„Чл. 3. Одобрява се указътъ № 1 отъ 3 януарий 1914 г. по Министерството на финанситѣ, издаденъ

съгласно I-то постановление на Министерския съветъ отъ 1 януарий 1914 г., протоколъ № 1, но въ смисълъ да останатъ въ сила до 1 априлий 1914 г. и да се прилагатъ дотогава редовниятъ и извънредниятъ бюджети и бюджетитъ на фондоветъ за 1913 г., респективно гласуванитъ кредити за 1912 г.; използването на тия кредити да става въ кръга на нуждитъ, прѣдизвикани отъ измѣнението на границитъ на царството.

„Чл. 4. Да останатъ въ сила до 1 априлий 1914 г. само кредититъ за персонала, помѣстени въ проекторѣшеніето за одобрение указа № 39 отъ 30 септември 1913 г., споредъ приложенитъ таблици, като тия кредити се считатъ допълнителни къмъ съответнитъ параграфи на бюджета.

„Приложение

къмъ чл. 2 и 4 отъ проекторѣшеніето за одобрение указа № 39 отъ 30 септември 1913 г. и № 1 отъ 3 януарий 1914 г., по Министерството на финанситъ, относително разрѣшеніето бюджетни кредити за послѣдното тримѣсечие на 1913 г. и за първото на 1914 г., или за врѣмето отъ 1 октомври 1913 г. до 1 априлий 1914 г.

„Т а б л и ц а

за кредититъ отъ бюджета за новоосвободенитъ земи, утвърденъ съ указъ № 106, отъ 23 декември 1912 г.,

които министърътъ на финанситъ е разрѣшилъ да се използватъ прѣвъ четвъртото тримѣсечие на 1913 г., и за кредититъ за заплатитъ, разрѣшени за първитъ тримѣсечия на сѣщата 1913 г. свѣрхъ ония по бюджета за 1912 г. и продължени и прѣвъ четвъртото тримѣсечие на сѣщата година, съгласно указъ № 39 отъ 30 септември 1913 г.

„Върховно правителство.

„По закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие.

„1. По точка I. За одържането на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника отъ 1 октомври до 31 декември 1913 г. . . . 60.000 л.

„2. По точка V. За персонала и вещевени разноси на Административния сѣдъ . . . 35.000 „

Всичко по Върховното правителство . . . 95.000 л.

„Държавни дългове.

„По закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие.

„1. По точка VIII. Заплата на личния съставъ при управлението за държавнитъ и гарантиранитъ отъ държавата дългове отъ 1 октомври до 31 декември 1913 г., споредъ приложената обяснителна таблица . . . 10.830 л.

Всичко по държавнитъ дългове . . 10.830 л.

Държавни дългове. — Обяснителна таблица за заплатитъ на персонала отъ 1 октомври до 31 декември 1913 г.

Наименование на длѣжноститъ	Прѣдвидено прѣвъ 1912 г.			Прѣдвидено отъ 1 априлий до 31 декември 1913 г.			Прѣдвидено въ повече			Кредити за 3 мѣсеца отъ 1 октомври до 31 декември 1913 г.
	Число	Годишна заплата	Всичко	Число	Годишна заплата	Всичко	Число	Годишна заплата	Всичко	
Началникъ	1	6.000	6.000	1	7.200	7.200	—	—	1.200	300
Помощникъ на начальника	—	—	—	1	5.400	5.400	1	5.400	5.400	1.350
Секретаръ	—	—	—	1	3.600	3.600	1	3.600	3.600	900
Подсекретаръ	1	2.700	2.700	2	2.700	5.400	1	2.700	2.700	675
Счетоводителъ	1	3.600	3.600	1	4.800	4.800	—	—	1.200	300
Помощникъ на счетоводителя	—	—	—	1	3.900	3.900	1	3.900	3.900	975
Чиновникъ на иностранната кореспонденция	1	3.600	3.600	1	3.900	3.900	—	—	300	75
Книговодителъ I класъ	1	3.300	3.300	1	3.600	3.600	—	—	300	75
Книговодителъ II класъ	1	2.400	2.400	3	3.000	9.000	2	3.000	6.600	1.650
Книговодителъ III класъ	3	$\left. \begin{matrix} 2 \times 2.040 \\ 1 \times 1.300 \end{matrix} \right\}$	5.380	6	2.700	16.200	3	2.700	10.320	2.580
Бройци	2	1.320	2.640	4	1.500	6.000	2	1.500	3.360	840
Архиваръ	1	2.220	2.250	1	2.700	2.700	—	—	480	120
Помощникъ архиваръ	1	1.800	1.800	1	2.100	2.100	—	—	300	75
Писаръ по иностранната кореспонденция	—	—	—	1	1.800	1.800	1	1.800	1.800	450
Писаръ	1	1.200	1.200	1	1.500	1.500	—	—	300	75
Разсильни	2	1.020	2.040	3	1.200	3.600	1	1.200	1.560	390
Всичко	16	—	37.380	29	—	80.700	13	—	43.320	10.830

„Министерство на вътрешните работи и народното здраве.

„По бюджета за новоосвободените земи.

„1. По § 1. Заплата на личния съставъ при министерството и окръжните и околийски управления отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ приложената обяснителна таблица 390.100 л.

„2. По § 2. За доставка на облъкло и въоръжение на стражата въ присъединените земи 50.000 „

„3. По § 3. За канцеларски разноски и пр. 51.430 „

„4. По § 4. Пътни и дневни пари 15.430 „

„5. По § 5. Заплата на личния съставъ по санитарното въдмство отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ приложената обяснителна таблица 96.440 „

„6. По § 6. За канцеларски разноски по санитарната частъ 24.000 „

„7. По § 7. За лѣкарства, серуми и пр. 42.860 „

„8. По § 8. За храна на болните и дежурния персоналъ 44.285 „

„9. По § 9. Пътни и дневни пари 6.855 „

Всичко по Министерството на вътрешните работи и народното здраве 721.400 л.

„По Министерството на вътрешните работи и народното здраве. — Обяснителна таблица за заплатите на персонала отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г.

„I. Администрация и полиция.

„А. Централно управление.

	Годишно едному	На всички за 3 мѣсеца
1 инспекторъ на полицията	6.000	1.500 л.
1 помощникъ на инспектора на полицията	4.800	1.200 „
1 подначалникъ	3.000	750 „
2 помощници-счетоводители	3.000	1.500 „
1 книговодителъ	2.220	555 „
2 писари	1.200	600 „
Всичко по буква А	—	6.105 л.

„Б. Окръжни управители.

2 I-степенни окръжни управители	7.200	3.600 л.
Тѣмъ прѣдставители	1.200	600 „
Пътни и дневни безотчетно по	1.200	600 „
3 I-степенни секретари	3.600	2.700 „
3 подсекретари	2.400	1.800 „
2 архиваръ-регистратори	1.680	840 „
2 писари II разредъ	1.440	720 „
За писари и разсилни (съ заплата до 100 л. мѣсечно)	—	2.400 „
Всичко по букви Б	—	13.260 л.

„В. Градски и селски околийски управления и полицейска стража.

7 I-степенни околийски началници	3.300	5.775 л.
14 II-степенни околийски началници	3.000	10.500 „
Прѣдставители на 7 I-степенни околийски началници	600	1.050 „
Пътни и дневни безотчетно на	—	—
21 околийски началници	600	3.150 „
7 I-степенни секретари	1.800	3.150 „
14 II-степенни секретари	1.680	5.880 „
5 подсекретари	1.440	1.800 „
21 архиваръ-регистратори	1.080	5.670 „
За писари, разсилни и др. съ заплата до 100 л. мѣсечно	—	15.000 „
8 градски полицейски пристави	2.640	5.280 „

	Годишно едному	На всички за 3 мѣсеца
10 градски полицейски пристави	2.100	5.250 л.
25 участкови полицейски пристави	1.800	11.250 „
Пътни и дневни безотчетно на	—	—
25 участкови пристави	480	3.000 „
90 старши стражари	1.200	27.000 „
900 младши стражари	840	189.000 „
За фуражни на 500 конни стражари	480	60.000 „
Добавъчна заплата на стражата 1/4 за прослужени повече отъ 10 години, съгласно чл. 106 отъ закона за полицията	—	3.000 „
За полицията за обществената безопасност	—	10.000 „
Всичко по буква В	—	365.755 л.

„Градоначалство въ Гюмюрджина.

1 градоначалникъ	4.800	1.200 л.
Нему прѣдставители	1.200	300 „
1 секретаръ	3.600	900 „
1 подсекретаръ	2.400	600 „
1 регистраторъ-архиваръ	1.800	450 „
1 писаръ	1.320	330 „
За писари и разсилни (съ заплата до 100 л. мѣсечно)	—	1.200 „
Всичко	—	4.980 л.
Всичко по § 1	—	390.100 л.

„II. Санитарна частъ.

„А. Дирекцията.

1 подсекретаръ	2.400	600 л.
1 помощникъ-архиваръ	1.800	450 „
1 писаръ	1.560	390 „
Всичко по буква А	—	1.440 л.

„Б. Санитаренъ персоналъ.

11 лѣкари (2 окръжни, 7 болнични и 2 карантинни)	4.800	13.200 л.
29 лѣкари (околийски и участкови)	3.600	26.100 „
60 фелдшери	1.800	27.000 „
Пътни и дневни безотчетно на	—	—
31 лѣкари (окръжни, околийски и участкови)	480	7.200 „
Пътни и дневни безотчетно на	—	—
60 фелдшери	300	4.500 „
Добавъчна заплата 10% на фелдшерите за прослужени 10 години	—	2.000 „
За писари, разсилни, санитарни и др.	—	15.000 „
Всичко по буква Б	—	95.000 л.
Всичко по § 5	—	96.440 л.

„Министерство на народното просвѣщение.

„По закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие.

„1. По точка I (§ 10). Заплата на личния съставъ при първоначалните училища	800.000 л.
„2. По точка II (§ 11). Заплата на личния съставъ при прогимназиите	200.000 „
„3. По точка III (§ 12). Заплата на личния съставъ при сръдните и специални училища	200.000 „
„4. По точка VIII (§ 20). Заплата на личния съставъ при инспекциите	50.000 „
„5. По точка XIII (§ 33). Заплата на личния съставъ при Музикалното училище отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г.	12.000 „
„6. По точка XXIV (§ 1). Заплата на 2 помощници-счетоводители по 3.000 л. годишно отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г.	1.500 „

Всичко по Министерството на народното просвѣщение 1.263.500 л.

„Министерство на финанситѣ.

„По бюджета за новоосвободенитѣ земи.

„1. По § 1. Заплата на личния съставъ при централното управление отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ приложената обяснителна таблица	11.070 л.
„2. По § 2. Заплата на личния съставъ при финансовитѣ управления въ окржзитѣ отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ приложената обяснителна таблица	12.630 „
„3. По § 5. Заплата на личния съставъ при финансовитѣ управления въ околитѣ отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ приложената обяснителна таблица	100.470 „
„4. По § 8. Заплата на личния съставъ при акцизнитѣ управления отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ приложената обяснителна таблица	92.155 „
„5. По § 9. Заплата на личния съставъ при солницитѣ отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ същата обяснителна таблица	3.150 „
„6. По § 12. За купуване кибритъ	5.000 „
„7. По § 13. Заплата на личния съставъ при митницитѣ отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ същата обяснителна таблица	57.885 „

„По закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие.

„8. По точка I. (§ 1 отъ бюджета). Заплата на личния съставъ отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ същата обяснителна таблица	4.275 л.
„9. По точка V. (§ 18 отъ бюджета). Заплата на личния съставъ при митницитѣ отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ същата обяснителна таблица	28.725 „
„10. По точка VI. Заплата на личния съставъ при бюрото за реквизицията отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ същата обяснителна таблица	7.305 „
„11. По точка IX. За персоналъ и вещеществени разноси по ликвидиране реквизицията	5.000 „
Всичко по Министерството на финанситѣ	327.665 л.

„По Министерството на финанситѣ. — Обяснителна таблица за заплатитѣ на персонала отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г.

„А. По бюджета за новоосвободенитѣ земи.

„Централно управление.

„Държавно смѣтководство.

	Годишно едному	На всички за 3 мѣсеца
1 помощникъ на счетоводителя	3.000	750 л.
2 контролъори	3.000	1.500 „
8 книговодители	2.040	4.080 „
1 экспедиторъ	1.320	390 „
1 помощникъ на архиваря	1.680	420 „

„Общински налози.

2 книговодители	2.040	1.020 л.
---------------------------	-------	----------

„Счетоводство.

3 помощници на счетоводителя	3.000	2.250 л.
1 помощникъ на архиваря	1.680	420 „
1 писаръ	1.200	300 „
Всичко по § 1	—	11.070 л.

„Финансови управления въ окржзитѣ.

	Годишно едному	На всички за 3 мѣсеца
2 финансови началници I класъ	4.200	2.100 л.
2 помощници на финансовитѣ началници I класъ	2.700	1.350 „
5 помощници на финансовитѣ началници II класъ	2.400	3.000 „
2 архиварь-регистратори	1.560	780 „
За писари и разсилни	—	5.400 „
Всичко по § 2	—	12.630 л.

„Финансови управления въ околитѣ.

18 финансови началници I класъ	2.700	12.150 л.
20 помощници на финансовитѣ началници отъ I класъ	1.680	8.400 „
9 градски финансови агенти	1.680	3.780 „
60 околийски финансови агенти I класъ	1.560	23.400 „
На финансовитѣ агенти пѣтни и дневни безотчетни	420	6.800 „
61 бирници I класъ	1.920	29.280 „
Тѣмъ пѣтни и дневни безотчетно по	240	3.660 „
За писари и разсилни	—	13.500 „
Всичко по § 5	—	100.470 л.

„Акцизни управления.

2 акцизни началници I класъ	3.000	1.500 л.
3 акцизни началници II класъ	2.700	2.025 „
3 помощници на акцизнитѣ началници I класъ	2.040	1.530 „
5 помощници на акцизнитѣ началници II класъ	1.800	2.250 „
5 архиварь-регистратори	1.200	1.500 „
24 акцизни агенти	1.500	9.000 „
За писари	—	2.500 „
За контролъори, помощници на контролъоритѣ и прѣгледвачки при пивоварнитѣ, спиртнитѣ, тютюневитѣ, захарнитѣ, оцетнитѣ и други фабрики и надзиратели при централнитѣ и търговски тютюневи складове	—	10.000 „
За врѣменни контролъори по описване тютюнитѣ и измѣрване материялитѣ, отъ които се вари ракия	—	5.000 „

„Акцизна стража.

25 акцизни пристави	1.200	7.500 л.
180 младши акцизни стражари	840	37.800 „
Фуражни пари за конетѣ на 110 акцизни пристави и стражари	—	11.550 „
Всичко по § 8	—	92.155 л.

„Надзиратели на солници.

5 надзиратели на солници	1.200	1.500 л.
10 младши акцизни стражари при солницитѣ	660	1.650 „
Всичко по § 9	—	3.150 л.

„Митници.

2 чиновници отъ I класъ	4.500	2.250 л.
2 чиновници отъ V класъ	3.300	1.650 „
4 чиновници отъ VI класъ	3.000	3.000 „
5 чиновници отъ VII класъ	2.700	3.375 „
5 чиновници отъ VIII класъ	2.400	3.000 „
20 чиновници отъ IX класъ	2.040	10.200 „
10 чиновници отъ X класъ	1.800	4.500 „
4 касиери II разредъ	2.400	2.400 „
3 архивари	1.440	1.080 „
6 писари II разредъ	1.200	1.800 „
4 кантарджии II разредъ	1.080	1.080 „

	Годишно	На всички едному за 3 месеца
5 прѣгледвачки II разредъ	360	450 „
1 лаборантъ	1.200	300 „
20 старши стражари	1.200	6.000 „
80 младши стражари	840	16.800 „
Всичко по § 12	—	57.885 л.

„По закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие.

„Централно управление.

„Отдѣление за държавната и обществена отчетностъ.

1 главенъ контролоръ	4.800	1.200 л.
1 помощникъ на началника	3.900	975 „

„Отдѣление за финансовата инспекция.

2 районни инспектори	3.600	1.800 л.
Тѣмъ пѣтти и дневни безотчетно	600	300 „

Всичко по точка I 4.275 л.

„Митници.

2 чиновници III класъ	3.900	1.950 л.
2 чиновници V класъ	3.300	1.650 „
4 чиновници VI класъ	3.000	3.000 „
3 чиновници VII класъ	2.700	2.025 „
10 чиновници VIII класъ	2.400	6.000 „
4 писари I разредъ	1.320	1.320 „
4 кантарджии I разредъ	1.200	1.200 „
1 лаборантъ	1.200	300 „
3 старши стражари	1.440	1.080 „
25 младши стражари	840	5.250 „
2 кандидати за митнишка служба	1.500	750 „
4 кандидати за митнишка служба	1.200	1.200 „
Фуражни за конетѣ на 25 стражари по 480	480	3.000 „
Всичко по точка V	—	28.725 л.

„Бюро за реквизицията.

1 началникъ	4.800	1.200 л.
1 помощникъ на началника	3.600	900 „
2 помощници на началника	3.300	1.650 „
4 книговодители	1.800	1.800 „
1 архиваръ-регистраторъ	2.400	600 „
За писари и разсилни	1.155	1.155 „
Всичко по точка VI	—	7.305 л.

„Министерство на правосъдието.

„По закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие.

„1. По точка 1. (§ 1 отъ бюджета на Министерството на правосъдието). Заплата на личния съставъ при централното управление отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ обяснителната таблица — 2.055 л. и за приравняване заплатитѣ на длъжностнитѣ лица при централното управление за сѣщото врѣме съ ония, прѣдвидени въ закона, утвърденъ съ указъ № 45 отъ 10 априлий 1912 г. — 4.875 л., всичко 6.930 л.

„2. По точка II. (§ 5). Заплата на личния съставъ при сѣдилищата въ новоосвободенитѣ земи отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ обяснителната таблица — 93.830 л. и за приравняване заплатитѣ на длъжностнитѣ лица по сѣдебното вѣдомство въ старитѣ прѣдѣли на царството за сѣщото врѣме съ ония, прѣдвидени въ закона, утвърденъ съ указъ № 46 отъ 10 априлий 1912 г. — 130.635 л., всичко 224.465 „

„3. По точка III. (§ 6). Заплата на извънплатни и допълнителни служащи въ новоосвободенитѣ земи, споредъ обяснителната таблица 15.960 л.

„4. По точка VII. (§ 10). Заплата на личния съставъ при окръжнитѣ затвори въ присѣдиненитѣ земи, споредъ обяснителната таблица 3.390 „

Всичко по Министерството на правосъдието 250.745 л.

„По Министерството на правосъдието.—Обяснителна таблица за заплатитѣ на персонала отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г.

„По бюджета за новоосвободенитѣ земи.

„Централно управление.

	Годишно	На всички едному за 3 месеца
2 помощници на счетоводителя	3.000	1.500 л.
1 книговодителъ за приходитѣ и икономъ	2.220	555 „
Всичко по точка I	—	2.055 л.

„Окрѣжни сѣдилища.

2 прѣседатели	5.700	2.850 л.
2 подпрѣседатели	5.100	2.550 „
4 члена	4.500	4.500 „
2 допълнителни членове	3.000	1.500 „
2 секретари	2.400	1.200 „
4 подсекретари	2.100	2.100 „
2 архивари	1.680	840 „
2 регистратори	1.440	720 „
2 прокурори	5.400	2.700 „
2 допълнителни замѣстници прокурори	3.000	1.500 „
За писари и разсилни при сѣдилищата	—	4.000 „
Сѣщо при прокурорскитѣ паркети	—	1.500 „
5 сѣдебни слѣдователи	5.100	6.375 „
5 секретари при тѣхъ	1.620	2.025 „
5 разсилни при тѣхъ	600	750 „
2 нотариуси	3.000	1.500 „
2 книговодители	1.320	660 „
2 архиваръ-регистратори	1.200	600 „
За писари и разсилни	—	1.500 „

„Мирови сѣдилища.

20 мирови сѣдии	4.020	20.100 л.
20 секретари при тѣхъ	1.920	9.600 „
18 книговодители по нотариалната частъ	1.080	4.860 „
За писари и разсилни	—	20.000 „
Всичко по точка II	—	93.830 л.

„Извънплатни и допълнителни служащи.

„Кандидати за сѣдийски длъжности.

Прѣзъ първитѣ 6 мѣсеца по	960	} 2.160 л.
Слѣдъ това по	1.200	
За писари и разсилни при нѣкои отъ сѣдебнитѣ учрѣждения, както и по службата за привилегитѣ и ипотекитѣ, дѣто се окаже нужда	—	1.800 „
За прѣводчици, дѣто се окаже нужда	—	12.000 „
Всичко по точка III	—	15.960 л.

„Окръжни затвори.

	Годишно едному	На всички за 3 мѣсеца
2 директори	1.680	840 л.
2 главни надзиратели	1.200	600 „
2 писари	720	360 „
6 надзиратели	660	990 „
Възнаграждение на духовни лица	—	200 „
Също на лѣкари	—	400 „
Всичко по точка VII	—	3.990 л.

„Министерство на войната.

„1. На основание закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие отъ 1913 г. за заплати къмъ §§ 1 и 2 отъ бюджета на Министерството на войната:

„а) на личния съставъ — счетоводители и помощници-счетоводители — при Министерството на войната, главното тилово управление и дивизиитѣ за ликвидиране смѣтките по войната, отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ приложената обяснителна таблица 17.025 л.

„б) на личния съставъ на новосформираната 10-та пѣхотна дивизия, учрѣдена съ III-то постановление на Министерския съветъ отъ 18 октомврий 1913 г., протоколъ № 254, споредъ щата опрѣдѣленъ въ бюджета за 1912 г., както за другитѣ дивизии;

„в) на личния съставъ на новосформиранитѣ инженерни войски, създадени съ V-то постановление на Министерския съветъ отъ 12 октомврий 1913 г., протоколъ № 247, споредъ приложения щатъ;

„г) на личния съставъ на двѣ нови военни сѣдилища въ новоосвободенитѣ земи, учрѣдени съ II-то постановление на Министерския съветъ отъ 14 септемврий 1913 г., протоколъ № 227, споредъ приложения щатъ;

„д) на личния съставъ на едно ликвидационно-инвалидно статистическо бюро при Министерството на войната, учрѣдено съ XIII-то постановление на Министерския съветъ отъ 29 октомврий 1912 г., протоколъ № 262, споредъ приложения щатъ;

„е) на личния съставъ на една ликвидационна комисия при Министерството на войната, учрѣдена съ IX-то постановление на Министерския съветъ отъ 25 октомврий 1913 г., протоколъ № 260, споредъ приложения щатъ.

„По Министерството на войната. — Обяснителна таблица за заплатитѣ на персонала отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г.

„Личенъ съставъ за ликвидиране смѣтките по войната.

1 счетоводителъ	4.800	1.200 л.
1 помощникъ-счетоводителъ	3.800	825 „
2 помощници-счетоводители	3.000	1.500 „
20 помощници-счетоводители	2.700	13.500 „
Всичко по Министерството на войната	—	17.025 л.

„Щатъ на двѣ военни сѣдилища въ новозаетитѣ земи въ Тракия и Македония.

„а) Офицери и чиновници.

	Годишно едному
2 прѣседатели на военния сѣдъ, полковници	8.400 л.
2 военни прокурори, подполковници	6.000 „

	Годишно едному
2 помощници военни прокурори, капитани	4.500 л.
2 военни слѣдователи, майори	5.400 „
4 военни слѣдователи, капитани	4.500 „
2 дѣлопроизводители при военния прокуроръ, чиновници	2.100 „
2 дѣлопроизводители при военния сѣдъ, чиновници	2.100 „
2 архиваръ-регистратори при военния сѣдъ, чиновници	1.500 „

„б) Свѣрхсрочнослужащи.

2 писари I разредъ при военния сѣдъ, фелдфебели	870 л.
2 писари II разредъ при военния сѣдъ, старши подофицери	680 „
2 писари I разредъ при военния прокуроръ, фелдфебели	870 „

„в) Срочнослужащи.

4 писари при сѣдилищата, младши подофицери	24 л.
2 писари при прокуроритѣ, младши подофицери	24 „
6 писари при военнитѣ слѣдователи, редици	12 „

„Щатъ на инженернитѣ войски.

„Инженерни войски.

„10 пионерни дружини

(съ по 2 пионерни и по 1 техническа роти).

	Годишно едному
10 дружинни командири, подполковници	6.000 л.
10 помощници, майори, тѣ и домакини	5.400 „
10 адютанти, поручици	3.000 „
10 командири на нестроевитѣ взводове, тѣ и заведующи прѣхранването, капитани	3.600 „
10 дѣловодителъ-ковчезници, чиновници	3.000 „
10 медицински лѣкари, санитарни капитани	4.500 „
30 ротни командири, капитани	4.500 „
10 младши офицери, капитани	3.600 „
30 младши офицери, поручици	3.000 „
50 младши офицери, подпоручици	2.700 „

„Желѣзнопътна дружина

(съ 3 строителни, 3 експлоатационни роти), технически паркъ, инженерна работилница и главенъ инженеренъ складъ.

„а) Желѣзнопътна дружина.

1 командиръ на дружината, полковникъ	8.400 л.
1 помощникъ, подполковникъ	6.000 „
1 домакинъ на дружината, майоръ	5.400 „
1 адютантъ на дружината, поручикъ	3.000 „
1 дѣловодителъ-ковчезникъ, чиновникъ	3.000 „
7 ротни командири, капитани	4.500 „
1 командиръ на нестроевия взводъ, той и заведующъ прѣхранването, капитанъ	3.600 „
1 електротехникъ, чиновникъ VIII класъ	2.400 „
1 медицински лѣкаръ, санитаренъ капитанъ	4.500 „
6 младши офицери, капитани	3.600 „
6 младши офицери, поручици	3.000 „
12 младши офицери, подпоручици	2.700 „

„б) Технически паркъ.

1 командиръ на парка, майоръ	5.400 „
--	---------

„Автомобилно отделение.

	Годишно едному
1 началник на отделениято, капитанъ	4.500 „
1 младши офицеръ, поручикъ	3.000 „
3 механици, чиновници IX класъ	2.100 „

„Прожекторно отделение.

1 началник на отделениято, поручикъ	3.000 „
1 младши офицеръ, поручикъ	3.000 „
1 електротехникъ, чиновникъ IX класъ	2.100 „

„Балонно отделение.

1 началник на отделениято, капитанъ	3.600 „
1 младши офицеръ, поручикъ	3.000 „
1 младши офицеръ, подпоручикъ	2.700 „

„Аеропланно отделение.

1 началник на отделениято, капитанъ-авиаторъ	3.600 „
8 пилоти-авиатори, поручици	3.000 „
1 механикъ, чиновникъ IX класъ	2.100 „

„в) Инженерна работилница и главенъ инженеренъ складъ.

1 началник на работилницата, майоръ	5.400 „
1 помощникъ, той и заведующъ складо-ветъ, поручикъ	3.000 „
1 електротехникъ, чиновникъ VI класъ	3.300 „

„Телеграфна дружина

(съ 3 телеграфни и 1 радиотелеграфна рота).

1 командиръ на дружината, подполковникъ	7.200 „
1 помощникъ, той и заведующъ телеграф-ната школа, подполковникъ	6.000 „
1 домакинъ на дружината, майоръ	5.400 „
1 адютантъ, поручикъ	3.000 „
1 командиръ на нестроевия взводъ, той и заведующъ прѣхранването, капитанъ	3.600 „
1 дѣловодителъ-ковчезникъ, чиновникъ	3.000 „
3 ротни командири, капитани	4.500 „
3 младши офицери, капитани	3.600 „
6 младши офицери, поручици	3.000 „
6 младши офицери, подпоручици	2.700 „
1 медицински лѣкаръ, санитаренъ капитанъ	4.500 „
1 електротехникъ, чиновникъ VII класъ	2.700 „

„Радиотелеграфна рота.

1 командиръ на рота, капитанъ	4.500 „
1 младши офицеръ, капитанъ	3.600 „
1 младши офицеръ, поручикъ	3.000 „
2 младши офицери, подпоручици	2.700 „
1 електротехникъ, чиновникъ VII класъ	2.700 „

„Понтонна дружина отъ 2 роти

1 командиръ на дружината, подполковникъ	7.200 „
1 помощникъ, подполковникъ	6.000 „
1 домакинъ, майоръ	5.400 „
1 адютантъ, поручикъ	3.000 „
1 командиръ на нестроевия взводъ, той и заведующъ прѣхранването, капитанъ	3.600 „
1 дѣловодителъ-ковчезникъ, чиновникъ	3.000 „
2 ротни командири, капитани	4.500 „
2 младши офицери, капитани	3.600 „
2 младши офицери, поручици	3.000 „
4 младши офицери, подпоручици	2.700 „
1 медицински лѣкаръ, санитаренъ капитанъ	4.500 „

„Долни чиновъ.

„10 пионерни дружини.

„а) Свѣрхсрочнослужащи.

	Годишно едному
3 офицерски кандидати	870 „
30 фелдфебели строеви	870 „
10 фелдфебели специалисти	930 „
120 старши подофицери взводни	690 „
40 старши подофицери специалисти	690 „
10 старши подофицери щабъ-трѣбачи	534 „
10 фелдфебели на нестроевитъ взводове	870 „
10 старши подофицери и дружинни ключари	534 „
10 старши подофицери колоѣздачи	690 „
10 старши подофицери обозни	534 „
20 фелдфебели писари	870 „
10 старши подофицери орѣжейници	690 „
10 старши подофицери дърводѣлци	690 „
10 младши подофицери дърводѣлци	510 „
10 старши подофицери зидари	534 „
10 старши подофицери сарачи	690 „
10 старши подофицери желѣзари	534 „
10 фелдфебели санитарни	930 „
10 старши подофицери санитарни	750 „

„б) Срочнослужащи.

240 младши подофицери строеви	24 „
240 ефрейтори строеви	12 „
30 младши подофицери ротни ключари	24 „
2700 редници	12 „
60 ротни трѣбачи редници	12 „
60 ротни барабаншици редници	12 „
10 писари III разредъ младши подофицери	24 „
10 писари IV разредъ редници	12 „
10 младши подофицери санитарни	60 „

„Желѣзнопътна дружина

(съ технически паркъ, инженерна работилница и главенъ инженеренъ складъ).

„Желѣзнопътна дружина.

а) Свѣрхсрочнослужащи.

6 фелдфебели строеви специалисти	930 „
6 старши подофицери началници на гарѣ	690 „
3 старши подофицери надзорници по теле-фонитъ и телеграфитъ	690 „
3 старши подофицери маневристи	690 „
3 старши подофицери началници на влакове	690 „
3 фелдфебели машинисти	1.200 „
3 старши подофицери ревизори на вагонитъ	690 „
6 фелдфебели пикьори	1.200 „
6 старши подофицери надзиратели	690 „
3 старши подофицери дърводѣлци	534 „
3 старши подофицери желѣзари	534 „
3 старши подофицери зидари	534 „
1 старши подофицеръ щабъ-трѣбачъ	534 „
1 старши подофицеръ щабъ-барабаншикъ	534 „
2 фелдфебели писари	870 „
1 фелдфебелъ на нестроевия взводъ	870 „
1 старши подофицеръ въ нестроевия взводъ	534 „
1 старши подофицеръ дружиненъ ключаръ	534 „
1 старши подофицеръ орѣжейникъ	690 „
1 фелдфебелъ санитаренъ	930 „
1 старши подофицеръ санитаренъ	750 „
2 младши подофицери санитарни	570 „
1 старши подофицеръ сарачъ	690 „
1 старши подофицеръ обозенъ	534 „

„б) Срочнослужащи.

9 младши подофицери началници на гарѣ	24 „
6 младши подофицери телеграфисти	24 „
9 ефрейтори телеграфисти	12 „
15 редници телеграфисти	12 „
12 младши подофицери началници влакове	24 „
3 младши подофицери надзорници по те-леграфа	24 „

	Годишно едному
3 редници надзорници по телеграфа	12 л.
6 младши подофицери маневристи	24 „
6 ефрейтори маневристи	12 „
60 редници стрѣлочници	12 „
9 редници чистачи-лампи	12 „
15 редници нощни пазачи	12 „
90 редници спирачи	12 „
15 младши подофицери помощници маши- ни	24 „
6 младши подофицери огньари	24 „
9 ефрейтори огньари	12 „
6 младши подофицери водоснабдител	24 „
9 редници локомотивочистачи и подклад- вачи	12 „
6 младши подофицери ревизори на вагони	24 „
15 ефрейтори вагонопазачи	12 „
9 младши подофицери надзиратели на чети	24 „
150 редници работници на чети	12 „
12 редници дърводѣлци	12 „
12 редници зидари	12 „
12 редници ковачи	12 „
75 редници кантонери	12 „
6 младши подофицери телефонисти	24 „
6 ефрейтори телефонисти	12 „
12 редници ротни барабанщици	12 „
12 редници ротни трѣбачи	12 „
6 младши подофицери ротни ключари	24 „
7 редници сарачи	12 „
100 редници: артелици, готвачи, ординари, писари, обозни и пр.	12 „

„Технически парк.“

„а) Автомобилно отдѣление.

„а) Свѣрхсрочнослужачи.

1 фелдфебелъ строеви специалистъ	930 л.
2 старши подофицери взводни	690 „
3 старши подофицери ротни ключари	534 „
2 шофьори фелдфебели	930 „
6 шофьори старши подофицери	750 „
2 фелдфебели монтьори	1.200 „
1 старши подофицеръ шлосеръ	690 „
1 старши подофицеръ коларъ	690 „
1 старши подофицеръ тапицеръ	690 „
1 старши подофицеръ боджия	690 „
1 старши подофицеръ тенекеджия	690 „
1 фелдфебелъ магазинеръ	870 „

„б) Срочнослужачи.

4 младши подофицери и строеви	24 л.
10 младши подофицери шофьори	24 „
20 ефрейтори шофьори	12 „
60 редници помощници шофьори	12 „
4 младши подофицери монтьори	24 „
4 ефрейтори	12 „
1 ефрейторъ ковачъ	12 „
1 ефрейторъ дърводѣлецъ	12 „
1 ефрейторъ тапицеръ	12 „
1 ефрейторъ боджия	12 „
1 ефрейторъ тенекеджия	12 „
2 ефрейтори сарачи	12 „
2 ефрейтори стругари	12 „

„б) Проекторно отдѣление.

„а) Свѣрхсрочнослужачи.

1 фелдфебелъ строеви специалистъ	930 л.
1 фелдфебелъ шофьоръ	930 „
1 фелдфебелъ шлосеръ	930 „
4 старши подофицери началници на стан- ции	690 „
1 старши подофицеръ началникъ на теле- фонната команда	690 „

1 старши подофицеръ дърводѣлецъ	690 л.
1 старши подофицеръ шлосеръ	690 „
1 старши подофицеръ ключаръ	534 „

„б) Срочнослужачи.

8 младши подофицери машинисти	24 л.
8 младши подофицери проектористи	24 „
8 младши подофицери наблюдатели	24 „
1 младши подофицеръ шлосеръ	24 „
2 младши подофицери телеграфисти	24 „
50 редници	12 „
2 редници ротни барабанщици	12 „
2 редници ротни трѣбачи	12 „

„в) Балонно отдѣление.

„а) Свѣрхсрочнослужачи.

1 фелдфебелъ строеви специалистъ	930 л.
2 старши подофицери балонисти	690 „
2 старши подофицери механици	690 „
2 старши подофицери лаборатористи	690 „
1 старши подофицеръ фотографъ	690 „
1 старши подофицеръ магазинеръ	690 „
1 старши подофицеръ шивачъ	690 „
1 фелдфебелъ санитаръ	930 „

„б) Срочнослужачи.

4 младши подофицери балонисти	24 л.
2 младши подофицери телефонисти	24 „
2 младши подофицери снарядисти	24 „
2 младши подофицери механици	24 „
4 младши подофицери лаборатористи	24 „
4 ефрейтори снарядители	12 „
4 ефрейтори лебодочни	12 „
1 младши подофицеръ ключаръ	24 „
80 редници	12 „
2 редници ротни барабанщици	12 „
2 редници ротни трѣбачи	12 „

„г) Аеропланно отдѣление.

„а) Свѣрхсрочнослужачи.

1 фелдфебелъ специалистъ	930 л.
1 фелдфебелъ механикъ	930 „
1 старши подофицеръ шофьоръ	750 „
2 старши подофицери столари	690 „
1 старши подофицеръ слесаръ	690 „
2 фелдфебели монтьори	930 „
2 старши подофицери взводни	690 „
1 фелдфебелъ магазинеръ	870 „
1 фелдфебелъ санитаренъ	930 „

„б) Срочнослужачи.

4 младши подофицери отдѣлнии начал- ници	24 л.
60 редници	12 „
2 редници ротни барабанщици	12 „
2 редници ротни трѣбачи	12 „

„Инженерна работилница и главенъ инженеренъ
складъ.“

„а) Свѣрхсрочнослужачи.

1 фелдфебелъ заведующъ материалната часть	870 л.
1 фелдфебелъ помощникъ заведующъ склада	870 „
1 фелдфебелъ техникъ	970 „
1 старши подофицеръ техникъ	690 „
1 фелдфебелъ машинистъ	370 „
1 старши подофицеръ ключаръ	534 „
1 старши подофицеръ коларъ	690 „

	Годишно едному
1 старши подофицеръ слесаръ	690 л.
1 фелдфебелъ сарачъ	870 „
1 старши подофицеръ желѣзаръ	690 „
1 фелдфебелъ столаръ	870 „
1 старши подофицеръ лѣяръ	690 „
1 старши подофицеръ стругаръ-слесаръ	690 „
1 старши подофицеръ писаръ	630 „

„б) Срочнослужащи.

1 младши подофицеръ огнярь	24 л.
1 младши подофицеръ ковачъ	24 „
3 редници ковачи	12 „
2 младши подофицери слесари	24 „
4 редници слесари	12 „
2 младши подофицери тенекеджии	24 „
2 младши подофицери столари	24 „
3 редници столари	12 „
1 редникъ лѣяръ	12 „
1 младши подофицеръ техникъ	24 „
1 редникъ техникъ	12 „
2 младши подофицери колари	24 „
3 редници колари	12 „
1 младши подофицеръ сарачъ	24 „
2 редници сарачи	12 „
1 младши подофицеръ писаръ	24 „
1 младши подофицеръ санитаренъ	60 „

„Телеграфна дружина.

„а) Свѣрхсрочнослужащи.

3 фелдфебели строеви	870 л.
3 фелдфебели електротехници	870 „
36 старши подофицери телеграфисти	690 „
18 старши подофицери хелеографисти	690 „
1 старши подофицеръ колоѣздачъ	690 „
1 фелдфебелъ на нестроевия взводъ	870 „
1 старши подофицеръ обозенъ	534 „
1 старши подофицеръ дружиненъ ключаръ	534 „
1 старши подофицеръ слесаръ	690 „
1 старши подофицеръ желѣзаръ	534 „
1 старши подофицеръ сарачъ	690 „
1 старши подофицеръ дърводѣлецъ	534 „
1 старши подофицеръ оржжейникъ	690 „
1 старши подофицеръ шабъ-трѣбачъ	534 „
2 фелдфебели писари	870 „
1 фелдфебелъ санитаренъ	930 „
1 старши подофицеръ санитаренъ	750 „

„б) Срочнослужащи.

36 младши подофицери строеви	24 л.
3 младши подофицери ротни ключари	24 „
24 ефрейтори строеви	12 „
6 редници ротни трѣбачи	12 „
6 редници ротни барабанщици	12 „
270 редници	12 „
1 писаръ III разредъ, младши подофицеръ	24 „
1 писаръ IV разредъ, редникъ	12 „
1 младши подофицеръ, санитаренъ	60 „

„Радиотелеграфна рота.

„а) Свѣрхсрочнослужащи.

1 фелдфебелъ строеви	870 л.
4 фелдфебели и механици	870 „
4 старши подофицери телеграфисти	690 „
4 старши подофицери механици	690 „

„б) Срочнослужащи.

16 младши подофицери телеграфисти	24 л.
16 младши подофицери машинисти	24 „
1 младши подофицеръ ротенъ ключаръ	24 „
16 ефрейтори	12 „
100 редници	12 „
2 редници ротни трѣбачи	12 „
2 редници ротни барабанщици	12 „

„Понтонна дружина отъ 2 роти.

„а) Свѣрхсрочнослужащи.

	Годишно едному
2 фелдфебели строеви	870 л.
8 старши подофицери взводни	690 „
2 старши подофицери заведующи матери- ялната частъ	630 „
1 старши подофицеръ шабъ-трѣбачъ	534 „
1 фелдфебелъ на нестроевия взводъ	870 „
1 старши подофицеръ обозенъ	534 „
2 фелдфебели писари	870 „
1 старши подофицеръ дружиненъ ключаръ	534 „
1 старши подофицеръ дърводѣлецъ	690 „
2 старши подофицери слесари	690 „
1 старши подофицеръ желѣзаръ	534 „
1 старши подофицеръ сарачъ	690 „
1 старши подофицеръ оржжейникъ	690 „
1 фелдфебелъ санитаренъ	930 „
2 старши подофицери санитарни	750 „

„б) Срочнослужащи.

16 младши подофицери строеви	24 л.
16 ефрейтори строеви	12 „
2 младши подофицери ротни ключари	24 „
4 редници ротни барабанщици	12 „
4 редници ротни трѣбачи	12 „
180 редници	12 „
1 писаръ III разредъ, младши подофицеръ	24 „
1 писаръ IV разредъ, редникъ	12 „

„Къмъ военно-инженерната инспекция се прибавятъ слѣдните длѣжности:

3 полковници, за порѣчки	8.400 л.
1 книговодителъ, чиновникъ	2.400 „

„Щатъ на ликвидационно-инвалидно статисти-
ческо бюро.

1 началникъ, санитаренъ подполковникъ	7.200 л.
1 началникъ на секция, чиновникъ	3.600 „
1 дѣловодителъ, чиновникъ	2.400 „
6 прѣсмѣтачи, чиновници	1.800 „
6 писари	1.200 „
2 разсилни	900 „

„Щатъ на ликвидационната комисия.

1 прѣдседателъ на комисията, полковникъ	9.300 л.
1 началникъ на отдѣление, полковникъ	8.400 „
1 помощникъ на началникъ на отдѣление, капитанъ	4.500 „
1 помощникъ на началникъ на отдѣление, капитанъ	3.600 „
1 счетоводителъ, чиновникъ	4.800 „
2 помощникъ-счетоводители, чиновници	3.600 „
2 помощникъ-счетоводители, чиновници	3.000 „
2 книговодители, чиновници	2.220 „
1 архиваръ, чиновникъ	2.220 „
1 помощникъ-архиваръ, чиновникъ	1.800 „
2 регистратори, чиновници	1.800 „
1 писаръ	1.500 „
2 писари	1.320 „
2 разсилни	840 „

„Министерство на земледѣлието и държавнитѣ
имоти.

„По бюджета за новоосвободенитѣ земи.

„1. По § 1. Заплата на личния съставъ по земледѣлието и отраслитѣ му отъ 1 октом- врий до 31 декемврий 1913 г., споредъ обя- снителната таблица	13.680 л.
--	-----------

„2. По § 4. Заплата на личния съставъ по горитѣ и лова отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ сжщата таблица . . . 74.475 л.

„3. По § 9. Заплата на 2-ма помощникъ-счетоводители отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ сжщата обяснителна таблица . . . 1.500 „

„По закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие.

„4. По точка XXVI. За пазачи, работници и служащи по издирване, пазене и експлоатиране държавнитѣ имоти, съ мѣсечна или дневна заплата . . . 5.000 л.

„5. По точка XXVII. Заплата на личния съставъ по земледѣлието и отраслитѣ му отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ обяснителната таблица . . . 5.995 „

„6. По точка XXXVI. Заплата на личния съставъ по горитѣ отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ сжщата обяснителна таблица . . . 15.225 „

„7. По точка XXXVIII. Заплата на личния съставъ по ветеринарството отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ сжщата обяснителна таблица . . . 21.810 „

Всичко по Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти . . . 137.685 л.

„По Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти. — Обяснителна таблица за заплатитѣ на персонала отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г.

„А. По бюджета за новоосвободенитѣ земи.

„Земледѣлие и отраслитѣ му.

	Годишно едному	На всички за 3 мѣсеца
19 земледѣлски администратори . . .	2.400	11.400 л.
Тѣмъ пѣтни и дневни безотчетно . . .	480	2.280 „
Всичко по § 1 . . .	—	13.680 л.

„Гори и ловъ.

50 старши горски стражари . . .	1.440	18.000 л.
80 конни горски стражари . . .	1.080	21.600 „
150 пѣши горски стражари . . .	840	31.500 „
5 администратори при лѣсничей-ствата . . .	2.700	3.375 „
Всичко по § 4 . . .	—	74.475 л.

„Общи разходи.

2 помощници на счетоводителя при министерството . . .	3.000	1.500 л.
Всичко по § 9 . . .	—	1.500 л.

„Б. По закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие 1913 г.

„Земледѣлие и отраслитѣ му.

1 районенъ инспекторъ по земледѣлието . . .	4.960	1.240 л.
Нему пѣтни и дневни безотчетно . . .	1.800	450 „
3 техници при подвижнитѣ земледѣлски катедри . . .	3.000	2.250 „
Тѣмъ пѣтни дневни безотчетно . . .	600	450 „

„Складове за жрѣбци.

1 директоръ . . .	4.440	1.110 л.
Нему прѣдставителни . . .	300	75 „
1 ветеринаренъ фелдшеръ . . .	1.680	420 „
Всичко по п. XXVII . . .	—	5.995 л.

„Гори.

	Годишно едному	На всички за 3 мѣсеца
1 администраторъ при отдѣленieto за горитѣ . . .	3.240	810 л.
1 горски инспекторъ II-степененъ . . .	4.440	1.110 „
1 технически лѣсничей I-степененъ . . .	4.200	1.050 „
1 технически лѣсничей II-степененъ . . .	3.600	900 „
1 технически лѣсничей III-степененъ . . .	3.000	750 „
3 помощници на техническитѣ лѣсничей . . .	2.400	1.800 „
1 административ. лѣсничей I-степененъ . . .	3.840	960 „
1 административ. лѣсничей II-степененъ . . .	3.240	810 „
3 административ. лѣсничей III-степенни . . .	2.640	1.980 „
5 помощници на административнитѣ лѣсничей . . .	2.220	2.775 „

„Пѣтни и дневни безотчетно:

1 горски инспекторъ . . .	1.200	300 л.
3 технически лѣсничей . . .	480	360 „
5 административни лѣсничей . . .	600	750 „
3 помощници на техническитѣ лѣсничей . . .	360	270 „
5 помощници на техническитѣ лѣсничей . . .	480	600 „

Всичко по п. XXXVI . . . 15.225 л.

„Ветеринарство.

3 окръжни ветеринарни лѣкари . . .	4.440	3.330 л.
2 околийски ветеринарни лѣкари I-степенни . . .	3.840	1.920 „
8 околийски ветеринарни лѣкари II-степенни . . .	3.480	6.960 „
14 окръжни и околийски ветеринарни фелдшери . . .	1.800	6.300 „

„Пѣтни и дневни безотчетно.

3 окръжни ветеринарни лѣкари за ходене изъ окръга . . .	720	540 л.
10 околийски ветеринарни лѣкари за ходене изъ околията . . .	600	1.500 „
14 окръжни и околийски ветеринарни фелдшери . . .	360	1.260 „
Всичко по п. XXXVIII . . .	—	21.810 л.

„Министерство на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството.

„По бюджета за новоосвободенитѣ земи.

„1. По § 1 (точка IX). Заплата на личния съставъ при централното управление и при планоснимачнитѣ бюро отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ приложената обяснителна таблица . . . 45.390 л.

Всичко по Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството . . . 45.390 л.

„Министерство на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството. — Обяснителна таблица за заплатитѣ на персонала отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г.

„Личенъ съставъ.

1 помощникъ счетоводителъ III кл. . .	3.300	825 л.
1 помощникъ счетоводителъ IV кл. . .	2.700	675 „
1 книговодителъ . . .	1.800	450 „

	Годишно едному	На всички за 3 мѣсеца
3 архитекти при окръжните инженери	4.200	3.150 л.
4 инженери землемъри	4.200	4.200 „
4 техникъ-помощници-геометри	3.000	3.000 „
4 землемъри I класъ	2.700	2.700 „
4 землемъри II класъ	2.400	2.400 „
6 землемъри III класъ	2.100	3.150 „
4 чертежници II класъ	2.040	2.040 „
4 чертежници III класъ	1.800	1.800 „
4 кописти	1.200	1.200 „
16 планоснимачи ученици	1.200	4.800 „
Фигуранти и работници въ мощь на планоснимачния персоналъ —	—	15.000 „
Всичко по § 1	—	45.890 л.

„Министерство на железниците, пощите и телеграфите.

„Главна дирекция на железниците и пристанищата.

„По бюджета за новоосвободените земи.

„1. По § 1. Заплата на личния съставъ — помощници-счетоводители — при централното управление отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ приложената обяснителна таблица

2.100 л.

„2. По § 3. Заплата на личния съставъ при станционната и влагалнищна служби отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ същата обяснителна таблица

54.840 „

„3. По § 13. Заплата на личния съставъ по тракционната служба отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ същата обяснителна таблица

84.860 „

„4. По § 23. Пътни и дневни пари за командировки

25.175 „

Всичко по Главната дирекция на железниците и пристанищата

116.975 л.

„Главна дирекция на пощите, телеграфите и телефоните.

„По бюджета за новоосвободените земи.

„1. По § 1. Заплата на личния съставъ при станциите и подвижните писалища отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ приложената обяснителна таблица

174.900 л.

„2. По § 2. Възнаграждение на учениците стипендиянти при станциите

10.000 „

„3. По § 8. Прѣнасяне пощата по сухопътните пощенски трактове и пр.

20.000 „

„4. По § 11. Пътни и дневни пари за командировки

15.000 „

„5. По § 12. За купуване телеграфопощенски и телефонни прѣдмети и материали и пр.

150.000 „

„По закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие.

„6. По точка I (§ 55). Заплата на личния съставъ при дирекцията отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ същата обяснителна таблица — 22.815 л. и за повишение заплатите на чиновниците и служащите при дирекцията, съгласно чл. 319 отъ закона за пощите, телеграфите и телефоните — 1.215 л., всичко

24.030 л.

„7. По точка II (§ 64). Заплата на личния съставъ при станциите и подвижните писалища отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., споредъ същата обяснителна таблица

лица — 11.415 л.; за заплата на личния съставъ на междуселската поща, съгласно съответната въ бюджета забѣлѣжка — 30.000 л.; за повишение заплатите на чиновниците и служащите при станциите и подвижните писалища, съгласно чл. 319 отъ закона за пощите, телеграфите и телефоните — 27.930 л. и за увеличение заплатата съ 5% на сѣщитѣ, които сѣ прослужили непрекъснато отъ послѣдното имъ повишение 5 години въ единъ и сѣщъ класъ или разредъ, а за безкласните и безразредните съ една и сѣща заплата, съгласно алинея втора на чл. 319 отъ горѣцитирания законъ — 500 л., всичко

69.845 л.

Всичко по Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните

463.775 л.

А всичко по Министерството на железниците, пощите и телеграфите

580.750 л.

„По Министерството на железниците, пощите и телеграфите. Главна дирекция на железниците и пристанищата. — Обяснителна таблица за заплатите на персонала отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г.

„Станционна и влагалнищна служба.

	Годишно едному	На всички за 3 мѣсеца
42 ученици III разредъ	840	8.820 л.
5 кондуктори III разредъ	1.200	1.500 „
59 спирачи IV разредъ	840	12.390 „
50 ученици спирачи	720	9.000 „
13 маневристи IV разредъ	1.440	4.680 „
45 стрѣлочници IV разредъ	840	9.450 „
50 ученици стрѣлочници	720	8.000 „
Всичко по § 3	—	54.840 л.

„Тракционна служба.

80 огньари V разредъ	1.200	24.000 л.
22 вагонопазачи III разредъ	1.140	6.270 „
19 локомотивни чистачи IV разредъ	840	3.990 „
1 пощенъ подкладвачъ III разредъ	1.200	300 „
1 водоснабдителъ V разредъ	1.200	300 „
Всичко по § 13	—	34.860 л.

„По Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните. — Обяснителна таблица за заплатите на персонала отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г.

„А. По бюджета за новоосвободените земи.

„За станциите и подвижните пощенски писалища.

1 чиновникъ II класъ	4.800	1.200 л.
4 чиновници IV класъ	3.900	3.900 „
6 чиновници V класъ	3.420	5.130 „
24 чиновници VI класъ	2.880	17.280 „
35 чиновници VII класъ	2.640	23.100 „
40 чиновници VIII класъ	2.400	24.000 „
44 чиновници IX класъ	2.040	22.440 „
35 чиновници X класъ	1.800	15.750 „
17 служащи I разредъ	1.560	6.630 „
49 служащи II разредъ	1.320	16.160 „
55 служащи III разредъ	1.200	16.500 „
10 служащи IV разредъ	1.020	2.550 „
74 служащи V разредъ	900	16.650 „
20 служащи VI разредъ	720	3.600 „
Всичко по § 1	—	174.900 л.

„Б. По закона за разрешеніе кредити за третото тримѣсечіе 1913 г.

„Централно управление.

Инспекторатъ.

	Годишно едному	На всички за 3 мѣсеца
1 инспекторъ II класъ	4.800	1.200 л.
1 инспекторъ III класъ	4.200	1.050 „

„Обща архива и регистратура.

1 помощникъ-архиваръ I разредъ	1.200	300 л.
1 помощникъ-архиваръ III разредъ	1.200	300 „
1 помощникъ-регистраторъ I разредъ	1.560	390 „
1 старши писаръ	1.800	450 „
1 писаръ	1.320	330 „

„Разсилни.

4 разсилни IV разредъ	1.020	1.020 л.
---------------------------------	-------	----------

„Контролно отдѣление.

6 контролѹри VIII класъ	2.400	3.600 л.
6 книговодители I разредъ	1.560	2.340 „
1 провѣрителъ II разредъ	1.320	330 „

„Отдѣление за спестовната каса.

2 книговодители VIII класъ	2.400	1.200 л.
1 провѣрителъ I разредъ	1.560	390 „

„Материялно отдѣление и складъ за материялитѣ.

1 книговодителъ VIII класъ	2.400	600 л.
1 книговодителъ при склада	2.040	510 „
1 архиваръ - регистраторъ при склада I разредъ	1.560	390 „
2 експедиѹри при склада II разредъ	1.320	660 „
1 помощникъ-лиѹграфикъ III р.	1.200	300 „

„Отдѣление за счетоводството.

1 помощникъ счетоводителъ	3.600	900 л.
-------------------------------------	-------	--------

„Отдѣление за пощенскитѣ съобщения.

1 началникъ на отдѣлението I кл.	5.400	1.350 л.
1 помощникъ началникъ на отдѣлението V класъ	3.420	855 „
1 книговодителъ VIII класъ	2.400	600 „
1 провѣрителъ I разредъ	1.560	390 „

„Техническо отдѣление и мастерска.

1 телеграфенъ механикъ VI класъ	2.880	720 л.
5 кандидатъ-механици II разредъ	1.320	1.650 „
5 практикантъ-механици VI разредъ	720	900 „

Всичко по точка I 22.815 л.

„За станицитѣ и подвижнитѣ пощенски писалища въ старитѣ прѣдѣли на царството.

1 чиновникъ III класъ	4.200	1.050 л.
1 майсторъ дърводѣлецъ	1.800	450 „
1 шофѹръ	1.800	450 „
12 служащи III разредъ	1.200	3.600 „
23 служащи IV разредъ	1.020	5.865 „

Всичко по точка II 11.415 л.

„По бюджета на пенсионния фондъ по гражданското вѣдомство.

„1. По точка I. Заплата на единъ помощникъ контролѹръ-счетоводителъ отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., съ годишна заплата 3.000 л. 750 л.

„По бюджета на пенсионния фондъ по военното вѣдомство.

„1. По точка I. За заплата на врѣмenni прѣсмѣтачи отъ 1 октомврий до 31 декемврий 1913 г., съ годишна заплата до 1.800 л. . . 5.000 л.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Андрѣя Ляпчевъ.

А. Ляпчевъ: Азъ бихъ помозилъ г. министра на финанситѣ да ни каже, да-ли не счита за нужно да ни даде освѣтления по този въпросъ, толкова повече, че самъ той призна въ единъ отъ миналитѣ говори, че дѣйствиѹтелно казаното за освѣтление на народното прѣдставителство по тази материя е толкова кратко и толкова страда отъ неточности, че ние дори не знаемъ общата цифра на кредита, който се иска отъ насъ, а има нужда отъ много освѣтления за народното прѣдставителство. Ако не желае да вземе думата по този въпросъ, азъ ще си кажа своето.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Д. Тончевъ: Г. г. народни прѣдставители! Отъ разискванията, които станаха въ миналитѣ засѣдания по поводъ нашето искане за приврѣмненитѣ $\frac{2}{12}$ за м. м. априлий и май, се обясни доста подробно всичко, което интересуваше народното прѣдставителство. Остана само единъ въпросъ, който повдигна сега г. Ляпчевъ и за който не бѣха прѣдставени тогава своеврѣменно таблици съ събрани числа. Ако въпросътъ е само въ това, азъ още сега мога да ви дамъ исканитѣ обяснения; мога да ги изложа и въ комисията.

Вие знаете, г. г. народни прѣдставители, че въ първото тримѣсечіе на нашето управление ние се ръководѣхме по бюджета, който бѣше гласуванъ отъ XV-то обикновено Народно събрание, а именно отъ закона за разрешеніе кредити за третото тримѣсечіе отъ 1913 г., т. е. м. м. юлий, августъ и септемврий. На 30 септемврий се разтури Народното събрание и, съгласно чл. 122 отъ конституѹцията, влѣзе въ сила сѣщиятъ този бюджетъ, който по-рано упражнявахме, като гласуванъ отъ Народното събрание. Този начинъ на бюджетиране се продължава до послѣдното гласуване на $\frac{2}{12}$, което стана прѣди великденскитѣ празници. Тѣй щото относително сѣщността на въпроса, по кои бюджети въ дадения случай ще бѣде процидирано, споръ нѣма. Г. Ляпчевъ иска само да знае какви сѣ били точно сумитѣ, които сѣ били похарчени, за да може да се състави точно и ясно прѣдставление, като какво могатъ да обематъ указитѣ № 39 отъ 1913 и № 1 отъ 1914 г. Тукъ имамъ една таблица, съставена въ нѣколко екземпляра, отъ която може да се види точно, какви сѣ изразходванитѣ суми. Тѣ сѣ разпрѣдѣлени по министерства и по учрѣждения, и може отъ тѣхъ да се види нагледно, какво сѣ било цѣлото положеніе. Въ тази таблица се съдържатъ изразходванитѣ суми по бюджета за 1912 г., суми по бюджета за новоосвободенитѣ земи, тѣй сѣщо и по бюджета отъ третото тримѣсечіе, за което говорихъ по-рано; всичкитѣ тѣзи суми, харчени по тѣзи бюджети, сѣ изложени въ таблицата. Споредъ нея, за Върховното правителство сѣ похарчено всичко 3.948.500 л., за държавнитѣ дългове — 44.570.370 л., за Върховната смѣтна палата — 362.298 л., за Министерството на външнитѣ работи — 6.593.418 л., за Министерството на вътрѣшнитѣ дѣла — 16.635.742 л., за Министерството на народната просвѣта — 27.684.349 л., за Министерството на финанситѣ — 12.236.488 л., за Министерството на правосѣдието — 7.535.710 л., за Министерството на войната — 40.956.333 л. — разбира се, въ

това число не влизатъ свърхсметнитѣ кредити; за Министерството на търговията и труда — 7.384.912 л., за Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти — 9.174.865 л., за Министерството на общественитѣ сгради — 11.432.710 л., за Министерството на желѣзницитѣ и пристанищата — 30.137.203 л. и Главната дирекция на пошитѣ и телеграфитѣ — 9.949.701 л. Всичко сж били гласувани тогазъ, за да се похарчатъ 228.602.599 л. Обаче, отъ тѣхъ не сж похарчени 5.474.317 л., тъй щото изразходвани сж 223.128.282 л. Тая таблица означава изразходванитѣ суми за всѣко тримѣсечие — мисля, че бихъ отегчилъ народното прѣдставителство, ако взема да ги чета, както сж изложени въ таблицата, обаче, азъ я турямъ на разположение на народното прѣдставителство — за първото тримѣсечие отъ 1913 г., за второто, за третото, за четвъртото, и по всѣко министерство отдѣлно за всѣко тримѣсечие. Ние се интересуваме въ дадения случай за сумитѣ, които фигуриратъ въ тази таблица отъ третото тримѣсечие и отъ четвъртото.

А. Лапчевъ: Тъкмо за тѣхъ питамя азъ.

Министъръ Д. Тончевъ: Тѣ сж точно означени тукъ; ако искате, мога да ги повтора. За третото тримѣсечие — тѣ сж вече по бюджетитѣ, г. Ляпчевъ.

А. Ляпчевъ: За четвъртото.

Министъръ Д. Тончевъ: Добръ. За четвъртото, по бюджета за 1912 г. — 47.207.264 л., по бюджета за новоосвободенитѣ земи — 1.625.680 л., по допълнителни кредити — 2.263.091 л.

А. Ляпчевъ: Всичко?

Министъръ Д. Тончевъ: Всичко прѣзъ 1913 г. по редовния бюджетъ — 188.829.057 л., по бюджета за новоосвободенитѣ земи — 21.204.461 л., допълнителнитѣ сж 18.569.081 л., а всичко 228 милиона лева. Виждате, прочее, че въ това отношение сж направени точни изчисления, за да може народното прѣдставителство да бѣде освѣтлено, кои сж сумитѣ, и въ какъвъ размѣръ, които сж похарчени въ тѣзи тримѣсечия.

На основание на тѣзи съображения и, за да не повтарямъ всичко, което е казано, защото се приповтаря много, ходатайствувамъ прѣдъ Народното събрание да приеме проекта, като го одобри. Не си припомямамъ, да-ли е нужно само едно четене, понеже е рѣшение, или три четения, но прѣдполагамъ, че ще бѣде едно четене.

Отъ лѣвицата: Три четения.

Министъръ Д. Тончевъ: Ако народното прѣдставителство мисли, че трѣбватъ три четения, не бихъ ималъ нищо противъ това.

Прѣдседателъ: Г. Ляпчевъ има думата.

А. Ляпчевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Моето запитване къмъ г. министра на финанситѣ бѣше, да можемъ ние да се освѣтимъ върху онова, което той ни внася съ прѣдложението, за да се одобрятъ разходитѣ на държавата, станали отъ 1 октомврий 1913 г. до 1 априлий 1914 г. На този въпросъ азъ не получихъ отговоръ, а получихъ отговоръ за общитѣ разходи на 1913 г., както и откъслѣченъ отговоръ за разходитѣ на едно отъ тримѣсечията — четвъртото — на 1913 г. Ако си позволимъ да искаме да ми се каже, каква е сумата за прѣдметнитѣ двѣ тримѣсечия, причината е, че въ проекта нѣма означенъ този сборъ, а той е важенъ.

Прѣдстои ни да приемемъ на първо четене единъ бюджетъ за минало врѣме, а този бюджетъ за минало врѣме, г. г. народни прѣдставители, не е нѣкаква частъ отъ нѣкой другъ дѣйствующъ бюджетъ. Въ този бюджетъ за изтеклитѣ шестъ мѣсеца ние имаме бюджети съвсѣмъ нови, съвсѣмъ нови разходи, сформирования на съвсѣмъ нови части, и то за послѣдното четиримѣсечие отъ миналата година въ едни размѣри, а за първото тримѣсечие отъ тази година въ съвсѣмъ други размѣри. Тѣзи размѣри не сж опрѣдѣлени, а ние ще трѣбва да ги търсимъ. А ние помните, че миналитѣ пѣтъ, когато се разискваше прѣдложението за $\frac{2}{12}$ отъ бюджета за мѣсецитѣ априлий и май, се говорѣше, какво тѣзи $\frac{2}{12}$ се основаватъ върху кредититѣ, които тукъ ни се искатъ, и че тѣзи кредити, които тукъ ни се искатъ, далечъ не сж кредити нѣкога вотиранни. И тогава г. министърътъ на финанситѣ, по поводъ направеното прѣдложение отъ мене за прибавка къмъ редакцията на този законъ за $\frac{2}{12}$, какво да се харчатъ само въ размѣръ на вотирани кредити, отказа се да приеме това прѣдложение, понеже признаваше съ това отказване, че дѣйствително се искатъ дванадесетини за невотирани кредити — което е фактъ. И друго: той тогава заяви своето съжаление, какво би било желателно, каза той, този проектъ да прѣдставлява проекта за $\frac{2}{12}$.

Азъ, г. г. народни прѣдставители, както и другитѣ господа, тъкмо за това се борѣхме, именно да установимъ най-напрѣдъ положението на бюджета, както той се е сложилъ за къмъ края на 1913 г. и за началото на 1914 г., та отпосрѣдъ на ясно да знаемъ вече какво ще прѣдставляватъ исканитѣ $\frac{2}{12}$. Като не се прие това наше прѣдложение и като стана онова, което самъ г. министърътъ на финанситѣ дойде да съжалява, че е станало, макаръ и да имаше пълна възможность да бѣде иначе, азъ още тогава заявихъ, че ние, когато ще дойде да разглеждаме този проектъ, ще се натъкнемъ на една голѣма неправилность, ще попаднемъ въ противорѣчие съ нашия основенъ законъ. Така, въ двѣтъ дванадесетини ние имаме вотиранни кредити за мѣсецитѣ априлий и май. Върху какво сж вотирани тѣзи $\frac{2}{12}$? Върху онова, което днесъ ще трѣбва ние да вотираме. Щомъ е така, заключението е: ако онова се е вотирало, тъй, което днесъ ще вотираме, е погълнато вече. Може ли това да бѣде? Не, защото тогазъ ще излѣзе, че ние съвсѣмъ не разбираме, какъ се реди бюджетъ. Е добръ, г. министърътъ на финанситѣ ни внася това сега да разглеждаме. Ако го разглеждаме ние при една непрѣзвѣтостъ, при едно издължение отъ страна на цѣлото Народно събрание, особено отъ страна на болшинството, което да погледне добросъвѣстно къмъ работата си и да може да се произнесе за онова, за което тукъ се допитватъ, ако измѣнимъ нѣщо, слѣдва, че всичко, което сме вотирали прѣди, ще трѣбва да се измѣни. Виждате до какъвъ абсурдъ ще дойдемъ ние. А можемъ ли ние тукъ да сметемъ, че това е прието съ приемането на онова? Никакъ не можемъ. Защо? Защото първиятъ въпросъ, който ни се слага, е слѣдниятъ: този проектъ отнася ли се до нѣкакви кредити, които сж установени? Не се отнася. Той се отнася до всевъзможни бивши бюджети и до съвсѣмъ нови кредити. Добръ. Новитѣ кредити можемъ ли ние да ги вотираме споредъ обобщената редакция, която ни се прѣдставя въ този проектъ? Никакъ не, защото законътъ за отчетностьта по бюджета, па и самата конституция, чл. 121, казва, че бюджетътъ се гласува „статия по статия“. Е добръ, тукъ имаме пера отъ нѣколко милиона, напр. отъ 10.436.100 л., на година, за институти, създадени съ такива разходи, за които тукъ никѣдъ нѣма да се споменава, че ние ги създаваме като държавни институти, че признаваме тѣхнитѣ разходи. Това е не само неправилно

по отношение закона за отчетността по бюджета, то е въ пълно противоречие и съ самата конституция.

Тогазъ, какъ трѣбваше г. министърътъ на финанситѣ да си направи този проектъ? По моето разбиране, той трѣбваше да слѣдва онзи редъ, който той самиятъ е слѣдвалъ при вънасяне това проекторѣшение прѣзъ м. декемврий 1913 г., когато искаше кредитъ само за послѣдното тримѣсечие на 1913 г. Така. Тогазъ той иска кредити възъ основа на всички бюджети отъ по-рано вотирани, възъ основа на дѣйствующитѣ бюджети за първото, второто и третото тримѣсечие, както и възъ основа на бюджета за новоосвободенитѣ земи, и въ послѣдния случай той си прави едно ограничение, че ще разходва за новоосвободенитѣ земи въ по-малко, отколкото е прѣдвидено, понеже границитѣ сж били по-малки. И тукъ има въпросъ да се спори, но, въ всѣки случай, когато се касае по-малко да се разходва, то е прието. А днесъ съ проекторѣшението за врѣмето отъ 1 октомврий 1913 г. до 1 априлий 1914 г., г. министърътъ на финанситѣ иска съвсѣмъ нови нѣща, за които въ миналата сесия прѣзъ м. декемврий неговиятъ колега г. министърътъ на войната бѣше внесълъ специаленъ законопроектъ за новосформируванитѣ части, а именно 10-та дивизия, инженернитѣ войски, двѣ военни сѣдилища и нѣкои други ликвидационни комисии. Сега какво виждаме? Този цѣлиятъ законопроектъ се е стопилъ, както се стопи зимашниятъ снѣгъ; него го нѣма, а вмѣсто него ние имаме прѣдложението на г. министра на финанситѣ, и то доста курйозно. Напр., по Министерството на войната, дѣто сж отнесени тѣзи кредити, е вписанъ кредитъ по алинея а 17.025 л., както по-рано е билъ вписанъ, за едно тримѣсечие — послѣдното — отъ 1913 г. и за първото сега отъ 1914 г.; но другитѣ кредити по алинеи б, в, г, д, е на прѣдъ не сж искани, а сега се искатъ и всички тѣзи други кредити, събрани, върху година прѣсмѣтнато, правятъ 10.436.000 л. — сума грамадна. Какъ можемъ сега ние да съгласимъ постановлението на нашата конституция, да да гласува бюджетътъ статия по статия, съ редакцията на г. министра на финанситѣ, който една сума отъ 10 милиона лева, която се разпада на нѣколко статии, споредъ неговото собствено признание тукъ, иска да я гласуваме по общата редакция на рѣшението? Не е възможно. Първиятъ въпросъ, който ще трѣбва да се рѣши, е слѣдниятъ. Цѣлото това рѣшение ще трѣбва да се прѣредактира издѣно, да се прѣредактира така, както е нужно, споредъ конституцията, да се вотира бюджетътъ. Тогава ще можемъ да вотираме статия еди-коя си за 10-та дивизия, статия еди-коя си или параграфъ за сѣдилища, статия за инженерни войски и пр. Това е необходимо да стане. Не можемъ ние топтанъ да вотираме. Има и второ нѣщо: разходитѣ по бюджета за новоосвободенитѣ земи бѣха прѣдвидени и вотирани прѣзъ м. декемврий 1912 г. върху една база на онова, що България тогава владѣше. Отпосрѣдъ това се така измѣни, че ние днесъ не можемъ топтанъ да гласуваме и това. Туй ще трѣбва да бжде гласувано по реда си, статия по статия. Тѣй стои въпросътъ съ това проекторѣшение на г. министра на финанситѣ. Значи, първата грижа ще трѣбва да бжде да се съгласува неговата редакция споредъ постановлението на конституцията. А за да може това да стане, азъ не зная доколко ще бжде практично, щото тази колосална работа да върши комисията по бюджета, толкозъ повече, че, за голѣмо мое изненаждане, тукъ се заведе една небивала практика по такъвъ единъ сериозенъ въпросъ, а именно, когато се гласуваше искането за $\frac{2}{12}$, говори се тукъ, че въ комисията по бюджета ще се дадатъ нужнитѣ обяснения, щомъ обаче приближи часътъ 12, вотира се спѣшно, пристѣпи се къмъ второто четене, и всички обяснения, които г. мини-

стрътъ на финанситѣ бѣше обѣщавъ да даде, отидоха на вѣтъра, и бюджетарната комисия не можа да има никакво засѣдание, защото слѣдъ приемането на второ четене затъ нѣмаше работа. Е добръ, понеже въ бюджетарната комисия този въпросъ, редакциятъ, но много важенъ, не може да се поправи, защото изисква голѣма техническа работа, ако искаме да съгласуваме искането на г. министра на финанситѣ съ конституцията, проекторѣшението трѣбва да се повърне въ Министерството на финанситѣ, да се постернатъ тѣзи хора тамъ да приготвятъ единъ приличенъ законопроектъ, какъвто подобава въ подобенъ случай. Както виждате, г. г. народни прѣдставители, въ случая азъ съмъ много отстъпчивъ. Азъ даже не споменавамъ онова, което всички знаете и което е тоже необходимо — че прѣдъ да се искатъ тѣзи кредити, ще трѣбва да вотираме законъ за сформироването на новитѣ части. Азъ това не споменавамъ, а то е тоже наложително, защото въ самия законъ за отчетността по бюджета е опрѣдѣленъ редътъ, какъ се гласуватъ тѣзи нѣща.

Министъръ Д. Тончевъ: Каква Ви е послѣдната идея?

А. Лячевъ: Послѣдната ми идея е тази, че по закона за отчетността по бюджета се иска, щото всѣки новъ разходъ, съ който се откриватъ нови служби, създаватъ се нови институции, да бжде прѣдпестуванъ отъ законъ за основаването на тѣзи институции, и слѣдъ туй вече да се вписватъ тѣзи суми въ бюджета, и тогава да се искатъ кредити. Това е редътъ. Това нѣщо въ случая съвсѣмъ липсва. Азъ ви казахъ, че съмъ дори невзискателенъ, като изоставямъ този въпросъ настрана, а искамъ само нагласяването на проекта споредъ закона за отчетността по бюджета и главно споредъ конституцията, досѣжно искането само на кредититѣ, а не досѣжно законитѣ, необходими за създаването на новитѣ институции.

Като е така, можемъ ли ние да вдигнемъ рѣка за приемането по принципъ даже на едно такова искане, на единъ такъвъ проектъ? Това би било рѣшно значуще да бждемъ обвинени на другия денъ отъ всички мислящи хора, че ние дѣйствително въдворяваме въ управлението безредие. А безреднето е най-големиятъ пакостникъ на кредита на държавата. Г. министърътъ на финанситѣ ще се съгласи съ мене, че повечко отъ всѣкога той днесъ има нужда да докаже, че въ българскитѣ държавни финансии има редъ, и въ името на това азъ го моля да си вземе този законопроектъ, да го върне на неговитѣ членовници, да имъ посочи закона за отчетността по бюджета и главно да имъ посочи чл. 121 отъ конституцията, да го нагласи, както е прилично, и тогава да го внесе тукъ да го вотираме.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Има думата г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ: Г. г. народни прѣдставители! По единъ другъ случай, ние сме принудени пакъ да се повърнемъ къмъ разискването на въпроса за законността на издаденитѣ укази въ 1913 г., какъ и доколко правилно, отъ гледна точка на основния законъ, тѣ сж издадени. Азъ поддържамъ, безъ да ги повтарямъ, да не би да ви отегчавамъ тукъ, всички онѣзи съображения на ораторитѣ, когато се разискваше въпросътъ за гласуването на $\frac{2}{12}$ отъ бюджета, съображения, по които тѣ посочиха на уважаемото Народно събрание да не гласува, защото нито размѣритѣ сж опрѣдѣлени, нито пъкъ правителството е било въ невъзможностъ да управлява страната по прѣдвидения отъ закона редъ, за да има нужда да прибѣгва до издаването на специални укази. Ето

защо днес, когато прѣко пристѣпваме къмъ разглеждане на въпроса за одобряване на издаденитѣ вече укази, азъ си позволявамъ да кажа нѣколко думи, докошко отъ политическа гледна точка и отъ изискванията на основния законъ е било оправдано дѣйствието на министерството за издаването на подобни укази.

За да има право, г. г. народни прѣдставители, правителството да прибѣгва къмъ една извънредна мѣрка, каквато е гласуването на бюджета не отъ Народното събрание, а отъ правителството чрѣзъ единъ указъ, трѣбва да съществуватъ условията, които сж прѣдвидени въ чл. 122 отъ конституцията въ свръзка съ чл. чл. 125 и 47 отъ сѣщия основенъ законъ. Общо правило е, че Народното събрание, което е властно да издава всички закони, по които се управлява страната, е и властно да гласува и разноситѣ на държавата, да гласува бюджета на държавата. Нѣма нужда да привеждамъ извѣстнитѣ класически примѣри прѣдъ Народното събрание, за да ви убѣдя, колко другадъ — въ Англия или въ Франция, дѣйствително парламентарни държави — яко държатъ на тази максима, че Народното събрание трѣбва да гласува и бюджета на държавата. Нашиятъ основенъ законодатель сѣщо тѣй е приелъ този принципъ, че бюджетътъ на държавата, както и всички други закони, се гласуватъ отъ Народното събрание. Правителството не може като делегация на Народното събрание, защото прѣдставлява само изпълнителната властъ въ страната, да гласува или да си декретира бюджетъ, макаръ този бюджетъ да е утвърденъ по надлежния редъ съ указъ. Едно единствено изключение признава нашата конституция, и то е слѣдното. Както въ случаитѣ, когато Народното събрание не може да се свика на заседание, правителството има право да издава врѣмenni наредби, тѣй сѣщо въ идентичнитѣ случаи, когато Народното събрание не може да се свика, правителството има право да си отрѣжда разпоски на държавата, подъ задължението, че въ най-близката сесия то ще внесе тия свои разпорѣждания за одобрение отъ Народното събрание. Но, г. г. народни прѣдставители, тѣзи важни спѣнки или тѣзи случаи не сж нормални явления въ живота на една страна, нито пъкъ тѣ могатъ да се тълкуватъ тѣй еластично отъ правителството, за да може то да каже по всѣкакъв поводъ, когато не е свикано Народното събрание, че дѣйствително съществуватъ отъ формална страна основанията прѣдвидени въ чл. 122 отъ конституцията. Не може, съ други думи, едно правителство да се закрива задъ това, че то не е свикало Народното събрание, или че не е имало Народното събрание, което да опрѣдѣли разноситѣ на държавата, за да може на своя глава, по свое разбиране, съ единъ указъ само да гласува бюджета на държавата, затуй, защото законътъ прѣдвижда извънреднитѣ случаи и конституцията е изчерпателна. Въ чл. 47, който има приложение за чл. 122, ясно е казано, че когато страната се заплашва отъ вътрѣшна или външна опасност и Народното събрание не би могло да се събере, тогава само правителството има право да издаде врѣмenni наредби, и тогава само, по смисъла на чл. 122 отъ конституцията, правителството има право да упражни единъ бюджетъ въз основа на единъ указъ, издаденъ по надлежния редъ и утвърденъ пакъ по надлежнъ редъ. Но не може по всѣкакъв поводъ да оправдае едно правителство своето поведение само заради това, че то може да се яви прѣдъ Народното събрание и да каже, че дѣйствително е имало нѣкои важни спѣнки, които сж прѣчили за свикването на Народното събрание.

Кои сж тѣзи спѣнки, г. г. народни прѣдставители? Основниятъ законъ, неговиятъ разумъ и текстътъ на чл. 47 отъ конституцията ги опрѣдѣля. Това сж

упоменатитѣ отъ мене външна опасностъ, или съществуването на едно бѣдствие вътрѣ въ страната, по причина на които Народното събрание не може да се свика. Прѣдполага се, г. г. народни прѣдставители — и това прѣдположение не е само градено на въздуха, но то почива на дѣйствителността — че страната всѣкога се управлява непрѣривно отъ едно Народное събрание и че това Народное събрание, макаръ и по конституцията да заседава за единъ опрѣдѣленъ периодъ врѣме, може въ всѣко друго врѣме да се свика на извънредна сесия. Прѣдполага се, г. г. народни прѣдставители, че въ България, която е една конституционна държава, въ която Народното събрание заседава по 4 мѣсеца годишно, това Народное събрание може да гласува бюджетъ на държавата въ тѣзи 4 мѣсеца. И ако тѣзи 4 мѣсеца не му сж достатъчни да гласува бюджетъ на държавата, може да си послужи, пакъ по основния законъ, съ една извънредна сесия, съ едно продължение на сесията, за да довърши най-важната работа, която въ една страна има да върши единъ парламентъ. Тѣй че, Народното събрание въ България не е могло да бѣде възпрѣпятствувано да не може да се свика на сесия, за да отреди между другитѣ работи и разноситѣ, потрѣбни за управлението на държавата. Това е разумътъ на закона.

И ако погледнемъ, г. г. народни прѣдставители, на самата дѣйствителностъ, ние ще се убѣдимъ, вървамъ, че не е имало законни прѣчки, прѣчки непрѣодолими, които да сж възпрѣпятствували на Народното събрание да се събере на сесия, за да гласува потрѣбнитѣ разпоски на държавата. Прѣдметътъ тукъ се отнася за едно врѣме, когато България не воюваше, не се застрашаваше отъ никаква външна опасностъ — за вътрѣшна нѣма нужда да говоримъ, защото такова никой не поддържа — не се заплашваше отъ никаква външна опасностъ, за да може правителството, което и да било то, именно днешното, понеже за неговия указъ е дума, да каже: „Азъ не можахъ да свикамъ Народното събрание по причина на това, че външниятъ неприятелъ бѣше нахлулъ въ прѣдѣлитѣ на държавата и нѣмаше никаква физическа възможностъ да се свика Народното събрание, за да гласува кредититѣ, потрѣбни за функционирането на държавата“. Подобна външна причина, казвамъ, нѣма, и никой не може да я наведе. Но нѣма и никакво бѣдствие вътрѣ въ страната, което да е попрѣчило на правителството да свика Народното събрание. Появяването на холерата стана много по-късно и тя бѣше едно локално явление, за да може даже и тамъ правителството да се опре и да каже, че, поради опустошителнитѣ размири на болестта, нѣмаше възможностъ да се свика Народното събрание на сесия, за да гласува потрѣбния законопроектъ, както и да извърши най-главната своя работа, а именно да гласува бюджета на държавата. Прочее, ако не е имало никаква външна причина и ако е отсъствувала една вътрѣшна причина, екстраординарна, изключителна, която отъ гледна точка на закона да дава оправдание на правителството да си послужи съ указни наредби, за да управлява държавата безъ бюджетъ, нитамъ се, на какво основание правителството днесъ се лява тукъ, и казва: „Одобрейте ми указитѣ, по силата на които азъ съмъ разходвалъ разпоски за държавата, защото азъ нѣмахъ възможностъ да свикамъ Народното събрание.“ Вѣрно ли е, че правителството не е имало възможността да свика Народното събрание? Не е вѣрно.

Отъ дѣсницата: Нѣмаше камара.

К. Пастуховъ: Възражава ми се — и сега азъ ще дойда, г. г. народни прѣдставители, тъкмо на този аргументъ — възражава ми се отъ дѣсницата, че

нѣмало Народно събрание. Именно и на това азъ ще отговоря, за да ви посоча, че и тази причина не е прѣдвидена въ закона, та да може да си послужи правителството съ нея, за да оправдае своитѣ дѣйстви.

Г. г. народни прѣдставители! Народното събрание съществуваше до м. октомврий 1913 г., т. е. до прѣдѣлния срокъ, до когато имаше гласуванъ редовно отъ XV-то Народно събрание бюджетъ на държавата. Но правителството казва, или ще каже, ще ми се възрази: срокътъ на гласувания бюджетъ изтича до 30 септемврий, а отъ 1 октомврий държавата щѣше да се намѣри безъ бюджетъ, слѣдователно, правителството на законно основание си е гласувало бюджета съ указъ, защото Народното събрание се разтуря. Г. г. народни прѣдставители! Ако правителството съблюдава основния законъ — а то е длъжно да го съблюдава — и знае, че държавата не може да се управлява безъ бюджетъ, нѣмаше защо да чака да дойде 30 септемврий, до когато изтича гласуваният бюджетъ, за да ни каже слѣдъ това: „Азъ отъ 1 октомврий ще управлявамъ чрезъ указъ“. Правителството ное властта отъ юлий мѣсець още — значи, нѣколко мѣсеца прѣди да изтече тримѣсечното на бюджета — и не бива да се извинява съ това, както го вършатъ г. г. министритѣ сега, и да ни отговори на запитванията само съ това: „Азъ не зная“. Министритѣ сж за това, не да се оправдаватъ съ това „Азъ не зная“, но правителството е длъжно да знае и за незнанието си трѣбва да получи укоръ отъ едно Народно събрание, което изразява суверенната воля на българския народъ. И едно правителство, г. г. народни прѣдставители, което иска да знае всичко и което трѣбва да има първо грижитъ за функционирането на държавата, това правителство не може да не знае, че неговият бюджетъ изтича на 30 септемврий 1913 г. и че на 1 октомврий то ще управлява страната безъ бюджетъ. Такова едно правителство, което знае този фактъ, защото законътъ е гласуванъ и защото то е управлявало вече нѣколко мѣсеца, бѣше длъжно да се прогнжи своевременно за свикването на Народното събрание, да му гласува бюджетъ и за останалото врѣме отъ октомврий до края на годината. Имаше ли Народно събрание въ България до 30 септемврий 1913 г.? Да, имаше Народно събрание.

Д-ръ Х. Георгиевъ: Но на 1 октомврий нѣмаше.

К. Пастуховъ: Възпрѣпятствувано ли бѣше, г. г. народни прѣдставители, това Народно събрание да се събере на извънредна сесия, за да гласува бюджета на правителството? Не, не бѣше възпрѣпятствувано то. Желанието на правителството бѣ да не се свика тогавашното Народно събрание, защото това Народно събрание не щѣло да одобри неговата политика, защото това Народно събрание не го считаше, че изразява вече народната воля, или, по-право казано, г. г. народни прѣдставители, защото при съществуването на едно Народно събрание назначи се едно правителство, което дойде, както г. министъръ Радославовъ се изрази тукъ въ миналата сесия, „врѣменно“ да управлява държавата; докогато се приключатъ смѣткитѣ съ войната и, както г. Радославовъ е заявилъ тогава, че той не прави разлика на партии, и че въ тоя изключителенъ моментъ всички трѣбва да се сплотятъ, и че той е дошълъ само да изкара кораба на благополученъ край, а слѣдъ това, разбира се — слѣдъ като изкара кораба на благополученъ край — трѣбва да се оттегли... (Възражения отъ дѣсницата)

Прѣдседателствуещъ д-ръ С. Иванчовъ: Моля ви се, г. г. народни прѣдставители!

Н. Пастуховъ: ... или трѣбва да се намѣри способъ, за да се образува едно правителство, което въ тѣзи извънредни и критични минути да управлява държавата съобразно волята на българския народъ. Това трѣбваше да стане.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ не пледирамъ тукъ каузата на бившето пародияшко правителство, нито пъкъ считамъ, че бившето Народно събрание е изразявало волята на българския народъ. Това сж два отдѣлни въпроса, по които ние можемъ да бждемъ и на едно мнѣние. Ние можемъ да признаемъ — и това ние ще направимъ, когато дойдатъ да се разглеждатъ тѣзи въпроси — че ние сжщо тѣй смѣтаме, какво бившето Народно събрание или бившето правителство не изразяваше въ него моментъ нуждитъ на народа. Но ние сжщо тѣй смѣтахме и смѣтаме и сега, че и назначеното съ царски указъ за една врѣмenna цѣль правителството, на либералната концентрация сжщо не отговаряше на народнитѣ нужди, и че и неговата австрофилска политика сжщо тѣй свърши съ гибель, както и русофилската политика на неговитѣ прѣдшественици. (Нѣкои отъ лѣвния центръ ржкоплѣскаха!) Г. г. народни прѣдставители! Ние смѣтаме, че за опѣзи извънредни врѣмена, които прѣживяваше страната, за да се даде потокъ на едно обновление, трѣбваше да се призове къмъ управлението не една либерална концентрация, ...

Д-ръ Х. Георгиевъ: Какво да ви правимъ като бѣгате?

Н. Пастуховъ: ... но трѣбваше да се нагласи едно управление на по-широки начала, за да изразява народната воля и да нѣма нужда да се разтурва едно Народно събрание, за да се докара по единъ изкуственъ начинъ болшинство въ полза на правителството.

Ето защо, казвамъ, г. г. народни прѣдставители, че никаква държавна нужда, никаква вътрѣшна или външна нужда не е продуктувала на правителството да не свика тогавашното Народно събрание, и че това правителство, ако е дошло въ конфликтъ съ основния законъ, то е дошло по причини, които не лежатъ въ основния законъ, но по причини, които лежатъ въ неговата политика, въ самото него; то е, че това правителство се намѣри висище на въздуха, че то искаше да си даде животъ, да продължи да управлява страната безъ Народно събрание, да си набави своя администрация, да курдиса държавната машина за избори, да се приготви за тѣ избори и, слѣдъ като се приготви, тогава да разтури бившето Народно събрание, за да си докара свое Народно събрание, което да му одобри политиката. Тази политика на правителството е, която го караше да не пристѣпва къмъ свикване Народно събрание, първо, нито пъкъ, второ, къмъ своевременното разтуряне бившето Народно събрание, за да има възможностъ до изтичането на бюджетния периодъ да си докара нова камара, която да изразява народнитѣ нужди, и тая нова камара да му гласува неговия бюджетъ. Г. г. народни прѣдставители! Едно правителство, което ви казва, че стои на легитимна почва, което ви заявява, че нѣма да напусне властта, защото то изразявало народната воля, трѣбваше да се съобрази да произведе изборитѣ въ опрѣдѣлени срокъ, за да не остави страната да се управлява съ укази и за да не ни посочва сега благовидния прѣдлогъ, че то не свикало Народно събрание, защото не било готово съ изборитѣ. Нашата конституция, г. г. народни прѣдставители, нищо не говори за затруднеността и за изборната политика на правителството; ти говори само за извънредни случаи, които съществуватъ, само когато има война или когато има друга нѣкаква външна опасностъ; никой отъ

нашите основни законодатели не е могъл да помисли външния момент, че едно правителство, поради своята изборна политика, ще се намъри външното положение да управлява страната и ще иска да отсрочи произвеждането на изборите до едно друго време, докато се приготви за тях, за да си докара свое болшинство. Нашият основен законодател — и това е много естествено — е мислил само да осигури на страната едно постоянно Народно събрание, което да й гласува законите, което да й гласува бюджетите, и като е постигнал това, той е опрѣдѣлял случаите, когато външна или вътрѣшна причина, извънредна случка, force majeure, на юридически езикъ казано, възпрѣпятствува на правителството да управлява страната по прѣдвидения отъ основния законъ редъ — въ такива извънредни случаи му дава право да си послужи съ временна мѣрка, каквато сж указите.

Прочее, за нашия случай не съществува нито една отъ законните причини, които могат да оправдаятъ указната политика на днешното правителство. Ние сме противъ утвърждаването на тия укази, за да не се узаконява въ България една незаконна практика — поради избори, да се дава възможност на което и да е правителство да използва параграфите на конституцията, за да управлява държавата, не по бюджетъ, а съ укази. Ние смѣтаме, че по такъв начинъ се посѣга върху едно отъ най-свещените, най-важните права на единъ гражданинъ и на едно Народно събрание, каквото е бюджетната политика, затуй, защото бюджетътъ е най-важното дѣло, което едно Народно събрание има да извърши, затуй, защото съ отказа или съ одобрението на бюджетната политика на едно правителство, това правителство получава кредитъ, то манифестира доверието, съ което се ползува въ срѣдата на Народното събрание. Не бива въ България да се освети тази политика, да не се свика Народно събрание, или пъкъ правителството да получава възможност, когато му скимне, да разтурва това Народно събрание и да си назначава избори, пакъ когато то заблаго-разсуджи, а всѣко едно правителство трѣбва да се съобразява съ законите въ нашата държава, и когато поема властта да си прави смѣтката, ще може ли да управлява съобразно законите на страната или не ще бъде въ положение да управлява. Ако то не ще бъде въ положение да управлява тази страна съ тѣзи срѣдства, които му дава основниятъ законъ, то трѣбва или да се оттегли, или да апелира да привлече за своята политика нови сътрудници, и по такъв начинъ да даде възможност на Народното събрание да упражнява всѣкога своите суверенни права. Това нѣщо правителството не е направило и не е искало да го направи, защото въобще българските правителства не питаятъ никаква любовъ къмъ българската конституция и защото всѣко едно правителство счита, че е неотговорно за своите дѣла, ако то може да намѣри одобрение на своята политика въ срѣдата на Народното събрание.

Но, г. г. народни прѣдставители, ...

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Г. Пастуховъ! Ако ще продължите, моля, минете на трибуната.

К. Пастуховъ: Сега ще свърша, нѣма нужда да отивамъ на трибуната.

Отъ дѣсницата: Изпълнете правилника. (Глъчка)

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Мисля, че ще направимъ нарушение на правилника.

К. Пастуховъ: За 5—10 минути ще свърша.

Но, г. г. народни прѣдставители, въпросътъ има и друга една страна. Правителството не само не си

е изпълнило дълга, както казахъ вече, за да ни удостои съ единъ бюджетъ до края на 1913 г., но то не изпълни своя дългъ и за 1914 г., защото и тамъ то си послужи пакъ съ указни наредби. А да си послужи и за това време съ укази, то още по-малко легитимно право имаше отъ гледна точка на конституцията. Защо? Защото, както ви е извѣстно, правителството въ края на 1913 г., въ 12 ч. прѣзъ нощта, обяви чрѣзъ г. финансовия министъръ, че сърцето на България ще прѣстане да тупти, ...

Отъ дѣсницата: Е-е-е, банално стана!

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Моля, моля, г-да!

К. Пастуховъ: ... ако дѣйствително не се гласуватъ ²/₁₂ за 1914 г. отъ бюджета. Понеже Народното събрание не бѣ въ положение да пристъпи къмъ разискване на този въпросъ и понеже правителството смѣташе, че то не ще получи одобрение на своята политика и не ще може да кара колата съ онова Народно събрание, то разтурн Народно събрание, безъ да го е грижа, че сърцето на България ще прѣстане да тупти. И що стана — извѣстно е на всички ви. На другия денъ то се опита да управлява съ изкуствено сърце при съществуването на едно обикновено Народно събрание. Такова, г. г. народни прѣдставители, бѣше вече събрано — XVI-то обикновено Народно събрание; за него правителството не може да каже, че не го е събрало по нѣкаква външна или вътрѣшна причина, или че бившето Народно събрание е било разтурено, та не е имало време да произведе изборите; това Събрание си бѣше готово и то, споредъ изявленията на г. министъръ-прѣдседателя, изразяваше волята на българския народъ, защото въ него се прѣдставляваха всички партии, споредъ съществуващото въ страната настрѣние. Правителството трѣбваше да се помъжи да управлява съ XVI-то обикновено Народно събрание. Ако за бившето народняшко-цанковистко Народно събрание още може да важи аргументътъ, че то трѣбва да бъде разтурено, за да се консултира народътъ слѣдъ една катастрофална война и да каже изъ кой пътъ да вървимъ, за XVI-то обикновено Народно събрание не може да се приведе подобенъ единъ аргументъ: „XVI-то обикновено Народно събрание бѣ изразъ на народната воля слѣдъ войната“, изборите за XVI-то обикновено Народно събрание бѣха произведени при управлението на днешното правителство. Ясно е, прочее, не че нѣкоя вътрѣшна причина, даже и най-маловажна, е породила разтурянето на това Народно събрание, но невъзможността на правителството да управлява съ него, за да управлява държавата чрѣзъ укази. Ясно е, че партийната политика на правителството диктуваше управлението на държавата чрѣзъ укази. Може ли при такова едно положение да се иска отъ Народното събрание да гласува одобрително за тия укази, когато това правителство, като не е вървало въ Народното събрание, само е подчертало, че то е малцинство въ народа, че то не е изразъ на неговата воля? Повелителенъ конституционенъ дългъ се налагаше нему да се оттегли, за да стори пътъ на друго правителство, което ще се ползува съ доверието на Събранието, а не да прибѣгва до неговото разтуряне и да управлява държавата посредствомъ укази.

Й. Йоновъ: Защо го не съставихте, като имаште болшинство?

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: (Звъни) Моля, г. Йоновъ, не прѣсичайте.

К. Пастуховъ: Защо ние не съставихме правителство, на тоя въпрос не можемъ сега да дадемъ отговоръ, . . .

Отъ дѣсницата: А-а-а!

К. Пастуховъ: . . . защото той не е поставенъ на дневенъ редъ и защото, г. г. народни прѣдставители, да ви кажа открито, поне насъ никои не е каралъ да съставяме кабинетъ.

Й. Йоновъ: Защо не си избрахте прѣдседателъ — отъ тамъ щѣше да излѣзе правителството. Кому разправяте тия работи? Вие знаете, че прѣдседателството ще даде правителство.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: (Звъни) Моля, г. Йоновъ, не прѣкъсвайте.

Й. Йоновъ: Защото вавилонска кула бѣше, на дветъ езици говорѣхте! (Смѣхъ)

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: (Звъни) Моля тишина!

К. Пастуховъ: Защото, г. г. народни прѣдставители, съ двѣ думи казано, правителството не дирѣше сътрудници на своята политика, а дирѣше единъ кираджийски конь, който да му помогне да го изкара изъ труднитѣ моменти, за да го разпрегне послѣ и да управлява, както си знае. И защото, г. г. народни прѣдставители, даже да е било добро памѣтеніето на правителството, никое правителство нѣма моралното право да прави назорланъ добрини на единъ народъ, и негова първа длъжностъ е, слѣдъ като Народното събрание се покаже твърдоглаво, на вашъ езикъ казано, слѣдъ като партиятъ му откажатъ по различни причини подкрѣпата, както това става навредъ въ свѣта, да се оттегли и да каже: „Омивамъ си ръцѣтъ, заповѣдайте, вие, г-да, които се противопоставяте, да управлявате“. Тогава, г. г. народни прѣдставители, и тия партии пѣха да носятъ отговорностъ, тогава прѣдъ тѣхъ първо щѣше да се изпрѣчи въпросътъ, може ли България да стои безъ едно управление, или въ България трѣбва да вземе връхъ анархията. Но вие не докарахте работата дотамъ. Г. Радославовъ, като министър-прѣдседателъ, нѣма никакво право да отива да кани групи, и когато тѣ му откажатъ, да се яви посрѣдникъ между Народното събрание и короната, а трѣбваше, конституционно погледнато, да сложи своя мандатъ или да обяви на короната: „Моята мисия за образуване на едно широко коалиционно правителство пропадна, обърнете се къмъ другитѣ групи, които правятъ опозиция, и поискайте тѣхното съдѣйствие“.

Й. Йоновъ: Другарьтъ ви Легиенъ не можа да ви съедини, та ние ли ще ви съединимъ?

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: (Звъни) Моля, г. Йоновъ, не прѣкъсвайте.

К. Пастуховъ: Нека държавниятъ глава се обърне къмъ тия групи, нека по надлежния конституционенъ редъ поиска тѣхната подкрѣпа, за да се манифестира прѣдъ народа, че тия групи не желаятъ да управляватъ, или да се манифестира по-ясно, че либералната коалиция на всѣка цѣна иска да запази властта и е готова да разтури три камари, но да осигури свое болшинство и да управлява, защото смѣта, че безъ нея България ще загине. Ето кждѣ е всичкиятъ въпросъ. И ако въпросътъ е сложенъ само отъ партийна гледна точка, ако не е въпросъ държавенъ, а е въпросъ за властничество на

една либерална концентрация или на едно правителство, съ какво право вие се явявате прѣдъ Народното събрание да искате то да оформи, да одобри тия укази, за да даде кредитъ на вашата партийна политика, за да насажда неконституционни поредки въ нашата страна? Че едно правителство, което се ползува само съ довѣрието на държавния глава и което управлява съ укази, може да си дозволи смѣлостта да изпроси, да изгуди отъ едно Народное събрание одобрението на своята указна политика, и да продължава колата да върви пататѣкъ, тѣй, както досега . . .

Й. Йоновъ: Милостъ отъ васъ не щемъ.

К. Пастуховъ: Е добръ, г. г. народни прѣдставители, ако България трѣбва да се обновява, трѣбва да дадемъ урокъ и на правителството, и на стоящия надъ него факторъ, които смѣтатъ, че отъ една воля всичко зависи и че законътъ е пищо, стига да може да се оформи цѣлата история, съ единъ указъ, Народното събрание е длъжно да даде единъ отрицателенъ вотъ и да посочи, че България трѣбва да се управлява по конституционенъ пътъ, че въ България не сж изчерпани конституционнитѣ срѣдства за създаването на едно нормално конституционно правителство и че въ България трѣбва да се сжснъ едноличната властъ, която по свое убѣждение може да върти политиката на държавата надѣсно и налѣво, като въртѣлежка, и да си нагласява правителства, каквито сж угодни за нейната политика.

Ето защо, нашата парламентарна група, социалната демокрация, най-рѣшително възстава противъ указната политика на правителството, не защото въ нея има една привидна, даже законна причина, за да се гласува да се оформятъ указитѣ, но защото въ нея явно се манифестира тѣй наречената лична политика въ България, която е причина на катастрофитѣ въ нашата страна и която ще доведе България до нови катастрофи (Ржкоплѣскане отъ крайната лѣвица и лѣвия центъръ), ако вървимъ пататѣкъ съ тая политика на прѣнебрѣжение, на игнориране нуждитѣ на страната, на парламента, като суверенно тѣло. Ние протестираме противъ тая политика и бихме желали, Народното събрание сжщо тѣй да протестира, за да посочимъ, че и въ България, както другагдѣ има едно Народное събрание, което е източникътъ на всички закони, на всички власти и на което трѣбва да се подчинява и личниятъ, неотговорниятъ режимъ въ България. (Ржкоплѣскане отъ крайната лѣвица и лѣвия центъръ)

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Марко Турлаковъ.

М. Турлаковъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Не смѣтахъ, че е нужно да дохаждамъ да говоря отъ трибуната, но понеже се прави упрекъ и понеже човѣкъ не може да бжде толковъ точенъ измѣрвачъ на врѣмето, което ще употребѣи за говорене, нека изпълня формалността.

Г. г. народни прѣдставители! Още при гласуването на $\frac{2}{12}$, азъ казахъ накратко съображенията на групата, къмъ която принадлежа, и моитѣ лични съображения, по които ние не можехме да влигнемъ рѣка, да гласуваме, за $\frac{2}{12}$ отъ бюджета за мѣсецитѣ априлий и май. Сега, като излизамъ на трибуната да кажа нѣколко думи по въпроса, който ни занимава, азъ ще вървя пакъ по оия редъ на мисли, които накратко заявихъ тогава. Прѣди всичко ще кажа, че азъ напълно сподѣлямъ възгледитѣ и мислитѣ, прокарани отъ прѣждоговорившия по отношение тѣлжуванието, което той даде на чл. 122 отъ конституцията.

Й. Йоновъ: На г. Пастуховъ ли?

М. Турлаковъ: Да.

Й. Йоновъ: Аслж не сте далеко!

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Г. Йоновъ! Моля Ви се, не прѣжсвайте.

М. Турлаковъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. Пастуховъ правилно ви заяви, че съставителитѣ на българската конституция сж имали прѣдъ видъ свършено други съображения, когато сж писали текста на чл. 122. Сжщо така свършено други сж били съображенията на учрѣдителното Народно събрание, когато е постановявало текста на чл. 137, на който правителството се осланяше при разтурянето на камарата. Съставителитѣ на българската конституция сж изхождали отъ мисълта, че управлението въ България трѣбва да стане точно споредъ законитѣ и че законитѣ въ страната трѣбва да се гласуватъ отъ Народното събрание прѣдварително; всѣка разпоредба отъ закона прѣдварително да е минала прѣзъ Народното събрание; имали сж сжщо прѣдъ видъ, щото страната да не остава безъ Народно събрание. Чл. 137 съвсѣмъ не се е отнасялъ за онзи случай, когато правителството произвежда избори и иска да се ползува отъ четиримѣсечния срокъ, който се прѣдвижда за свикване на новата камара. Постановлението на чл. 137 е имало прѣдъ видъ случай, когато бжде разтурено Народното събрание, макаръ и не въ периода на неговитѣ засѣдания, не въ врѣмето, прѣдвидено за сесия, да не остава дълго врѣме страната безъ Народно събрание. Тѣй сжщо и чл. 122 не визира случая, че правителството, когато му скимне, може да разтури Народното събрание, и подъ прѣдлогъ, че Народното събрание не може да се свика, защото вчера го е разтурило, трѣбва да управлява съ укази. Толкова по отношение тѣлкуванието на чл. 122 отъ конституцията.

Г. г. народни прѣдставители! Споредъ мене, за да гласуваме прѣдложението, което ни се прави, трѣбваше прѣдварително да имаме слѣдното нѣщо: трѣбваше да бжде, прѣди всичко, точно спазено постановление на чл. 122 отъ конституцията. Спазено ли е това постановление, тогавъ прѣдъ насъ изпква другъ единъ въпросъ. Когато ще гласуваме ²/₁₂, прѣди всичко ние трѣбва да гласуваме прѣдложението, което ни се прави за гласуването на ²/₁₂, съобразно съ закона за отчетността по бюджета. А какво казва законътъ за отчетността по бюджета? Той прѣдписва, че когато бюджетътъ се внася въ Народното събрание, всички прѣдвидени въ него разходни параграфи и всички служби трѣбва да сж утвърдени, възприети и узаконени съ специални законоположения. Чл. 15 отъ закона за отчетността по бюджета ви казва: (Чете) „Постояннитѣ разноси, еднѣжъ признати за необходими да удовлетворятъ нѣкои нужди, опрѣдѣлени съ законъ, прѣдвиждатъ се ежегодно въ бюджета, докогато се прѣкратятъ съ новъ законъ. Постоянни разходи за откриване на нови учрѣждения или отдѣли при тѣхъ, се вписватъ въ бюджета, само ако прѣдварително е разрѣшено откриването имъ съ законъ“. Ние имаме тукъ прѣдложение за откриване на нови служби, за откриване на нова дивизия, за създаване на нови веществени разходи, полезността и необходимостта на които за държавата не е изтъкната, тѣй да се изразя; въ камарата, не е призната прѣдварително отъ самото Народно събрание. Ето защо, прѣдложението, което ни се прави, прѣди всичко, споредъ мене, трѣбваше да бжде прѣдшествувано отъ такива законопроекти, отъ такива законоположения, които да оформятъ всички нови нужди, които сж прѣдвидени въ указитѣ № 39 отъ 30 септемврий

1913 г. и № 1 отъ 3 януарий 1914 г. Такова нѣщо нѣма. Ако, обаче — по-сетитѣ ще се спра на този въпросъ — обстоятелства нѣкакви, съ каквито, вѣроятно, г. министрътъ на финанситѣ ще се извини, сж прѣдшествували, тѣй да се каже, тази възможност на камарата, тогавъ ще имамъ случай по-нататѣкъ, въ бѣлѣжкитѣ, които ще направя, да посоча отъ какви съображения изтъквамъ туй обстоятелство сега, когато трѣбва да гласуваме указитѣ № № 39 и 1, които, за жалостъ, въ сегашното прѣдложение не сжществуватъ даже налице, нѣма ги тукъ; казва се само „одобряватъ се указитѣ № 39 и № 1, безъ да ги има фактически налице, приложени или напечатани въ прѣдложението, за да видимъ, да-ли дѣйствително тия укази съдържатъ само това, което ни се прѣдлага за одобрение.

Г. г. народни прѣдставители! Този начинъ на бюджетиране, както се изрази г. Ляпчевъ, ме навежда на мисълта, че управляющитѣ партии въ България върватъ се изъ стария пѣтъ, че тѣ, по отношение на своето управление, на създаване, на учрѣдяване различни служби въ страната, сѣкашъ нищо ново не сж научили и нищо старо не сж забравили. Създаватъ се служби само по усмотрѣние на г. г. министритѣ, вписватъ се въ бюджета и отъ насъ се иска да гласуваме разходи за тия служби, не-обходимостта отъ учрѣдяването на които, прѣди всичко, не е мотивирана прѣдъ Народното събрание.

Въ прѣдложението за ²/₁₂ между другитѣ разходи, както се каза, фигурира създаването на една нова дивизия. Г. г. народни прѣдставители! Ние имаме налице закона за въоръженитѣ сили въ страната, никакво прѣдложение не е направено досега, нито пѣкъ — и именно, това ме кара да се спра сега на този въпросъ — има изгледъ, че занапрѣдъ ще се направи, съ което да се иска или създаването на тая дивизия, или пѣкъ измѣнението на самия законъ за въоръженитѣ сили. Г-да! Има нѣщо, което въ дадения случай възмущава, както групата, къмъ която принадлежа, тѣй лично и мене; това е туй, че у насъ сжществующитѣ, създаденитѣ отъ камарата закони не се прилагатъ, не се изпълняватъ, а се надуватъ споредъ благоусмотрѣнието на г. г. министритѣ, на г. г. управляющитѣ.

Д. Джанкардашлийски: Г. прѣдседателю! Дѣ сж прѣдставителитѣ отъ дѣсницата? Когато ще гласувате, тогава ли ще дойдатъ?

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: На-ли виждате, че и народнитѣ прѣдставители отъ лѣвницата сж прѣснати. Азъ не мога да накарамъ никого зорленъ да слуша.

М. Турлаковъ: Ще ги накарате, когато дойде работата до гласуване.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Тѣ сами ще дойдатъ. Азъ посочвамъ земеделската група като образецъ, и на дѣсницата, и на лѣвницата.

Нѣкой отъ лѣвия центъръ: Затуй искате да я изпѣдите.

П. Даскаловъ: (Къмъ лѣвия центъръ) Нѣма защо да се сърдите, че народнитѣ прѣдставители отъ дѣсницата сж излѣзли. Това показва, че тѣ не искатъ да ви слушатъ. Никой не може да ги накара да ви слушатъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: (Звъни) Моля, г. Даскаловъ.

П. Даскаловъ: Слѣдъ малко азъ ще взема думата, и никой нѣма да ви спре, ако пожелаете да излѣзете.

М. Турлаковъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ спомомахъ, че у насъ се създаватъ закони, но не се изпълняватъ отъ самитѣ управляющи. Ние имаме законъ за въоръженитѣ сили, който въ единъ членъ казва, че постоянната армия въ мирно врѣме не трѣбва да надминава повече отъ $\frac{1}{100}$ отъ населението въ страната. Въпрѣки туй, не само отъ вчера, отъ съставянето на 10-та дивизия, но много по-отдавна даже, вие, управляющитѣ партии, както днешнитѣ, тъй и вчерашнитѣ, сте държали войска по число повече, отколкото прѣдвижда законътъ за въоръженитѣ сили. Ако искате да бъдете поне за форма послѣдователни, че ужъ спазвате отдѣлнитѣ закони, нека г. министърътъ внесе едно прѣдложение за измѣнение закона за въоръженитѣ сили — другъ е въпросътъ какво ще бъде нашето мнѣние тогава за състава и числото на войската — което да урегулира тая аномалия, тая передовностъ, туй несъгласие, тъй да се каже, на бюджета съ самия законъ за постоянния съставъ на войската. Нѣмаше, както ви казахъ, да вземамъ думата и нѣмаше да се спирамъ на този въпросъ, ако азъ не съглеждахъ отъ по-рано отъ поведението, отъ държането на правителството, че то нито мисли, нито пъкъ възнамѣрява да внесе законопроектъ, за да се узаконятъ ония служби, които прѣдвижда неговото прѣдложение за послѣдното тримѣсечие отъ бюджета за 1913 г. и за първото тримѣсечие отъ бюджета за 1914 г., азъ, обаче, съглеждамъ, че правителството само ще си прави оглушки, само ще търпи тѣзи натиквания и пакъ ще си кара работата, както си знае и както си я е подкарало. Не си мисли, че ще разубѣдя както самото правителство, тъй и почетното болшинство, обаче азъ виждамъ въ това не само едно незачитане къмъ конституцията, не само едно незачитане къмъ самия законъ за отчетността по бюджетъ, но, ако щете, едно незачитане къмъ самото болшинство, защото правителството си смѣта: азъ имамъ едно болшинство, каквото му кажа, то ще гласува; ама несъгласно съ конституцията и законитѣ, каквото му смигна, като вдигне рѣка дѣдо Радославовъ, всичко ще гласува. Заради туй правителството върви по отбѣкани пѣтъ, по който е вървѣло досега, и по който ще върви и по-нататъкъ. То иска да каже — да не се изразявамъ вулгарно — че каквото ви прѣдложи, ще гласувате. Ако вие имате малко-много уважение къмъ себе си, като болшинство, вие сами трѣбва да заставите почитаемото правителство да се съобразява съ законитѣ и да внесе такава прѣдложение, което да урегулира това нѣщо.

Г. г. народни прѣдставители. Азъ аная, както ви казахъ, че почетното болшинство, когато дойде въпросътъ до гласуване, ще дойде тукъ и ще вдигне рѣка, безъ да знае каква сума ще гласува на правителството съ указа № 39 и каква сума съ указъ № 1. (Възгласения отъ дѣсницата) Азъ изтъквамъ това, за да протестирамъ отъ страна на групата, къмъ която принадлежа, противъ начина, по който вие искате да продължите онова управление, което осветихте съ $\frac{2}{12}$ и което ще осветите и продължите съ указитѣ № № 39 и 1. Азъ заявявамъ отъ името на групата, къмъ която принадлежа, че ние не само не можемъ да се съгласимъ съ тая политика, съ такъвъ начинъ на бюджетиране, както се изразяватъ нѣкои, но дълбоко протестираме противъ тая система, по която се върви отдавна и по която и вие продължавате да вървите. (Ръкоплѣскане отъ лѣвия центъръ)

Прѣдседателствуещъ д-ръ С. Иванчовъ: Г. Гендовичъ има думата.

Обажда се: Нѣма го.

Прѣдседателствуещъ д-ръ С. Иванчовъ: Има думата г. Петъръ Даскаловъ.

П. Даскаловъ: Г. г. народни прѣдставители!

Обажда се отъ лѣвия центъръ: Отъ трибуната.

П. Даскаловъ: Нѣма нужда, и нѣма да желая г. Турлаковъ непрѣмѣнно да стои да ме слуша; ако иска, може да излѣзе.

Г. г. народни прѣдставители! Въ Народното събрание, откакъ засѣдава то, по най-разнообразнитѣ въпроси, които се разискватъ, народнитѣ прѣдставители илизатъ да говорятъ съ едни клишета, съ едни стереотипни фрази. По днешния въпросъ, който се касае до утвърдението на указитѣ, за разрѣшение бюджетни кредити за послѣдното тримѣсечие на 1913 г. и за първото на 1914 г., излѣзе г. Пастуховъ, прѣдседателъ на широко-социалистическата група, съ една дѣйствително много широка рѣчь и за всичко друго говори, но по самия въпросъ абсолютно нищо не каза. Какво започна той да говори? Ние, казва, широкитѣ социалисти, отъ името на които говоря, не одобряваме този начинъ на дѣйствието, защото вие, като правителство, трѣбваше още на XV-то Народно събрание да прѣдставите този бюджетъ за одобрение. Той не одобрява, слѣдователно, дѣто правителството не е повикало тогава XV-то Народно събрание, за да му подложи на гласуване тѣзи кредити, които то иска. Слѣдъ туй той отива по-далечъ. Той обвинява правителството още и за това, че на XVI-то Народно събрание пакъ не е било прѣдставило това свое искане, за да бъде то одобрено. Той се държи за нѣща, които знае, че дѣйствителността отрича. Миналото, което бѣше вчерашно, то ги отрича, то говори грѣмогласно противъ тѣхъ. По той говори, защото трѣбва да се каже покрай това и друго нѣщо. За катастрофата има виновници и най-големия виновникъ ние го търсимъ. Това е, което той искаше да каже; това е, което казаха и по $\frac{2}{12}$ тѣсни и широки социалисти и други още; това е, което въ друга форма и г. Турлаковъ искаше да каже.

И. Георговъ: По-друго казаха.

П. Даскаловъ: По въпроса за катастрофата и кой е отговоренъ за тази катастрофа — единъ отъ тѣзи, които сж я прѣдвиздали и посочвали на врѣмето, съмъ и азъ — ще говоримъ тогава, когато ще се разглежда тоя въпросъ. Тѣзи, които сж отговорни за катастрофата, тѣ сж около васъ, г-да, тѣ сж въ съюзъ съ васъ и тѣ заедно съ васъ рѣшаватъ да се прави опозиция на правителството по всѣки единъ въпросъ, опозиция крайна, асхапѣе, която нѣма да докара нѣкой резултатъ, но въ всѣки случай да се рече, както г. Турлаковъ каза, вие сте едно болшинство, дошло тукъ, каквото ви каже правителството, това да гласувате, защото вие сжнитѣ за властта.

Отъ лѣвицата: Не е ли тъй?

П. Даскаловъ: Не е тъй, г-да, защото властта въ онова врѣме, когато управляваха народняцитѣ и цанковиститѣ, въ онова врѣме, когато управляваха демократитѣ и въ по-прѣдишно врѣме, когато управляваха други партии, може-би не бѣше такова брѣме, каквото бѣше за тѣзи, които я носеха слѣдъ катастрофата, когато всичко бѣше така разбъркано, че хора, които сж навикнали да живѣятъ само съ извъртане на историческитѣ истини, успѣха да забъркатъ така очевиднитѣ нѣща и факти, които станаха прѣдъчитѣ ни, че днесъ да кажатъ, какво ние сме виновници за онова, което тѣ извършиха; че онова, което е непосредствено дѣло на тѣхната глупава и безмозъчна политика, да казватъ, че е грѣхъ на днешното правителство, на насъ, които стоехме настрана и бѣхме наблюдатели.

А. Стамболийски: Прѣдставителитѣ на повинизма много настрана бѣха.

П. Даскаловъ: И вие, ако искате да правите укори на болшинството въ това отношение, че е готово да гласува всичко, което му се прѣдлага, нѣма да повлияете въ нищо на туй болшинство. По-добъръ ще бѣде да докажете, че туй, което се прѣдлага за гласуване, е незаконно, че туй, което прѣдлага г. министърътъ на финанситѣ да приемемъ, е едно обирничество на държавата, е една мърка вѣнъ отъ законитѣ, която не може да съществува, защото не почива на никаква основа. Елате, убѣдете ни въ това, за да гласуваме съ васъ не, но да дадемъ единъ съвѣтъ на правителството да си оттегли прѣдложението. Но, когато се касае за едни разходи, които сж направени въ новитѣ земи, които сж направени неминуемо, защото трѣбваше да се направятъ, защото трѣбваше да се тури въ новитѣ земи и администрация, трѣбваше и училища да се отворятъ, трѣбваше и армия да се тури, една и двѣ дивизии, когато всичко туй е потребно и държавата е длъжна да се грижи за тая страна, като една нераздѣлна частъ отъ отечеството, нѣмате право да дойдете да говорите за виновници на катастрофата и да обвинявате правителството въ грѣхове, които не само нѣма, но и не мисли да ги има.

Та, моето мнѣние по отношение бюджетнитѣ кредити, които сж прѣдставени да се гласуватъ, е, че ние, като болшинство ще гласуваме за тѣхъ, защото съзнаваме, че изтъпняваме единъ дългъ и одобряваме една неминуема, една необходима работа. Правителството не можеше да се ослани на XV-то обикновено Народно събрание, за което г. Пастуховъ, широкъ социалистъ, днесъ плаче и когото, ако по онова врѣме го бѣхъ срѣщналъ и попиталъ за това XV-то Народно събрание, не само щѣше да иска неговото разтуряне да стане прѣдни петъ мѣсеца, защото то бѣше едно Народно събрание, което се състоеше отъ хора, които даваха слѣпо поддръжка на едно правителство, като Гешовото, което приготви катастрофата и сетнѣ я дадохъ всецѣло на г. Данева, който съ своето управление извърши катастрофата. И днесъ да излизаме тукъ да казваме, че такова едно Народно събрание трѣбвало да даде санкция на работитѣ на едно правителство, това е или демагогия, или желание да се приказватъ нѣща, които могатъ да се говорятъ за публиката или да се пишатъ въ единъ вѣстникъ, но не да се говорятъ тукъ, като сериозни нѣща. Сжщото нѣщо е и за послѣдующето XVI-то Народно събрание. Какви сж тия панагерици за туй Народно събрание, което не съумѣ да съедини поне опозицията, за което всички отчетнѣ признака, че трѣбваше да се разтури. Има ли между васъ днесъ нѣкой, когото, ако запитамъ пасамъ или въ бюфета: можеше ли туй Народно събрание да дѣйствува и да не бѣде разтурено, да каже: да, можеше. Никой нѣма. Но, когато излизате тукъ да говорите, казвате, че трѣбваше да се направятъ всички опити. И всички опити да се направѣха, нѣмаше никой да успѣе да работи съ него.

В. Коларовъ: Толкозъ по-злѣ за васъ, за българскитѣ буржоазни партии, ако не сж въ състояние едно министерство да съставятъ, едно болшинство въ Народното събрание да образуватъ. Толкозъ по-злѣ за тѣхъ, защото това показва, че тѣ не сж на висотата на задачитѣ, които българскиятъ парламентъ въ този моментъ имъ възлага да разрѣшатъ.

П. Даскаловъ: Г. Коларовъ! На тѣзи буржоазни партии, които не можаха да се обединятъ, сътрудници и вашето крило, и крилото на широкитѣ социа-

листи, и пакъ не можа нищо да стане. Тази идея, която тукъ лансира г. Пастуховъ, че слѣдъ като паднаха народницитѣ и панковиститѣ, трѣбвало да дойде не туй правителство, а едно широко партийно правителство, да дойдатъ всички шефове на партиитѣ да образуватъ едно правителство и да поведатъ работитѣ на добръ, е една поиска идея. Вие тукъ не можете да съберете четири души, а като ги съберете петъ мнѣния имате, та ще повикате 11 шефове на партии въ такова едно критическо врѣме да управляватъ България. Това е не само абсурдно, но никждъ въ свѣта, въ никоя държава, въ такива врѣмена не е било. Въ такива моменти, каквито прѣживяваше България, бѣха нужни не 11 шефа, защото и днесъ ги имаме, а само единъ човѣкъ, но него го нѣмаше. Той липсваше и затуй дойде катастрофата. Ето защо, тѣзи надежди и вѣри, които имаше, че ако се съставѣше единъ кабинетъ, напр., отъ г. Малинова, както желасха отатѣтъ, (Сочи лѣвицата) и влѣзатъ въ него кабинетъ и Радославовъ, и Тончевъ, и Драгиевъ или Турлаковъ, та да оправятъ работитѣ на България, бѣха празни надежди. То щѣше да бѣде единъ кабинетъ, който три дена не можеше да управлява България. Въ такива врѣмена трѣбваше едно правителство, съ една зрѣла политика, съ твърда воля и само да опрѣдѣли пътя, по който да върви съ твърдостъ, а не се искаха 11 различни воли, които ще се сблъскватъ постоянно и нѣма да могатъ да дойдатъ до никакъвъ резултатъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: На въпроса, г. Даскаловъ.

П. Даскаловъ: Азъ се отвлѣкохъ отъ въпроса, защото г. Пастуховъ, който говори два часа, не говори абсолютно никакъ по въпроса. Моята мисль бѣше да ви кажа, че ако по всеки единъ въпросъ, който разглеждаме, вземете да говорите за висока политика, ще излѣза и азъ и други, да говоримъ по сжщия начинъ. По този начинъ, по всеки най-дробенъ въпросъ, ще имаме четири-петъ засѣдания, безъ да свършимъ, и тогава съ право хората ще рекатъ, че въ българското Народно събрание има депутати, които желаятъ само да се показватъ, че знаятъ да говорятъ, а не че сж отишли да вършатъ работа и да бждатъ полезни.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Има думата г. Георги Данаиловъ.

Г. Данаиловъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще бжда кратъкъ. Искамъ само единъ въпросъ да повдигна, по който, ако обича г. министърътъ на финанситѣ, нека даде своитѣ разяснения. (Шумъ)

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Моля тишина. Не се чува какво говори г. Данаиловъ. (Г. Данаиловъ отива на трибуната)

Г. Данаиловъ: (Отъ трибуната) Въпросътъ, който азъ искамъ да повдигна прѣдъ народното прѣдставителство, освѣнъ онѣзи, които се изтъкнаха отъ другаритѣ отъ опозицията, струва ми се, е единъ централенъ въпросъ. Гласуватъ се бюджети — се едно да-ли $\frac{1}{12}$ или $\frac{1}{12}$ — и за народното прѣдставителство трѣбва да бждатъ ясни размѣритѣ на тѣзи бюджети, размѣритѣ на тѣзи кредити, които финансовиятъ министъръ иска, за да може да даде своето съгласие. Вие, г. г. народни прѣдставители, имате да одобрите едно рѣшение, въ чл. 1 на което се казва, че се одобрява указътъ № 39 отъ 30 септември 1913 г. по Министерството на финанситѣ. За какво? За послѣдната четвъртъ на 1913 г. Обаче, кои сж тѣзи кредити, които министърътъ на финанситѣ иска отъ васъ да одобрите? Ето въпросътъ,

който най-напредъ трѣбва да бѣде разясненъ, и азъ имамъ по-скоро за цѣль да прѣдизвикамъ г. министра, да даде обяснение, защото е необходимо да се разясни, кои сѫ тѣзи кредити. А защо азъ поставямъ този въпросъ и отдѣ се явява у менъ това съмнѣние, за което каза г. Лячевъ, че не ни е ясно — па страхъ ме е, че и на самото Министерство на финанситѣ не е ясно — какви кредити Народното събрание ще разрѣши. По основа бюджетътъ е едно прѣдвиждане на цифритѣ. Народното събрание дава въ разположение на правителството издѣло единъ опрѣдѣленъ кредитъ, да кажемъ, отъ 100 милиона лева, разпрѣдѣленъ между министерствата за прѣзъ течение на годината, или сѣ едно за една опрѣдѣлена нейна частъ — за три мѣсеца — и правителството ще го харчи само въ размѣръ на туй, което е дало Народното събрание. На-ли така г. министре? Добръ, какво искате сега отъ насъ, отъ народното прѣдставителство, да ви даде съ указъ № 39 отъ 30 септемврий? Кредититѣ, които съставляватъ послѣдното тримѣсечие на 1913 г. и които, съгласно този указъ, не сѫ нищо друго, освѣтъ кредититѣ за прѣдшествующитѣ три мѣсеца. На-ли така? Тогава, защо отъ страна на Финансовото министерство и г. финансовия министъръ се прилага тази таблица и какво прѣдставлява тя отъ себе си по отношение на сумитѣ, които ние ще гласуваме? Струва ми се, че тукъ има едно недоразумѣние. Искамъ да кажа това, което азъ мисля, за да дадете Вие прѣдъ народното прѣдставителство по-ясни обяснения. Единъ пътъ вие искате отъ насъ да разрѣшимъ кредити за послѣдното тримѣсечие възъ основа на този указъ, който непрѣмѣнно пѣкъ е основанъ на третото тримѣсечие отъ 1913 г. — това е безспорно, до тукъ съмъ съгласенъ — а слѣдъ това, вие доказвате и искате отъ насъ, отъ Народното събрание, да ви утвърдимъ тѣзи кредити, които сте изложили въ тази таблица. Какво прѣдставляватъ отъ себе си тѣзи кредити? Г. г. народни прѣдставители! Тѣзи кредити по своето естество, ако бѣхме се намѣрили тукъ, въ Народното събрание, прѣзъ мѣсецъ октомврий, нѣмаше да ни бѣдатъ прѣдставени. Тѣ бѣха неизвѣстни — на-ли така, г. министре? Сега, понеже се намираме слѣдъ изтичането на тримѣсечieto, Министерството на финанситѣ може да ги сформира, да ви ги прѣдстави и да иска отъ васъ разрѣшение за тѣхното изхарчване или, по-право, да одобри те това, което е изхарчено. Но тукъ е собствено мъжността, г. министре, и азъ Ви моля да поправите това. Единъ пътъ Вие искате кредити по единъ бюджетъ, както общо се искатъ кредити, а другъ пътъ идете да искате туй, което дѣйствително се е изразходвало. Двѣ отдѣлни понятия, не само теоритически, но и по закона за отчетността по бюджета, сѫ смѣсени тукъ. И азъ смѣтамъ, че се налага отъ васъ и отъ насъ поне, когато се гласува това Ваше прѣдложение за рѣшение, да се поправи въ тази смисълъ. Народното събрание ще Ви гласува кредититѣ така, както сте ги одобрили Вие въ указъ № 39 отъ 30 септемврий, а това, което сте изразходвали, то съставлява съвсѣмъ друга финансова операция, то ще прѣмине въ други отчетни книжа — то нѣма нищо общо съ бюджета. Ето, това противорѣчие искахъ да изтъгна, та, ако намѣрите за добръ, да дадете обяснения по него на народното прѣдставителство. Защото отъ тѣзи таблици, които Вие ни дадохте на разположение и които обявихте за официални, излиза слѣдующето нѣщо: по бюджета за новоосвободенитѣ земи, за четвъртото тримѣсечие има разрѣшени съ указа 6.261.000 л., а по таблицата, която тукъ сте прѣдставили, искате да утвърдимъ 1.625.000 л.; искали сте по-нататъкъ допълнителенъ кредитъ на 3.101.000 л., а сега — на 2.263.000 л. Това е едно голѣмо противорѣчие, едно побъркване въ цифритѣ, което може да докара по-нататъкъ едно смущение въ финансовия редъ.

Ето защо, азъ като завършвамъ — понеже сега говоримъ само по принципъ — прѣдлагамъ слѣдното нѣщо: г. министърътъ на финанситѣ да прѣдстави тѣзи кредити, които на времето си, на 30 септемврий 1913 г., дѣйствително сѫ били разрѣшени отъ правителството, а тѣ не могатъ да бѣдатъ други, освѣтъ онѣзи на третото тримѣсечие отъ 1913 г. Какво е изразходвалъ г. министърътъ на финанситѣ или дождѣ е отишло разрѣшението на кредититѣ, защото условията сѫ се измѣнили по букурещкия и цариградския договори, това за момента не може да интересува Народното събрание, ако щете, то не е отъ неговата компетенция, а то ще дойде послѣ, когато Финансовото министерство или Смѣтната палата му прѣдстави смѣтката за приключването на бюджета, да каже правилно ли сѫ изразходвани тѣзи кредити. Така ще има единъ по-голѣмъ редъ.

Ето защо, азъ бихъ молилъ да се даде това обяснение по туй прѣдложение.

Още единъ въпросъ искахъ да поставя на г. министра на финанситѣ. Понеже, по указъ № 39 отъ 30 септемврий 1913 г., Вие искате отъ насъ да отпуснемъ кредитъ за четвъртото, послѣдното тримѣсечие на 1913 г., а тукъ, въ това прѣдложение за рѣшение, се смѣсва и указътъ отъ 1 януарий 1914 г. за първото тримѣсечие на 1914 г., сега за мене — вървамъ и за мнозина г. г. народни прѣдставители — не е ясно, какво искате съ този новъ указъ да Ви се разрѣши отъ Народното събрание? Размѣритѣ на кредититѣ за послѣдното тримѣсечие на 1913 г., или же размѣритѣ на кредититѣ за първото тримѣсечие по бюджета на 1914 г., които ние не знаемъ, но които, по всѣка вѣроятностъ, сте приготвили? Този въпросъ, така сжшо трѣбва да бѣде поставенъ наясно, защото гледамъ, че въ Вашето прѣдложение за рѣшение е смѣсенъ по такъвъ начинъ, щото може да донесе пакъ едно разбъркване въ смѣтката на Министерството на финанситѣ. Въ Вашето прѣдложение, като-че-ли искате да Ви разрѣшимъ кредита, който е за послѣдното тримѣсечие на 1913 г. Г. министре! Това би било правилно, ако се намирахме на 31 декемврий 1913 г. Тогава Вие правилно искахте да Ви разрѣшимъ, кредитътъ за послѣдното тримѣсечие на 1913 г. да се продължи и занепрѣдъ, додѣто нѣмате разходенъ бюджетъ. Но сега, когато подиръ нѣколко дни ще ни внесете бюджета за 1914 г., трѣбва да бѣде ясно за народното прѣдставителство, тѣзи три дванадесетинки съставляватъ ли частъ отъ новия бюджетъ, съответна за три мѣсеца, или пѣкъ сѫ части съгласно послѣдното тримѣсечие на 1913 г.

Министъръ Д. Петковъ: Новъ бюджетъ нѣма.

Г. Данаиловъ: Азъ казвамъ, че г. министърътъ на финанситѣ непрѣмѣнно ще иска да има новъ бюджетъ. На всѣки случай, да се обясни: по послѣдното тримѣсечие на 1913 г. ли иска този кредитъ, или ще трѣбва, както споредъ мене, би било по-правилно, да иска кредитъ за първото тримѣсечие отъ новия бюджетъ, който ние не знаемъ, но на всѣки случай, г. министърътъ на финанситѣ го знае.

Тѣзи бѣлѣжки искахъ да направя.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Ивановъ: Има думата г. Найденовъ Комановъ.

Н. Комановъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Излизамъ за прѣвъ пътъ тукъ, отъ трибуната, да кажа и азъ нѣколко думи по единъ въпросъ, наистина важенъ; въпросъ, по който почтаемото правителство иска съгласието на Народното събрание за одобрение на работи, сторени твърдѣ отдавна — още прѣзъ миналата година.

Както се каза и отъ мнозина отъ прѣждеговорившитѣ, правителството, когато поиска да управлява

съ укази, имаше възможност още тогава да поиска от Народното събрание да му гласува необходимия кредит за управлението на страната, а не да използва постановлението на конституцията, което говори за съвѣтъ други случаи при други обстоятелства. Вие всички знаете, че XV-то Народно събрание, което новото тогава правителство се страхуваше да свика на извънредна или редовна сесия, наистина бѣше дало единъ път довърне на туй правителство; то бѣше одобрило, дори то бѣше поканило тогавашното правителство да поеме управлението на страната, защото видѣ, че тогавашнитѣ управници не можеха да изкаратъ работитѣ на единъ задоволителенъ край. Слѣдователно, отъ онова Народно събрание нѣмаше онуй опасение, което обладаваше тогава господата отъ министерската маса, които сега сезиратъ Народното събрание и искатъ отъ него одобрение на кредити за въпроснитѣ тримѣсечия. Но, както вече казахъ, правителството тогава се боеше, защото, види се, нѣмаше вѣра въ онова болшинство, че то наистина ще го кредитира, тъй да кажа, наново и, чрѣзъ гласуване на необходимитѣ кредити за управлението на страната, ще може наистина да му помогне да управлява още нѣколко мѣсеца, за да извърши ония работи, които правителството смѣташе, по свое убѣждение, за необходимо да се извършатъ. XV-то Народно събрание бѣше разпуснато, когато, споредъ думитѣ на г. министра Тончевъ, казани прѣдъ Нова година, за държавата настѣпваше единъ критически моментъ, тъй да кажа, едно врѣме безбюджетно. Но това обстоятелство, това положение не стрѣскаше правителството. То въ послѣдния день, когато изтичаше срокътъ на гласуванитѣ кредити, разпусна Народното събрание, а на слѣдующия день почна вече, както казахъ, онова врѣме, когато държавата нѣмаше свой бюджетъ, нито редовенъ, нито извънреденъ. Трѣбваше правителството съ укази да управлява по-нататѣкъ. И какво виждаме, че става? Прѣзъ онова врѣме правителството трѣбваше да чака още нѣколко мѣсеца, та, слѣдъ като произведе изборитѣ, да си набави болшинство. Обаче, слѣдъ като видѣ, че изборитѣ на 24 ноември не му дадохъ очакваното болшинство, то забави свикването на Народното събрание, а заедно съ това изтичаше и онзи конституционенъ срокъ, който то, по конституцията, имаше право да използва и за който то бѣше властно да създаде единъ такъвъ извънреденъ бюджетъ. Какво виждаме по-нататѣкъ да струва правителството? Слѣдъ като забави свикването на XVI-то обикновено Народно събрание близо цѣли два мѣсеца, макаръ че чувствуваше необходимостъ отъ неговото свикване по-наврѣме, ние виждаме по-нататѣкъ да внесе не редовенъ бюджетъ, а дванадесетинки. Ние се питахме: защо правителството внесе дванадесетинки, а не редовенъ бюджетъ? Единственото оправдание на г. г. министритѣ по онова врѣме бѣше, че нѣмало достатъчно врѣме да внесатъ редовенъ бюджетъ. Но какво виждаме да става по-нататѣкъ? Когато XVI-то Народно събрание отказа да гласува прѣдлаганитѣ отъ г. финансовия министъръ $\frac{2}{12}$, то, за награда на този отказъ, биде разтурено. Не ще съмнѣние, че това бѣше единъ жестъ отъ страна на правителството съвършено неоправданъ, който показваше страха на правителството отъ Народното събрание. Въ навечерието, казвамъ, тъкмо когато изтичаше срокътъ на така, съ указъ, наредения бюджетъ за нѣколко мѣсеца — за послѣдното тримѣсечие отъ миналата 1913 г. — ние виждаме, че и XVI-то обикновено Народно събрание бива разтурено. А защо XVI-то Народно събрание отказа гласуването на $\frac{2}{12}$? То имаше, г-да, своитѣ съображения, имаше своето законно основание и оправдание. Прѣди всичко, то не може да възложи на правителството онова довърне, което правителството

претендира, че е заслужавало, защото външната и вътрѣшната политика на правителството не бѣше онази, която народътъ желалъ да бѣде. Народътъ въ изборитѣ бѣше изказалъ пълно недовѣрие на правителството. Правителството апелиралъ за помощъ къмъ Народното събрание, и дори г. министърътъ на финанситѣ тогава заяви, че отъ гласуването или негласуването на $\frac{2}{12}$ отъ бюджета той не прави въпросъ на довърне, но справедливо му се забѣлѣжи отъ страна на тогавашната оппозиция, че ако правителството не прави отъ това въпросъ на довърне или недовѣрие, то оппозицията прави такъвъ въпросъ. Опозицията, чрѣзъ отказване да гласува кредити на правителството, именно, иска да изтъкне обстоятелството, че тя отказва да даде довърне, подкрѣпа на правителството. Ето защо трѣба да търсимъ въ съдържанието на оня отказъ именно това, че тогавашното болшинство, което стоеше отъ лѣво, чрѣзъ отказа да даде кредити на правителството, отказа да даде довърне на този кабинетъ за въ бѣдѣщо. Но правителството бѣше рѣшено да кара работата *coûte que coûte*, както го казватъ. (Веселостъ въ дѣсницата) И какво виждаме да става по-нататѣкъ? Правителството се мъчеше всѣчески, съ искането на $\frac{2}{12}$, да избѣгне внасянето на единъ редовенъ бюджетъ, защото трѣбваше да се срѣщне съ едни генерални дебати, които съвѣтъ нѣмаше да говорятъ въ полза на онова, което то смѣташе да прокарва. Бѣше прѣдложено на Народното събрание да гласува $\frac{2}{12}$ отъ бюджета. Болшинството отъ Народното събрание отказа. Почитаемитѣ прѣдставители отъ дѣсницата — не отъ болшинството, а отъ меншеството тогава — сами, виждайки, че болшинството нѣма да даде съгласието си за тѣзи $\frac{2}{12}$, почнаха да правятъ обструкция, докато настѣпи 12 ч. и докато, най-сетнѣ, дойде моментътъ, въ който г. министъръ-прѣседателътъ можеше вече да обвини Народното събрание, че отказало довърне на правителството и да оправдае правителството, че то било съ благи намѣрения, но че болшинството не разбирало интереситѣ на страната — казвамъ болшинството на лѣвицата — и не разбирало добритѣ намѣрения на тогавашното правителство, не могло да схване истинскитѣ негови патриотически задачи и планове и заради това отказало да му гласува кредити въ размѣръ $\frac{2}{12}$ отъ бюджета. И какво виждаме да излиза въ послѣдствие отъ това? За отплата, Народното събрание биде разтурено. Е добръ, правителството, което тогава бѣше, не ще съмнѣние — признава го и то самото — бламирано отъ народа, пакъ задържа управлението. То не отиде да се споразумѣе съ онази оппозиция, или поне не даде възможностъ на държавния глава да се споразумѣе съ болшинството, съ оппозицията, а то само посрѣдничи въ тая работа нарочно, за да отнеме възможността на тогавашното Народно събрание да даде болшинство, да даде правителството. Какво излѣзе по-нататѣкъ?

Азъ, г-да, казахъ и по-рано, че правителството, като-че-ли съ тогавашното си поведение, съ желанието си да иска кредити за два мѣсеца, а по-послѣ намаляни за единъ мѣсець, искаше да каже, че то се стреми да избѣгне внасянето на единъ редовенъ бюджетъ за страната. И наистина, слѣдъ произвеждане на послѣднитѣ избори, на изборитѣ за XVII-то Народно събрание, ние виждаме, че правителството, вмѣсто съ единъ редовенъ бюджетъ, излиза пакъ съ дванадесетинки. Какво показва това? Това показва, че, наистина, и ние сме имали право, когато сме прѣдполагали, че правителството нѣма да внесе редовенъ бюджетъ, защото има причини, които му прѣчатъ, които му бъркатъ да стори това. А сериозни причини, г-да, трѣба да се признае имаше. Правителственикъ господата, въ агитациитѣ, както за XVI-то, тъй и за XVII-то Народно събрание, даваха прѣдъ българскитѣ избиратели твърди голѣми обѣщания. Азъ

съмът ималъ случай да се срѣщна въ агитациитѣ съ правителствени голѣмци, които обѣщаваха въвеждането на прогресивно-подоходния налогъ, които обѣщаваха редъ други реформи, и които, отъ друга страна, притиснати отъ една необходимостъ за държавния бюджетъ, обѣщаваха намаление на служби, заплати и т. н.

Отъ дѣсницата: На въпроса.

Н. Комановъ: Моля ви се, на въпроса съмъ.

Отъ дѣсницата: По указитѣ говорете.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Моля тишина, г-да.

Н. Комановъ: Правителството, казвамъ, бѣше при-
нудено да съкращава. За да можеше да внесе единъ редовенъ бюджетъ, на който да сѣ свързани двата края, трѣбваше да пристѣпи къмъ по-сериозни реформи, но правителството избѣгна да стори това, защото то знаеше, че днесъ страната не е тамъ, където бѣше прѣди войната, че ако прѣди войната ние имаме едно население, което едва понасяше държавния товаръ на плещитѣ си, днесъ това население далечъ не е такова, каквото бѣше прѣди катастрофата. Отъ друга страна, правителството знаеше, че населението въ новитѣ земи съвсѣмъ не е данѣкоспособно и че новитѣ земи, заети отъ бѣжанци, иматъ нужда не само отъ една дълга по-
чивка, но трѣбва да имъ се дава сега и хлѣбъ. И правителството, когато приказваше, че тамъ имало 800 и нѣколко хиляди души население, увѣренъ съмъ, че то само въ себе си съзнава, какво населението съвсѣмъ не е толкова, че то е по-малобройно, но ако то прогласи такава цифра — 800 и толкова милиона души, ...

Отъ дѣсницата: А-а-а! (Смѣхъ)

Н. Комановъ: ... т. е. 820 хиляди души, то бѣше само за да се оправдае изборътъ на 41 души депутати.

С. Календеровъ: Това по бюджета ли е?

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Другъ пѣтъ ще говоримъ по тѣзи въпроси.

Н. Комановъ: Споредъ нашата конституция, 41 души депутати се избиратъ отъ едно население отъ 820 хиляди души; споредъ вашата смѣтка, не могатъ да бѣдатъ по-малко. Напоследѣтъкъ статистиката изнесе, че населението не е повече отъ 500 хиляди души. Но ако тамъ бѣше прогласено, че има население отъ 820 хиляди души, то бѣше, казахъ вече, за да се оправдае изборътъ на 41 депутати, които трѣбваша на правителството тукъ, за да си набави необходимото болшинство, да побѣди българския народъ, да го побѣди именно по този начинъ, защото тоя „неразбранъ“ народъ не вѣрва въ добритѣ намѣрения на правителството, за да му даде довѣрието си.

Д. Теневъ: А турцитѣ вѣрватъ въ добритѣ му намѣрения.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: На въпроса, г. Комановъ.

Н. Комановъ: Ето отъ тамъ и страхътъ на правителството да внесе единъ редовенъ бюджетъ. Днесъ, г-да, ние виждаме, че правителството пакъ внася дванадесетинки, и ако ги внася, то съ един-

ствената цѣль пакъ да отдалечи реформитѣ, защото то вижда, че двата края на единъ редовенъ бюджетъ мѣчно се свързватъ. И азъ твърдо вѣрвамъ, че ако на Нова година XVI-то Народно събрание би гласувало кредити за два мѣсеца, правителството, слѣдъ тия два мѣсеца, пакъ нѣмаше да прѣдстави редовенъ бюджетъ, и нѣмаше да го прѣдстави затова, защото, некалейки да реформира приходната и разходната страна на тоя бюджетъ, нѣмаше да бѣде въ положение да свърже двата края въ едно. Ето защо, азъ виждамъ, въ желанието на правителството първия пѣтъ да разпусне XV-то Народно събрание, безъ да го сезира съ въпроса за бюджета, безъ да му поиска бюджетъ за три мѣсеца, и послѣ, въ разпусането на XVI-то Народно събрание, безъ да сложи грижата за сѣдбинитѣ на държавата въ неговитѣ ръцѣ, а я взема като монополъ въ своитѣ ръцѣ, и по-нататѣкъ, слѣдъ изминаването на 3—4 мѣсеца отъ новата година, съ внасянето на дванадесетинки, както и завчера пакъ съ дванадесетинки искаме да си послужимъ и си послужимъ — не ще съмнѣние, прокарани контрабанда, посрѣдъ нощъ, защото тѣй диктуваха висшитѣ „държавни интереси“, посрѣдъ нощъ да става това ...

А. Стамболийски: Т. е. висшитѣ котерийни интереси.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Моля, г. Стамболийски.

Н. Комановъ: Държавни интереси въ кавички.

Нѣкой отъ дѣсницата: Кѣсно турихте кавичкитѣ.

Н. Комановъ: Та, г-да, искамъ да кажа, че желанието на правителството не бѣше да внесе редовенъ бюджетъ, и ако то избѣгваше да стори това, то имаше своитѣ основания — защото се плашеше отъ внасянето на единъ редовенъ бюджетъ и защото този въпросъ за тия свѣрхсмѣтни кредити, разходвани отъ по-напрѣдъ, а послѣ да се иска отъ Народното събрание да ги одобри, бѣше свързанъ съ въпроса за едни реформи въ данѣчно отношение и по отношение на разходитѣ. Вънъ отъ това, имаше и друга една причина, която, споредъ мене, заставяше правителството да кара работитѣ така, щото да не дойде редъ да се внесе редовенъ бюджетъ, а да си служи съ тѣзи дванадесетинки и послѣ да си служи съ тѣзи тримѣсечни и шестмѣсечни бюджети, като продължение още отъ бюджета на 1912 г. Тѣ бѣха пакъ така отъ висши „държавнически съображения“. Бѣше създадена една нова дивизия; дори не една, а прѣзъ врѣме на войната бѣха създадени двѣ нови дивизии, бѣха създадени, вмѣсто дѣйствиущитѣ и резервни полкове, 70 и нѣколко полка; азъ бѣхъ войникъ, не знаехъ точно колко бѣха, но помня, че бѣха 70 и нѣколко полка. Г. г. военнитѣ като-че-ли искаха да създадатъ това положение и го продължатъ по-нататѣкъ, като се надѣваха, че ние широко ще разширимъ териториитѣ на нашата страна, че ние ще станемъ една велика държава, която ще наложи своята хегемония на Балканския полуостровъ. Тѣй приказваша още тогава почтенниятъ г. Даскаловъ и други нѣкои въ вѣстницитѣ: „Ще наложимъ своята хегемония на Балканския полуостровъ и тогава ще забиемъ дори кръста отгорѣ на Св. София въ Цариградъ“.

К. Панайдовъ: Това писаха народняшкитѣ вѣстници, а не всички.

Н. Комановъ: Не само народняшкитѣ, но всички го пишеха. Ние бѣхме на бойното поле и четѣхме горѣ-долу вѣстници. (Прѣрѣкания между лѣвия центъръ и дѣсницата)

Та, г-да, създадох се 70 и няколко полка, като се вървяхме, че нашата страна ще остане такава, каквато всички мечтаехме да бъде и каквото особено много настояваха господата от сегашната дѣсница, че трѣбва да остане. Какво виждаме да излиза по-нататък? Дойде погромът, дойде катастрофата; ние не можехме да задържимъ земитѣ, които прѣдполагахме, че ще останатъ наши, и излѣзе, че ние трѣбва да съкращаваме разходите. Войници не че имаше за новитѣ полкове — всѣки знае това — старитѣ полкове бѣха останали съ по 2.500 души войници, а се създаваха нови нарочно, за да се охраняватъ военитѣ.

А. Стамболийски: Съ двойни и тройни заплати.

Н. Комановъ: Азъ съмъ простъ селянинъ, но туй мисля се правѣше само за да се намѣри мѣсто за голѣмъ брой военни, които въ онова врѣме твърдѣ бърже се произвеждаха въ по-горенъ чинъ.

И понеж не можах да се задържатъ въ наши рѣштѣ дори и земитѣ, които имаше слѣдъ първата война, излѣзе, че полковетѣ трѣбва да се съкращаватъ, а правѣше се смѣтка, че новото положение — широка България — се ще позволѣше да останатъ тия полкове въ такъвъ брой, въ какъвто военитѣ, въ своитѣ тогавашни планове, бѣха ги създали. Но видѣхме, че нещастия ни сполетѣха, сѣдбата злѣ се подигра съ насъ и работата излѣзе, че трѣбва да ударимъ на съкращения. Съкращаватъ, съкращаватъ почтенитѣ г-да, но докѣдѣто трѣбва да се отиде, не отиватъ, и ние виждаме, че се задържатъ цѣли нови дивизии, задържатъ се нови полкове и т. н., пакъ съ желание да се намѣри, въ голѣма степенъ, работа на голѣмъ брой хора, които инакъ трѣбваше да си върватъ. Другъ е въпросътъ, кои хора сж останали на тия длѣжности — може да дойде редъ и за него да приказвамъ по-късно — но сега-засега трѣбва да констатирамъ само факта, че тукъ се искаше прѣдварително да бѣдатъ създадени всички тия институти и всички тия военни части въ новитѣ земи, за да може послѣ Народното събрание, като одобри тия кредити — а разчиташе се, че ще дойде едно послушно Народно събрание, туй очакваше тогавашното правителство — като одобри тия кредити, разходвани вече, да бѣде изправено прѣдъ свършени факти; тогава не може да се мърда на прѣдъ или назадъ, а чисто и просто ще даде своето съгласѣе, ще даде вотъ, за да одобри всичко това, което правителството, безъ съгласѣе на народа и Народното събрание, бѣше вече извършило. Съ други думи, искаше се вече Народното събрание да бѣде изправено прѣдъ свършени факти, както обикновено се върши у насъ. Възможностъ имаше — каза се отъ други и се повтори нѣколко пѣти — възможностъ имаше и XV-то Народно събрание да гласува да се продължатъ кредититѣ отъ 1912 г. и за прѣзъ послѣдното тримѣсечие на 1913 г. имаше възможностъ и XVI-то обикновено Народно събрание да гласува кредити за първото тримѣсечие на тази година, но всичкото желание бѣше да се избиколи внасянето на единъ редовенъ бюджетъ, а да се поставятъ работитѣ ей тъй въ невъзможностъ, прѣдъ свършени факти, за да се оформи, да се признае по единъ обиколень начинъ всичко онова, което правителството бѣше извършило мимо съгласѣето и знанието на Народното събрание.

Ето защо, г-да, ние, като съзираме всичко това, заявяваме, че не можемъ по никой начинъ да дадемъ съгласѣето си, за гласуване този бюджетъ. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ)

Прѣседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Има думата г. Василь Коларовъ.

В. Коларовъ: Г. г. народни прѣдставители! Тукъ се изтъкнаха редъ формални съображения по това

искане на г. финансовия министъръ за одобрение упражнението вече 6-мѣсеченъ бюджетъ. Независимо отъ тия формални съображения, нашата парламентарна група не може да даде съгласѣето си, не може да даде одобрението си за този упражненъ вече бюджетъ и по това голѣмо съображение, че този бюджетъ, въ своята цѣлостъ, не отговаря на интереситѣ на широката работна маса въ България.

Отъ дѣсницата: А-а-а!

Прѣседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Моля, г-да, тишина.

В. Коларовъ: Ние имаше случай да развиемъ отчасти нашитѣ съображения — каза само отчасти — при дебатитѣ по поводъ $\frac{2}{12}$, гласувани на правителството прѣди Великденъ. Но ние си запазваме правото кѣдѣто му е мѣстото да развиемъ тия съображения въ тѣхната цѣлостъ, именно, при дебатитѣ, които ще се откриятъ по бюджета за 1914 г.

А. Стамболийски: При друго правителство.

Прѣседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: (Звъни) Десетъ минути отидихъ.

(Слѣдъ отидихъ)

Прѣседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: (Звъни) Засѣданието продължава.

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Д. Тончевъ: Г. г. народни прѣдставители! Рѣшението, което прѣдлагаме на почитаемото Народно събрание да вземе, по своето сжщество, е много просто. Обаче нѣкои отъ ораторитѣ, било съ своя авторитетъ, било съ своето особено желание, го усложниха, като измѣстиха, може да се каже, почти цѣлата материя. Въ дадения случай има само два въпроса, които почитаемото Народно събрание може да разисква и които, единъжъ разрѣшени въ единъ или въ другъ смисълъ, ще дадатъ на всѣкого одного отъ васъ възможностъ да си направи много ясно заключение, че всичко това, което се говори тукъ, споредъ менъ, е излишно.

Какъвъ е въпросътъ, почитаеми г. г. народни прѣдставители, който ни занимава и какво искаме ние отъ васъ? Ние искаме отъ васъ, съгласно чл. 122 отъ конституцията, да одобрите двѣ рѣшения на Министерския съвѣтъ, съ които той е оставилъ въ сила единъ прѣдшествующъ бюджетъ; това е нашето искане. Слѣдователно, ние днеска не бюджетотворимъ, не бюджетодѣйствуваме. Тази е една особена разлика, която трѣбва да се направи, защото ако сж върни онѣзи господа, които мислятъ, че ние днесъ се занимаваме съ правено на бюджетъ и съ гласуването му, по тѣхното гледище можеха да повдигнатъ всичкитѣ тѣзи въпроси. Ако, обаче, въпросътъ е тъй, както ние го поставяме, че ние не искаме да занимаваме Народното събрание съ единъ бюджетъ, съ неговитѣ параграфи, ами чисто и просто да одобримъ едно наше рѣшение, съ което, на наша отговорностъ, сме оставили въ сила единъ бюджетъ, който е вече билъ гласуванъ, въпросътъ е тогава другадѣ. И още повече, че такова едно рѣшение, каквото е днешното, се взема или се рѣшава само съ едно четене. Тукъ нѣма въпросъ за никакви три четения, защото това прѣдложение не е законодателно. Въ този сжщия смисълъ сж и всичкитѣ прѣдшествующи наши рѣшения по подобни въпроси, и ако отварямъ този въпросъ, то е затова, защото, доколкото си припомнямъ, г. Данаиловъ каза, че той разбира, че се говори сега по принципъ и си запазва правото да говори по-послѣ. Колкото пѣти по тази материя се е прѣдставялъ въпросъ въ Народното

събрание, той се е рѣшавалъ само съ едно четене. Сега, г. г. народни прѣдставители, казахъ ви, какво искамъ азъ отъ васъ — да одобрите указъ № 39. Какво гласи този указъ? Той е напечатанъ въ „Държавенъ вѣстникъ“ отъ 1 октомврий 1913 г. и гласи слѣдующето: (Чете) „Одобряваме да останатъ въ сила и се прилагатъ прѣзъ четвъртото тримѣсечие отъ настоящата година редовниятъ и извънредниятъ бюджети и бюджетитѣ на фондоветѣ“ за еди-кой си и еди-кой си години. Значи, рѣшението на Министерския съвѣтъ не е било друго нищо, освѣтъ да остане въ сила бюджетътъ, който е билъ гласуванъ за третото тримѣсечие отъ 1913 г., разбира се, съ всичкитѣ му връзки съ прѣдшествующия бюджетъ. Искамъ тѣй сѣщо да се одобри и указъ № 1. Той е отъ 1 януарий 1914 г. Какво казва този указъ? (Чете) „Одобряваме да останатъ въ сила и се прилагатъ до свикването на XVII-то обикновено Народно събрание“ еди-кой си бюджети. Тѣй щото виждате, че и указъ № 39, и указъ № 1 не постановяватъ нищо друго, освѣтъ да остане въ сила еди-кой си прѣдшествующъ бюджетъ. На основание на кой законъ правимъ това? На основание чл. 122 отъ конституцията, и нека го прочетемъ, за да видимъ, че той не говори за бюджетодѣйствиуване: (Чете) „Когато се случи да не може да се свика Събранието, а трѣбва да станатъ разпоски, които не могатъ да се оставятъ за послѣ, има сила и дѣйствиен бюджетътъ на послѣдната година, подъ отговорностъ на министритѣ, докѣл се одобрятъ нѣхнитѣ разпорѣждания отъ Народното събрание въ първата сесия, която има да стане“. Нашитѣ разпорѣждания какви сѣж? Да остане въ сила и дѣйствиен бюджетътъ на послѣдната година. Това е, което сме искали. Чл. 39 отъ закона за отчетността по бюджета гласи: (Чете) „Когато се случи да не може да се свика Народното събрание, или нѣма одобренъ бюджетъ, има сила и дѣйствиен, по прихода и разхода, одобрениятъ за прѣждходящата година бюджетъ...“ Виждате, прочее, че въ това отношение Министерскиятъ съвѣтъ, когато е постановявалъ тѣзи рѣшения, които сѣж одобрени съ укази, той не е законодателствувалъ, тѣй както ще имамъ случай да говоря за чл. 47, а той, по силата на конституцията и чл. 39 отъ закона за отчетността по бюджета, затова, защото не е могло да бѣде свикано Народното събрание, или затова, защото, както е казано въ закона за отчетността по бюджета, не е имало одобренъ бюджетъ, е оставилъ въ сила прѣдшествующия бюджетъ. И понеже и конституцията, и законътъ за отчетността по бюджета ни дава право, ако не може да се свика Събранието и ако нѣма одобренъ бюджетъ, да оставимъ, подъ наша отговорностъ, въ сила прѣдшествующия бюджетъ, който вече е изтекълъ, който е изгубилъ силата си, затова искаме вашето одобрение. Защото, г. г. народни прѣдставители, конституцията признава два рода закони: едниѣ закони сѣж постояннитѣ, за дълго врѣме, за които говори отдѣлътъ за законитѣ, отъ чл. 43 нататкъ, и които сѣж въ сила дотогава, докогато не се отмѣнятъ съ единъ слѣдующъ законъ. Конституцията познава и другъ единъ законъ; той е законътъ за бюджета, животътъ на който законъ трае само една година; настѣпн ли краятъ на годината, това е краятъ на неговия животъ — на 31 декемврий той нѣма вече дѣйствиен, той пропада, освѣтъ ако по нѣкой извънреденъ случай, съгласно чл. 122 отъ конституцията, Министерскиятъ съвѣтъ продължи неговото дѣйствиен и за идущата година. Прѣдъ видъ на това, слѣдователно, че бюджетътъ за третото тримѣсечие отъ 1913 г. изтичаше на 30 септемврий и понеже на 30 септемврий се разпусна камарата и не можеше да се свика, ние оставихме въ сила и дѣйствиен бюджета за третото тримѣсечие отъ 1913 г. И понеже конституцията казва,

че подобно продължение дѣйствието на прѣдшествующия бюджетъ става подъ отговорността на министритѣ и че трѣбва това продължение да бѣде одобрено въ ближайшата сесия, ние ви молимъ да одобрите това наше рѣшение, безъ да се впускаме въ подробности, какво съдържа този бюджетъ, какъ е билъ съставенъ, какъ е билъ изхарченъ — това е свършено другъ въпросъ. Когато казва конституцията, че ако не може да се свика Народното събрание и че ако стариятъ, прѣдшествующиятъ бюджетъ е изтекълъ, е прѣстаналъ да има дѣйствиен, той се продължава, съ това този въпросъ е свършено отдѣленъ отъ онова, какъ е съставенъ бюджетътъ по-рано. Ами че когато Министерскиятъ съвѣтъ е рѣшилъ това, съгласно чл. 122 отъ конституцията, той не е бюджетодѣйствиува, той не е съставлялъ новъ бюджетъ, той е оставилъ въ сила и дѣйствиен прѣдшествующия бюджетъ.

А. Ляпчевъ: Ама само съ това не сте се ограничили.

Министъръ Д. Тончевъ: Съ това сме се ограничили въ дадения случай. — Понеже, г. г. народни прѣдставители, ние се намираме въ едно изключително положение и понеже за третото тримѣсечие отъ 1913 г., което изтичаше на 30 септемврий сѣщата година, бѣше гласуванъ бюджетъ за една по-голяма територия и бѣше гласуванъ въ размѣръ на 67.000.000 л., за да не би да станатъ нѣкои си не злоупотрѣбления, по нѣкои си излишни харчения, ние прибавихме въ указитѣ № 39 и № 1, че отъ това, което остава въ сила и което бѣше гласувано за една по-голяма територия, ще бѣде харчено споредъ новитѣ намалени прѣдѣли на царевото. И, дѣйствиелно, когато ще дойде надирѣ да се разисква, какво е било похарчено по този бюджетъ, ние ще видимъ, че сѣж били гласувани, напр., за третото тримѣсечие, което искахме да продължимъ, 67.000.000 л., а ние сме похарчили само 50 милиона и нѣщо. Но, г. г. народни прѣдставители, въпросътъ за това, какъ е била съставена тая таблица, какъ е билъ съставенъ бюджетътъ, който ние оставихме въ сила, какъ е билъ той упражненъ, това сѣж въпроси, които ще бѣдатъ разрѣшени по-послѣ, когато ще ви внесемъ закона за бюджетното управление на 1913 г., а тѣй сѣщо и на 1914 г. Тамъ ще се разискватъ всичкитѣ тѣзи въпроси; днесъ тукъ нѣма да разискваме по тѣхъ. Но понеже г. Данаиловъ ми зададе този въпросъ — макаръ, казвамъ, по тѣзи съображения, които сега изказахъ, да не съмъ длъженъ да се впускамъ въ тия подробности, защото, повтарямъ, г. Данаиловъ, че всичкитѣ въпроси е да се одобрятъ едно наше дѣйствиен, което се състои въ това, че ние сме оставили въ сила и дѣйствиен единъ прѣдшествующъ бюджетъ — ние разбираме, че сме искали да ни се разрѣши да харчимъ опазни сума, която е похарчена отъ него, то е свършено другъ въпросъ.

Сега, г. г. народни прѣдставители, може да се направи едно възражение: „Вно се славате на чл. 122 отъ конституцията и, на основание на този членъ, искате да стане това одобрение; е добръ, казватъ ни, вие не сте въ този случай, тукъ не е случаятъ на чл. 122 отъ конституцията“. Защо? Защото този членъ не билъ прѣдвиждалъ случая да се остави въ сила и дѣйствиен единъ старъ бюджетъ, изтекълъ вече, когато е разтурено едно Народно събрание, и че това било тѣй, се виждало отъ чл. 47, въ който се казва, че „ако би държавата да се заплашва отъ нѣкоя външна или вътрѣшна опасностъ, а Народното събрание не би могло да се свика“, само по тази причина се дава право на Министерския съвѣтъ да законодателствува. И тѣзи, които четатъ чл. 47, като обръщатъ нѣколко листа отъ конститу-

цията, спират се на чл. 122 от нея и го допълват по свое собствено усмотрение, произволно, и четат тъй: „Когато се случи да не може да се свика Народното събрание, по причина на външна или вътрешна опасност“; тъй искат да извадят едно заключение, че от фразата въ чл. 122 от конституцията: „Когато се случи да не може да се свика Събранието“ трябва да се разбира невъзможност за свикване на Събранието по същите причини, които сж изложени и въ чл. 47, т. е. когато има външна или вътрешна опасност.

Сега, г. г. народни представители, прави ли сж тѣзи господа, които дават токова тълкувание на чл. 122 и имат ли право да го допълват? Моето убеждение е — и азъ вѣрвамъ, че ако искат да се произнесатъ сериозно най-дълбокиятъ у насъ юридически и конституционни умове, ще дойдатъ до същото заключение — че такова едно тълкувание е прѣсилено. Ако има едно правило, че ограниченията се тълкуватъ стриктно и се прилагатъ само за онѣзи случаи, за които се говори въ самия текстъ, има тъй сж едно допълнително правило, че когато се постановяватъ изключения и не се указватъ случаитъ, въ които тѣ се прилагатъ, прилагатъ се въ всички случаи, въ които би могло да се повдигне въпросъ. Когато чл. 47 говори, че ако не може да се свика Събранието по причина на външна или вътрешна опасност, правото за законодателствование се делегира върху Министерския съветъ, тамъ сж изброени случаитъ. Единъ Министерски съветъ не може да издаде наредба, която да има сила на законъ, подъ прѣдлогъ, че не е могло да се свика Народното събрание, ако не оправдае, че Народното събрание не е могло да се свика по причина на външна или вътрешна опасност.

Н. Харлаковъ: Г. Пешевъ въ 1899 г. издаде врѣменни наредби, безъ да има такава причина.

Министъръ Д. Тончевъ: Ще дойда до него. — Слѣдователно, не можешъ да отидешъ да разпространявашъ това правило до такива размѣри. Когато ще дойдемъ на чл. 122 отъ конституцията, питаме се, защо този текстъ не приповтаря фразата „ако би държавата да се заплашва отъ нѣкаква външна или вътрешна опасност“, ами казва „когато се случи да не може да се свика камарата“. Прави се една разлика въ самия законъ. Въ първия случай се изброяватъ двѣ причини, а въ втория случай, при чл. 122, се постановява едно общо правило: когато въобще не може да се свика камарата по каквито и да е причини, между които могатъ да влѣзатъ и тѣзи, изброени въ чл. 47: може да бѣде външна опасност, може да бѣде вътрешна опасност, може да бѣде и разтурване на Народното събрание. А пъкъ че може да бѣде и разтурване на Народното събрание, заради това нѣма нужда отъ много обяснения. Важното е, че чл. 122 отъ конституцията не прави абсолютно никакво ограничение.

И, г. г. народни представители, асж нашата парламентарна практика е била въ този смисълъ, че когато се е разпускало нѣкое обикновено Народно събрание, оставалъ е въ сила стариятъ бюджетъ, на основание чл. 122 отъ конституцията. И ако при утвърждаването на разносикитъ, станали по рѣшение на Министерския съветъ за оставянето въ сила на стария бюджетъ, не сж били прѣдизвикани особени разисквания, то е било поради особения съставъ на Събранието тогава, или поради тогавашнитъ условия, при които това продължение на стария бюджетъ е било направено. Но въ всѣки случай нищо не свидѣтелствува, че това нѣщо не е ставало. Тѣй сжко въ дадения случай, г. г. народни представители, ние вѣрвимъ точно по парламентарната практика и въ нищо не сме се отклонили отъ нея.

Ето защо азъ моля най-покорно почитаемото народно прѣдставителство да си положи въпроса много ясно. Ние днесъ не създаваме никакъвъ бюджетъ, не даваме смѣтка, какъ е съставенъ този бюджетъ, какъ е харченъ или какъ ще бѣде харченъ, а чисто и просто искаме отъ народното прѣдставителство да одобри едно рѣшение на Министерския съветъ, рѣшение, съ което е оставенъ въ сила единъ прѣдшествующъ бюджетъ, и това одобрение става съ еднократно четене на рѣшението. Моля, прочее, да се приеме. (Ръкоплѣскане отъ дѣсницата)

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Г. Андрей Ляпчевъ има думата.

А. Ляпчевъ: Г. министре! За обяснение...

Отъ дѣсницата: Нѣма нужда отъ Вашето обяснение.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Моля, г-да!

А. Ляпчевъ: Ако Вие твърдите, че искате да Ви се утвърди само оня размѣръ, който е прѣдвиденъ въ бюджета за третото тримѣсечие на 1913 г., Вие сте правъ; но това, което Вие искате за послѣдното тримѣсечие отъ 1913 г. и първото тримѣсечие отъ 1914 г., е съвсѣмъ друго и никакъ не отговаря на Вашитъ думи, които казахте сега. Бързамъ да заявя още, че Вие бюджетирате сега. Защото двѣтъ дванадесетини, които вотирахте онзи день, не можете да ги вотираете върху кредити, вотираны топанъ. И вие сте не само противъ парламентарния редъ — то е другъ въпросъ, кой какъвъ е — но сте и противъ конституцията, чл. 121, който иска, когато за създава камарата, да се вотира бюджетътъ статия по статия, а вие съ двѣтъ дванадесетини, вотираны върху топанджийски кредити, сте противъ всѣкакъвъ редъ и въ пълно безредие. Ето защо сте длъжни да зачитате закона, та да се поправятъ грѣшкитъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Има думата г. д-ръ Йосифъ Фаденхехтъ.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Г. г. народни представители! Азъ ще кажа само нѣколко думи, за да изтъгна съображенията, поради които радикалната парламентарна група не ще гласува, за да одобри внесеното отъ г. министра на финанситъ прѣдложение за одобрение продължението на бюджета отъ 1912 г. за послѣдното тримѣсечие отъ 1913 г. и първото отъ 1914 г. Съображенията, поради които не можемъ да гласуваме, за да одобримъ това внесено отъ г. министра на финанситъ прѣдложение, сж слѣднитъ. Азъ ще се старая да бѣда кратъкъ и да не излѣзва извънъ рамкитъ на въпроса, но не мога да не засегна онзи въпросъ, който накаралъ г. Даскалова да заблѣжи, че отъ страна на опозицията се употребяватъ сѣдни и сжщи клишета, какъвто и въпросъ да се разисква. Има основни, конституционно-парламентарни въпроси, които не могатъ да не се засегнатъ именно тогава, когато се касае да се одобри едно изключително дѣйствиe на правителството, което има за прѣдметъ да се използва едно такова постановление на основния законъ, което трябва да се прилага само въ рѣдки изключителни случаи. Защото правилото, за което трябва да държимъ, е, че парламентътъ трябва винаги да дава одобрението си за онѣзи суми, които правителството ще има право да разходва, и само въ изключителни случаи, въ случаитъ, които сж прѣдвидени отъ чл. 122 отъ конституцията, може едно правителство подъ своя отговорностъ да прибѣгне до изключи-

телни мърки, да остави въ сила и действително единия изтекълъ бюджетъ, като иска относително отъ първото Народно събрание одобрение за своето, тъй да се каже, извънбюджетно харчене на суми по единия старъ, изтекълъ вече бюджетъ.

Първото съображение, поради което ние не ще можемъ да гласуваме за предложението на г. министъра на финансите, е, че въ случаи — както, за жалостъ, трѣбва да се забѣлѣжи, е било и въ много прѣдидни случаи, въ други Народни събрания, при други правителства — се прави едно злоупотребуване съ правото, което чл. 122 отъ конституцията дава на изпълнителната властъ. Чл. 122 отъ конституцията действително позволява на правителството да харчи суми по единъ бюджетъ, на който срокътъ на действие е вече изтекълъ, тогава, когато не може да се свика Народното събрание, за да гласува новия бюджетъ. И всичкиятъ въпросъ е тукъ, да-ли именно може да се тълкува чл. 122 отъ конституцията тъй, както се опита прѣди малко да го изтъкува уважаемиятъ г. министъръ на финансите. Чл. 122 отъ конституцията очевидно е една изключителна наредба и, като такава — това го призна и г. министърътъ на финансите — трѣбва да се тълкува стриктно, въ смисълъ, че не трѣбва да се допуска нейното прилагане въ никой другъ случай, освѣтъ въ онзи, който е прѣдвиденъ въ самия текстъ. Азъ не можахъ да разбера, какво искаше да каже г. министърътъ на финансите, като каза, че имало и друго правило при тълкуването на изключителнитѣ наредби, което правило се състояло въ това, да се прилагатъ тѣзи наредби всекога, когато се повдигне въпросъ.

Министъръ Д. Тончевъ: Ако не сж указани слу-
чайтъ.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Вземемъ ли чл. 122 самъ за себе си, безъ да го свързваме даже съ чл. 47 отъ конституцията, очевидно е, че той визира само онзи случай, въ който правителството се намира въ невъзможностъ да свика Народното събрание. Разбира ли се, обаче, че тази невъзможностъ е налице и тогава, когато едно Народно събрание не може да се свика затуй, защото то не съществува, защото именно самото това правителство, което иска да се възползува отъ чл. 122, е разтурило Народното събрание, за да може да си продължи живота чрезъ указанъ бюджетъ. Тамъ е именно въпросътъ. Ако бѣше тъй, както г. министърътъ на финансите тълкува, ще излѣзе, че пълното бюджетно право на парламента се парализира. Ако е вѣрно, че едно правителство, когато Народното събрание му отказва бюджетъ, именно защото му отказва бюджетъ, защото му отказва кредитъ, може да го разтури, и така при разтурянето или слѣдъ разтурянето да се намѣри въ невъзможностъ вече да изпълни конституционната наредба да управлява по гласуванъ бюджетъ, тогава това би значело, че правителството може да управлява собствено безъ бюджетъ. И действително има държави, въ които изпълнителната властъ има това право споредъ изриченъ текстъ на конституцията. Такава държава е, напр., Австрия.

Министъръ Ж. Бакаловъ: И Германия.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Да, и Германия, по изриченъ текстъ, на пруската конституция. — По изричния § 14 на австрийската конституция, който вече отъ 5—6 години се прилага, може правителството въ Австрия не само бюджетъ, но и закони даже да издава, и не само тогава, когато парламентътъ не може да се свика, но и когато парламентътъ не заседава, между сесиятъ, или когато парламентътъ

прави обструкции и трѣбва да бжде закритъ, безъ даже да бжде разтуренъ. Това право има изпълнителната властъ по изрична наредба на основния законъ въ Австрия, по изрична наредба на основния законъ въ Пруссия. Има ли това право и правителството у насъ, или, напр. — защото текстоветъ сж почти сжщитѣ — има ли това право правителството въ Белгия? Да вземемъ нашия текстъ — чл. 47. Тамъ ние нѣма да намѣримъ това, което е казано въ сръбския уставъ отъ 1867 г. или въ пруската конституция, че правителството може въ случай на нужда, въ случай на вътрѣшна или външна опасностъ, да издава наредби съ сила на врѣмешенъ законъ, и тогава, когато камарата не заседава. Но, когато не може да се свика камарата, поради фактически спѣнки, които г. министърътъ на финансите, навѣрно, ги е прочелъ прѣди малко, когато се е справилъ въ протоколитъ на учредителното Народно събрание, когато, напр., въ страната има холера, има бунтъ, когато сж прѣкъснати съобщенията, и не могатъ да се свикатъ народнитѣ прѣдставители на извѣстно мѣсто, за да заседаватъ, тогава, да, по чл. 47 може правителството да издаде врѣмешни наредби, ако има вътрѣшна или външна опасностъ, за покрѣпчането на която, за борба противъ която сж нужни извѣстни мѣроприятия, които не бѣха могли да се основатъ на действующи закони или правилници; тогава правителството, което е въ физическа невъзможностъ да свика Народното събрание, а му трѣбватъ извѣстни мѣрки, за да се бори противъ една вътрѣшна или външна опасностъ или напасть, и не може да обоснове тѣзи мѣрки върху действующитѣ вече съществуващи закони или правилници, основани на тѣзи закони, има право и е длъжно да издаде тѣзи наредби, за да може да се бори съ опасността. Тѣй трѣбва да се разбира чл. 47 отъ конституцията. Чл. 47 не дава право на изпълнителната властъ, когато би могло правителството да свика Народното събрание, но не иска да го свика, защото се намира въ врѣмето между двѣтъ сесии, да законодателствува по чл. 47. Това право изпълнителната властъ у насъ нѣма. Има го, напр., въ Австрия, има го въ Пруссия.

Министъръ Ж. Бакаловъ: Случаятъ не е такъвъ.

Н. Харлаковъ: Такъвъ бѣше случаятъ по-рано, прѣзъ 1899 г.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Чл. 122 отъ конституцията има туй съотношение къмъ чл. 47, че както чл. 47, така сжщо и чл. 122 допускатъ правителството да действуватъ безъ съдѣйствието на камарата, въ единия случай за закони, въ другия случай за бюджетъ, когато не може да се свика Народното събрание. Само това е общото между двата члена, но условията, които сж прѣдвидени въ чл. 47, да има външна или вътрѣшна опасностъ — въ туй отношение азъ се различавамъ отъ г. Пастухова — не сж необходими, когато е въпросъ да се харчатъ пари безъ гласуванъ бюджетъ. Защо? Защото вътрѣшната или външната опасностъ, които сж условия, за да може да се приложи чл. 47, сж условия, които даватъ поводъ на правителството да прибѣгне до изключителни мѣроприятия, когато то не намира въ действующи законоположения въ страната достатъчно сръдства да се бори противъ вътрѣшната или външната опасностъ. Не е нужно да има вътрѣшна или външна опасностъ, та затова да не може да се свика камарата. Невъзможността да се свика камарата е обоснована отъ редъ фактически спѣнки, които не даватъ възможностъ на народнитѣ прѣдставители да се събератъ, било въ София или въ другъ градъ, да заседаватъ. Слѣдователно, когато е въпросъ за приложението на чл. 122 отъ конститу-

цията, не трѣбва да се питае ние, има ли вътрѣшна или външна опасност — може и да нѣма такава — защото страната има нужда отъ управление, има нужда отъ разходи и тогава, когато нѣма вътрѣшна или външна опасност. Но, пита се, за да посрѣщне тѣзи разходи правителството може ли да харчи по единъ изтекълъ вече бюджетъ тогава, когато има възможност да свика едно Народно събрание, когато то се намира прѣдъ едно Народно събрание, което може да бѣде свикано, но което, може-би, не би дало довѣрие на правителството и не би му гласувало бюджетъ? И всичкиятъ въпросъ се свежда къмъ това: може ли правителството подъ прѣдлогъ, че камарата, съ която ще се срѣщне, ако я свика, нѣма да му гласува бюджетъ, да игнорира смѣстването на тая камара и да се създаде бюджетъ съ указъ? Това би могло да стане възъ основа на стария чл. 40 или сега чл. 39 отъ закона за отчетността по бюджета, на който се позовава, обаче много свѣнливо, г. министърътъ на финанситѣ. Вѣрно е, че както е редактиранъ чл. 39 или стариятъ чл. 40 отъ закона за отчетността по бюджета, би могло едно правителство, когато нѣма гласуванъ бюджетъ, да си служи съ стария, изтекълъ бюджетъ, макаръ даже да има Народно събрание, и даже когато то не е разтурено; но работата е тамъ, че чл. 39 е една наредба очевидно противоконституционна, защото въ този текстъ е вмѣкнатъ единъ случай, който не се прѣдвижда въ чл. 122 отъ конституцията. Съпоставете, г. г. народни прѣдставители, текста на чл. 122 отъ конституцията и този чл. 39 отъ закона за отчетността по бюджета; и вие веднага ще видите, какъ тогавашното правителство — въ 1903 г., ми се чини, бѣше правителството на г. Данева — съ чл. 39 отъ закона за отчетността по бюджета допълни, безъ да има това право, безъ да има тази власт, конституционниятъ текстъ на чл. 122, като го разшири, като го направи приложимъ за единъ случай, за който той, по конституцията, не би могълъ да се приложи. А именно въ този чл. 122 отъ конституцията е казано: (Чете) „Когато се случи да не може да се свика Събранието, а трѣбва да станатъ разности, които не могатъ да се оставятъ за послѣ, има сила и дѣйствие бюджетътъ на послѣдната година, подъ отговорност на министритѣ, докѣл се одобрятъ нивнитѣ разпорѣждания отъ Народното събрание въ първата сесия, която има да стане“. А какво казва чл. 39 или стариятъ чл. 40 отъ закона за отчетността по бюджета? (Чете) „Когато се случи да не може да се свика Народното събрание“ — напълно съобразно съ чл. 122 отъ конституцията; но послѣ иде прибавката: „или нѣма одобренъ бюджетъ“. Това е нѣщо съвсѣмъ ново. Това го има въ Австрия, това го има въ Пруссия, но това не е съгласно съ нашата конституция. И питамъ се азъ тогава, народниятъ прѣдставителъ, който е далъ клетва, че ще пази конституцията, че когато ще гласува или законодателствува, ще има прѣдъ видъ това основно задължение, да пази основния законъ, може ли да вдигне рѣка да одобри едно прѣдложение на правителството, което се обосновава на единъ очевидно противоконституционенъ текстъ? И азъ даже забѣлжихъ у г. министра на финанситѣ едно нѣкакъ си нежелание да се обоснове на чл. 39 или стария чл. 40 отъ закона за отчетността по бюджета, защото той самъ, като добъръ юристъ, много добръ разбира, че съ сѣщия този текстъ, въ сѣщностъ, противоконституционно се е разширила властта на правителството да бюджетира безъ Народното събрание.

А. Ляпчевъ: Не се е разбирамо никога така.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Тогава, не трѣбва да се чете този текстъ.

А. Ляпчевъ: „Нѣма одобренъ бюджетъ“ значи нѣма никакъвъ бюджетъ.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Нашето становище, г. г. народни прѣдставители, становището на радикалната парламентарна група, по този въпросъ е, че правителството нѣма право да разтурва едно Народно събрание, когато туй Народно събрание му откаже кредитъ, подъ прѣдлогъ, че Народното събрание не му гласува бюджетъ, та, слѣдъ като го разтури, да си послужи съ чл. 122 отъ конституцията и да каже: „Ами че сега не мога да свикамъ Народното събрание — нѣма го, азъ го разтурихъ; и понеже не мога да свикамъ Народното събрание, сега азъ ще мога да управлявамъ 3 мѣсеца, докато се свика ново Народно събрание, съ стария бюджетъ, чрѣзъ указъ; ще си създамъ едно болшинство, ще дойде новото Народно събрание да одобри дѣйствиата ми и по този начинъ азъ ще се закрѣпя“. И защото, ако щете, ключътъ на парламентарния режимъ е тукъ — има ли възможностъ едно правителство да управлява страната безъ бюджетъ, то тогава може да управлява и безъ парламентъ; парламентътъ тогава се явява като една камара за регистриране дѣйствиата на правителството, и правителството има аслж всичката възможностъ да си създаде едно болшинство, което да узаконява всички неговни мѣроприятия, и тия по чл. 122 отъ конституцията, и всички, които биха излѣзли извънъ рамкитѣ на конституцията — по тѣзи съображения ние смѣтаме, че въ случая правителството, което ни иска да одобримъ внесеното тукъ прѣдложение, е нарушило чл. 122 отъ конституцията на два пѣти. Първиятъ пѣтъ го е нарушило, като на 30 септемврий 1913 г., когато е знаало, че нѣма вече гласуванъ бюджетъ, по който да може да харчи за нуждитѣ на държавата, е разтурило XV-то Народно събрание и на 1 октомврий се отзова безъ камара и издава указъ № 39, съ който си дава право да харчи сумитѣ, гласувани за първитѣ три тримѣсечия въ сѣщия размѣръ и прѣзъ слѣдующето тримѣсечие, като счита, че по този начинъ то поставя напълно конституционно. Втори пѣтъ правителството е нарушило конституцията, като на 31 декемврий — пакъ именно единъ типиченъ случай — когато камарата се намира въ болшинство противъ него и му отказва да гласува бюджетъ, защото нѣма довѣрие въ него, то я разтури и на другия денъ издава указъ и си казва: „Азъ имамъ пълно право да управлявамъ тази страна и безъ гласуванъ бюджетъ, защото се основавамъ на чл. 122 отъ конституцията, който казва, че когато не може да се свика Народното събрание, има сила стариятъ бюджетъ“, а тази невъзможностъ — да се свика Народното събрание — си я създаде самото правителство, като разтури това Народно събрание, което именно не му гласува бюджетъ, защото нѣмаше довѣрие или, по-вѣрно, защото и не дойде аслж до гласуване на бюджета.

Но още и отъ една трета гледна точка има нарушение на основния законъ, поради което ние не можемъ да гласуваме одобрение на туй прѣдложение. Чл. 122 дава право на правителството, когато не може да се свика Народното събрание поради физическа невъзможностъ и когато нѣма бюджетъ, по който да може да управлява, защото срокътъ на бюджета е изтекълъ, да си служи съ стария бюджетъ или, както каза г. министъръ Тончевъ, просто да остане въ дѣйствие стариятъ бюджетъ. Това е тѣй, и ако имаше въ случая условията, при които да се признае, че правителството не можеше да свика XV-то Народно събрание, защото въ страната имало холера, прѣжснати съобщения и т. н., тогава поведението на правителството отъ тази гледна точка щѣше да бѣде правилно, но и тогава то нѣмаше право да

харчи суми повече отъ ония, които сж прѣдвидени въ бюджетитѣ на първото, второто и третото тримѣсечия отъ 1913 г.? Така ли е въ сжщностъ? Вие виждате, г. г. народни прѣдставители, че въ Министерството на войната — има и по другитѣ министерства, но главно по Министерството на войната — има 5 учрѣждения, създадени даже не съ указъ, а съ постановления на Министерския съвѣтъ; постановления отъ 18 октомврий, 12 октомврий, 14 септемврий, 29 октомврий и 25 октомврий 1913 г., съ които постановления на Министерския съвѣтъ, правителството, безъ да се основава даже на чл. 47 отъ конституцията, защото това не е казано въ съответнитѣ постановления на Министерския съвѣтъ, е създадо нови учрѣждения, които не могатъ да се създадатъ, освѣнъ съ законъ. Законътъ за отчетността по бюджета не дава право да се харчи нито стотинка за едно ново учрѣждение, прѣди това ново учрѣждение да бжде създадено съ законъ. Правителството би могло при вътрѣшна или външна опасностъ, ако туй учрѣждение, което иска да създаде, е нужно, за да се бори противъ опасността, да го създаде, безъ съдѣйствието на една камара, съ една извънредна наредба; но въ такъвъ случай трѣбва да сж налице условията на чл. 47. Правителството не се опитва даже да се оправдае по този начинъ. Слѣдователно, и отъ тази гледна точка — създаването на нови учрѣждения извънъ условията и формитѣ на чл. 47 отъ конституцията — това прѣдложение е противоконституционно, защото чл. 47 изисква царски указъ, по силата на който да може като врѣмenna наредба да се създаде едно ново учрѣждение. Допускамъ това, най-сетнѣ, ако туй учрѣждение е необходимо да се бори противъ една непрѣдвидена външна или вътрѣшна опасностъ, щомъ като правителството не може да намѣри основание въ дѣйствующитѣ закони, за да създаде такава едно учрѣждение.

Ето това сж конституционнитѣ съображения, които ни налагатъ дълга да гласуваме противъ прѣдложението на правителството.

Но ние още по единъ чисто политически съображения не можемъ да одобримъ това прѣдложение на правителството. Вотирането на бюджета или одобрението харченето на суми по единъ старъ бюджетъ, макаръ и отъ 1912 г., винаги е свързано съ въпроса на довѣрие. Трѣбва да имашъ вѣра въ правителството, което е похарчило тѣзи суми, трѣбва да одобрявашъ неговата вътрѣшна и външна политика, за да можешъ ти да му одобришъ дѣйствиата, специално да одобришъ харченето на народнитѣ срѣдства. Понеже това довѣрие, по съображения, които ще има да изложимъ при дебатитѣ по отговора на тронното слово, ние нѣмаме и не можемъ да имаме къмъ настоящето правителство, и по туй съображение не можемъ да гласуваме за прѣдложението на правителството.

Министъръ Н. Апостоловъ: Ние не искаме вашето довѣрие.

Д-ръ Й. Фаденфехтъ: Вие може да не го искате, но конституцията го изисква — довѣрие на Народното събрание къмъ министерството.

Прѣседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Г. г. народни прѣдставители! Ще пристѣпимъ къмъ гласуване рѣшението за одобрение на указа № 39 отъ 30 септемврий 1913 г. и № 1 отъ 3 януарий 1914 г. по Министерството на финанситѣ, относително разрѣшението бюджетни кредити за послѣдното тримѣсечие на 1913 г. и за първото тримѣсечие на 1914 г., или за врѣмето отъ 1 октомврий 1913 г. до 1 априлий 1914 г.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ гласуването, г. г. народни прѣдставители, трѣбва да ви съобща, че се повдигна инцидентно единъ въпросъ, който ще ви моля отдѣлно да го гласувате по-напрѣдъ. Г. министърътъ на финанситѣ мисли, че, съгласно чл. 122 отъ конституцията, понеже тукъ е въпросъ за одобрението на една наредба, на едно разпореждане, направена отъ правителството, това рѣшение, внесено за одобрение отъ васъ, трѣбва да бжде одобрено на едно гласуване само. Г. Ляпчевъ поддържа, че и това прѣдложение, макаръ като рѣшение отъ страна на правителството, трѣбва да бжде гласувано на три пѣти.

А. Ляпчевъ: Дайте ми думата да обясня моята мисль, за да бжде добръ разбрана.

Прѣседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Моля, не ме прѣсичайте.

А. Ляпчевъ: Вие не разбирате добръ моята мисль и не можете да я прѣдадете.

Прѣседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Ще туря на гласуване този въпросъ. Онѣзи, които сж съгласни да се гласува на три пѣти...

А. Ляпчевъ: Какъ прѣдавате моята мисль, безъ да я знаете самъ. Вие? (Възражение отъ дѣсницата)

Прѣседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Моли ви се, г-да, имайте търпѣние. Кажете, г. Ляпчевъ, какво имате да кажете.

А. Ляпчевъ: Въпросътъ е слѣдниятъ — да-ли народното прѣдставителство въ дадения случай може съ единъ единственъ вотъ да одобри рѣшението, което е законъ. Азъ за реда въ управлението на страната твърдя, че това би било възможно само при единъ случай: ако ние не базирахме върху кредититѣ на това рѣшение двѣтъ дванадесетини. Щомъ двѣтъ дванадесетини ги базираме върху това, ние не даваме одобрение на правителството само за миналото; намъ прѣдстоитъ разходи за бжджето, защото двѣтъ дванадесетини почиватъ върху това. Слѣдователно, нужно е да стане вотъ на три четения. Още и по друга една причина е нужно това, защото, тъй както сж комбинирани членоветѣ на рѣшението, както е дадена редакцията, вие чухте отъ думитѣ на г. министра, че не съответствуватъ, а наша длѣжностъ е да дадемъ една редакция такава, която ще постави г. министра на финанситѣ на чисто спрѣмо държавната отчетностъ и да има навсѣкждѣ редъ. Тя е слѣдната: ще трѣбва да се разчлени въ смисль, че отъ 1 октомврий 1913 г. до 1 априлий 1914 г. министърътъ на финанситѣ е изразходвалъ споредъ бюджетитѣ отъ първото, второто и третото тримѣсечия на 1913 г.; освѣнъ това, държавата е направила разходи по допълнителни кредити отдѣлно за тия и тия суми. Само тогава, като се разчлени и като се вотира на три пѣти, ще бжде вече оправдано вотирането на двѣтъ дванадесетини или най-малко докарано въ връзка съ налитѣ закони и съ реда на финанситѣ. Не сторимъ ли това, оставимъ ли това така, ако Сметната палата вземе за основа думитѣ на г. министра на финанситѣ, ти би му отказала изпълнението на бюджета.

Прѣседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Както чухте, има двѣ прѣдложения или, по-добръ, двѣ мнѣ-

ния по този въпрос. Мнѣнието на г. министра на финансите е — одобрението на прочетените два указа да стане от Народното събрание съ едно гласуване; второто, на г. Ляпчева, е — да стане на три четения, съ три гласувания.

Ще туря най-напредъ на гласуване мнѣнието на г. министра на финансите, рѣшенията на Министерския съветъ взети съ укази № № 39 и 1, да се одобряватъ съ едно четене. Тѣзи, които сж за това мнѣние, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се.

Турямъ на гласуване одобрението на указите № 39 отъ 30 септември 1913 г. и № 1 отъ 3 януари 1914 г. по Министерството на финансите относително разрѣшение бюджетни кредити за послѣдното тримѣсечие на 1913 г. и за първото тримѣсечие на 1914 г., или за врѣмето отъ 1 октомври 1913 г. до 1 априлий 1914 г. Които сж за одобрението на тѣзи укази, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се.

Съ това, г. г. народни прѣдставители, азъ мисля, че за днесъ трѣбва да завършимъ нашата работа, понеже часътъ е 8 безъ 10 минути.

За идущето заседание . . .

Д. Благоевъ: Искамъ думата по дневния редъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Ивановъ: Има думата г. Димитъръ Благоевъ по дневния редъ.

Д. Благоевъ: Г. г. народни прѣдставители! Споредъ правилника, заседание трѣбва да имаме въ петъкъ. Прѣдлагамъ въ петъкъ Народното събрание да нѣма заседание. Ще ми позволите съ нѣколко думи да мотивирамъ, отъ името на нашата група, защо прѣдлагамъ въ петъкъ да нѣма заседание, а да има утрѣ или въ сѣбота.

Г. г. народни прѣдставители! България се нуждае отъ миръ, и не само България, но и цѣлиятъ Балкански-полуостровъ се нуждае отъ миръ. Не само това, но въ цѣлия свѣтъ има една належаща нужда отъ запазване на мира, защото ако една война избухне, то тогава балканските народи сж, които могатъ да пострадатъ. Ето защо, именно прѣдъ видъ на това, че е необходимо мирътъ да господствува въ Балканския-полуостровъ, въ България и въ цѣлия свѣтъ за тѣхното спокойно развитие; отъ друга страна, вие знаете, че българския народъ го постигна едно нещастие, което именно се свърши съ разпокъсването на българския народъ и много части отъ този народъ попаднаха подъ чужда власт. Тѣзи части отъ българския народъ, които сж попаднали подъ чужда власт, сж подложени именно на невъзможността засега да се ползватъ отъ свободата, отъ правдинитъ, отъ които се ползватъ поне туркитъ, отъ които се ползватъ поне третата страна, вие знаете, че българскиятъ народъ пострада, всички вие си обрънахте очитъ за симпатии спрѣмо пострадалия български народъ и спрѣмо тѣзи части разпокъсани и разхвърлени по разни страни на Балканския-полуостровъ, вие всички обрънахте очитъ си, както казватъ обикновено, къмъ демокрацията на Европа, тамъ вие търсихте симпатии, както за пострадалия български народъ, така сж и за ония български части, които сж попаднали подъ чужда власт поради вашата политика. Вие знаете, кои най-много сж защищавали България въ най-мжкните моменти; то бѣха именно нашитъ другари отъ социалистическия интернационалъ.

Н. Бракаловъ: Какво искашъ?

Д. Благоевъ: Моля, съ нѣколко думи ще свърша. — Именно то бѣха хората на пролетарския социали-

стически интернационалъ, които издигнаха гласа си, да защитятъ България, да защитятъ българитъ, които сж потиснати; тия хора изказаха симпатии за националното единство, което вие не можахте да осмислите, тѣ се изказаха сжщо, че Балканитъ трѣбва да бждатъ на балканските народи. Тѣ бѣха, които погрѣчиха именно на тази завоевателна политика на европейските сили, които бѣха готови да разпокъсатъ вече Балканския-полуостровъ. Покойниятъ нашъ другаръ Пресансе, за смъртта на когото нашето правителство изказа официално съжаленията си на социалистическа Франция, бѣше човѣкътъ, който дѣйствително се застъпи за защита на една права кауза на Балканския-полуостровъ.

Министъръ Ж. Бакаловъ: Но не и Жоресъ.

Д. Благоевъ: Интернационалниятъ конгресъ бѣше този, който повдигна гласа си за защита правата на балканските народи. Най-сетнѣ Легиенъ идва тукъ по една частна работа, която се касаеше до синдикатитъ. Вашитъ националенъ съюзъ, националиститъ, които прѣди мислѣха да му устроятъ контра-манifestации, . . .

Министъръ Ж. Бакаловъ: Никой не е мислилъ подобно нѣщо.

Д. Благоевъ: . . . се явиха прѣдъ него съ единъ адресъ, въ който именно поискаха отъ него съчувствие на работническия интернационалъ за българитъ, особено за потиснатитъ българи. И г. Легиенъ имъ каза, че задачата на истинския пролетариятъ, задачата на работническия интернационалъ винаги е била да защити интереситъ на потиснатитъ народи и да се бори за тѣхното освобождение, за тѣхните правдини. Е добръ, г-да, въ петъкъ е 18 априлий, по новия стилъ — 1 май. Това е празникътъ на пролетарията, на работническия интернационалъ. Този пролетариятъ на 18 априлий, на 1 май, празникътъ на труда, ще манифестира не само своитъ искания къмъ днешното общество, но най-главната точка, върху която той ще демонстрира, е мирътъ между народитъ, равенството и братството между народитъ, свободата между потиснатитъ народи. Щомъ е така, мисля, че ще бжде логично, ако ние отъ страна на Народното събрание изкажемъ своето уважение къмъ социалистическия работнически интернационалъ, въ лицето на когото само ние, потиснатитъ народи, тѣзи, които страдатъ отъ днешното общество, можемъ да намѣримъ искрено съчувствие. Разнитъ държави може да ни изказватъ симпатии, по азъ вѣрвамъ, че вие сте сжщо така убѣдени, като насъ, че симпатитъ на днешнитъ управляващи държави не сж искрени, защото тѣ сж заинтересовани; а работническиятъ интернационалъ не е заинтересованъ, когато иска свободитъ на всички потиснати народи.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Ивановъ: И тѣй Вашето прѣдложение, г. Благоевъ?

Д. Благоевъ: Моето прѣдложение, слѣдователно, както виждате, е: въ честъ на този интернационаленъ празникъ, Народното събрание да не заседава въ петъкъ, а да заседава или утрѣ, или въ сѣбота.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Ивановъ: Има прѣдложение отъ г. Благоева, щото на 18 априлий — 1 май по новия стилъ — да нѣмаме заседание, прѣдъ видъ на това, че тогава е празникътъ на труда. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни, щото въ петъкъ по тази причина да нѣмаме заседание, моля, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Не се приема.

За идното заседание ще имате прѣдъ видѣ, че ще продължимъ дневния редъ отъ днешното заседание, като къмъ него се прибавятъ всички законодателни прѣдложения, които се раздадохъ днесъ, и плюсъ напечатаното и раздадено вамъ прѣдложение, направено отъ народнитѣ прѣдставители: г. г. Ради В. Радевъ, Белизаръ Каракашевъ, Иванъ Ангеловъ и Начо Начевъ за назначаване анкетна комисия по управлението на бившитѣ правителства на г. г. Иванъ Гешовъ и д-ръ Стоянъ Даневъ.

Н. Харлаковъ: Г. прѣдседателю! Съобщете и моето прѣдложение.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: И Вашето.

Слѣдующето заседание, споредъ правилника, ще се състои въ петъкъ.

Обявявамъ заседанието за вдигнато.

(Вдигнато въ 8 ч. вечерята)

Прѣдседателъ: **Д-ръ Д. К. Вачовъ.**

Подпрѣдседателъ: **Д-ръ С. Иванчовъ.**

Секретари: { **М. Зелковъ.**
 { **Хафузъ Садкж Мехмедовъ.**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гължбовъ.**